

כך. ודברים כאלה אינם צריכים לקרות, אבל זה קרה. לא, לא דווח לי.

האם נגבתה עדות מן העציר — אינני יודע. אני מוכן לבדוק זאת. הוקמה ועדה משותפת של הצבא ומשרד החינוך והתרבות. אני מניח שמה שקשור לעצירים — איש משרד החינוך אינו צריך להיות שם. אינני חושב שהוא חייב לבדוק ולחקור את העציר, אם הוא קיבל מכות או לא. זה בעיקר עניינו של הצבא. אותי עניין מה קרה עם התלמיד — התלמידים, לפי גרסה ראשונה — כעצם עם תלמיד אחד.

יארצ צבן (מפ"ם):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא, זה הצבא יחקור.

מה שקיבלנו זה הדוח של הוועדה, של פיקוד גדנ"ע, ובין המסקנות שלהם נאמר — חוו חשובה על השאלה הבאה שלך — שביחידות הקולטות במחיצתן עצירים מהשטחים, או חיילים העוסקים בפעילות שוטפת בשטחים, לא ייקלטו גדנ"עים בשירות לאומי. וזוהי המלצה.

אני אומר: שירות הגדנ"ע נעשה בתיאום עם צה"ל. כשם שאני מתנגד לכך שכל חייל יקבע היכן הוא ישרת והיכן הוא לא ישרת — כיון זה לא צה"ל, זו אנרכיה — כך לא ייתכן שיעשה הדבר בגדנ"ע. הגדנ"ע מתואם עם צה"ל. וככל מקום שיחשוב צה"ל, שהגדנ"עים יכולים לעשות שירות מטרים, הם יעשו אותו. אחת המסקנות — — —

יפסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני, כרוך בואך בצל קורתנו. עוד לא הספקת להתיישב וכבר יש לך מה להגיד.

ההמלצה של הצבא היא, כפי שאמרתי, שביחידות שקולטות במחיצתן עצירים, או ביחידות העוסקות בפעילות שוטפת בשטחים, לא ייקלטו גדנ"עים בשירות לאומי. אם תחבל המסקנה הזאת, עדיין יהיה כר נרחב לפעילות של הגדנ"ע.

אשר לשאלה, האם תולדות הסכסוך הישראלי-ערבי כלולות בתוכניות הלימודים — השאלה ששאלו חברי הכנסת גרשון שפט ועוזי לנדאו — אינני צריכים להשיף לדעה פוליטית זו או אחרת. מלמדים את תולדות הסכסוך. היו על כך דיונים גם בכנסת, ולא ארחיב את הדיבור. הכוונה היא לחנך את הנער לחשוב, לשמוע — ואני מניח שגם השואלים מופיעים בכתי-הספר — מגוון דעות ולחשוב. המטרה היא ללמוד, לדעת ולדעת לחשוב. אין להשיף לצד זה או אחר מבחינה מפלגתית פוליטית. אשר לתולדות הסכסוך, בשיעורים לאזרחות נלמד חומר, וגם בהשתלמויות. פריטי עניין זה הם נושא לדין ממושך.

יארצ צבן (מפ"ם):

האם זה נעשה בגדנ"ע?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אינני יודע אם זה נעשה במסגרת הגדנ"ע, כי הנער נמצא זמן קצר מאוד במסגרת זו. זה לא עניין ארוך. הגדנ"ע נמצא ימים מעטים בשנה בשירות הלאומי. אינני בטוח עושים זאת שבמסגרת הגדנ"ע. עושים זאת במסגרת בתי-הספר, במסגרת

האירוע, שלא דווח לך עליו ועל החקירה, עד לפרסום בכלי התקשורת?

אשר להשלמת החקירה: האם אתה יודע אם גם מהעצירים או מהעציר שהוכה גבו עדות? אם לא, האם אתה מוכן לראות שגם מאדם זה, שיש לו מעורבות צודית כלשהי בפרשה, תיגבה עדות?

השאלה האחרונה מתייחסת בכל זאת לשירות של הגדנ"ע בשטחים: האם אדוני, שר החינוך והתרבות, כמי שמופקד על חינוכו של הנער, חושב שבתקופה כזו, כאשר הקיטוב בחברה הישראלית כל כך חריף, כאשר קורה בשטחים מה שקורה — האם נכון לקחת נערים בני 15 — 16, להביא אותם לבסיסים שמשם יוצאים חיילי צה"ל לפעולה מורכבת מאוד וקשה, שיש לה תגובות בעייתיות מאוד, ולהכניס את הקיטוב החריף הזה גם למסגרת הצעירה של הגדנ"ע?

חיו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת צבן. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התנועה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, הייתי רוצה לשאול את שר החינוך, המופקד על חינוך הנער: האם יש בתוכניות הלימודים ובתוכניות הגדנ"ע גם פעילות להכרה יסודית יותר של הסכסוך היהודי-הערבי — יסודות יותר עמוקים — על-מנת שדברים כאלה לא יקרו? ברור שאין ליטול דוגמה מחריגים ולעשות מזה פרשה גדולה. אבל השאלה היא, האם העניין היותר יסודי, של חינוך הנער להכיר היסודות האלה, קיים במשרד החינוך ובמערכת החינוך?

חיו"ר ש' הלל:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך והתרבות, מוכן שאם קרה אותו מקרה, של הכאת עצירים בידי גדנ"עים, יש לחקור זאת ויש לטפל בכך במסגרות הרגילות ובדרכים שבהן מטפל משרד החינוך והתרבות במקרים כאלה. יש עוד מקרים שבהם יהודים עוברים עבירות, אבל אלה הם חריגים. התופעה העיקרית שאנחנו נתקלים בה בימים אלה ביהודה, בשומרון ובצפון, היא, שהמון ערבי משתלל, תוקף יהודים בכל הבא ליד במטרה לפגוע ולהרוג, ומולו החיילים, המתיישבים ועובדי-אורח יהודים תמימים, המגינים על עצמם תוך שהם מטילים מגבלות חמורות על מעשיהם. זה המאפיין העיקרי של מה שקרוי אינתיפאדה. ואולם יש בתוכנו מי שמסיטים את חשומת-הלב אל חלקה הטפל של הבעיה, אל החריגים, בכך שאינם מפסיקים להאשים את הצד היהודי ולנחם את המקרים החריגים.

אסיים בשאלה הבאה: הפיכת הרוצח לקורבן והקורבן לנאשם מדי יום ביומו היא תופעה מסוכנת המכרסמת בתחושת צדקתנו וביכולתנו להילחם במה שמתרחש. מה מתכוון כבוד השר לעשות כדי שבמערכת החינוך יוצגו הסכסוך ומה שמתרחש ביהודה ובשומרון בפרספקטיבה מתאימה?

חיו"ר ש' הלל:

תודה. אני אבקש מהשואלים להקפיד על מסגרת הזמן של דקת ולא לגלוש לנאום מודמן.

אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לשאלתו של חבר הכנסת יארצ צבן: נכון, לא דווח לי על

ההורים. זה מכניס את המחלוקת לתוך בית-הספר. אני אינני מסכים שילדי — לאושר גם הם לא רוצים — ישרתו בגיל הגדנ"ע בגדה המערבית. ריה לצרה בשעתה — הם ישרתו כאשר יגיעו לצבא. יש הבדל עצום. אינך יכול לומר, שכשם שזה מחייב מגיד זה מחייב ילד. זה לא מחייב אותו. אנחנו איננו מסכימים שהילדים שלנו ישרתו בגדה המערבית במסגרת הגדנ"ע.

היו"ר ש' הלל:

השאלה ברורה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

כפי שאמרתי, כמסקנה מהאירוע האחרון יצאה המגבלה, שלא ישרתו ביחידות הקולטות עצירים מהשטחים, או ביחידות שחייליהן עוסקים בפעילות שוטפת בשטחים. כל יתר היחידות — אני בעד שירות התלמידים בהן.

היו"ר ש' הלל:

תודה.

ג. שאלות ותשובות

מרחיע. ידוע כי שורה של מחקרים קרימינולוגיים מלמדת שאין עונש המוות מרחיע ומונע מעשי רצח.

ברצוני לשאול:

1. על מה מבסס השר הנכבד את טיעונו, שעונש המוות ירחיע יותר מעונש מאסר עולם, שהוא עונש חובה על רצח?

2. כיצד תפתור הטלת עונש מוות את הבעיה שהשר מכנה כ"שחיקה בעונשים כגורם מרחיע"?

תשובת שר המשפטים א' שריר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כשאלת עונש המוות וערכו ההרתעתי יש ריכוז נוקב ודעות לכאן ולכאן. במגמה ללמוד את הסוגיה יחמתי סימפוזיון בנושא: החמרה בענישה. הסימפוזיון התקיים לפני ימים אחדים, ונדון בו, בין היתר, גם נושא עונש המוות. בסימפוזיון נטלו חלק משפטנים מהאוניברסיטה העברית, מאוניברסיטת תל-אביב ומאוניברסיטת בראילן, סוציולוגים ואחרים.

אנו לומדים ובוחנים עתה את הדעות השונות שהושמעו במהלך הסימפוזיון.

4047. ענישת מציתי יערות

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר המשפטים ביום י"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

בין מקרי שרפת היערות המתרחשים בשנים האחרונות, גדל מספר ההצעות כדוק, במקרים שבהם נחפסו המציתים, הם התעמדו למשפט. מעבר לנזקים הגורמים על-ידי השרפות ליצר ולנוף — גבוהה מאוד העלות הכספית של הוצאות הכיבוי והשקיות של מאות דונמים היער.

תפיסת המציתים והעמדתם לדין יש בה גורם מרתיע כמידה שהעונש המוטל על המציתים הוא עונש מרחיע. לאחזנה נשפטו שני קטנים בני מיעוטים, נמצאו אשמים בהצתת יער, תגורר עליהם קנסות בגובה של 75 ש"ח ו-150 ש"ח.

ברצוני לשאול:

מה הוא מספר האנשים שהובאו לדין על הצתת יערות בשלוש השנים האחרונות, ומה הם העונשים שהוטלו במקרים אלה?

חברתית, חינוכית, או כמסגרת הפעילות של היחידה לדמוקרטיה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מוכן להשיב על שאלה?

שר החינוך והתרבות י' גבון:
ברשות היושב-ראש.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, משפט אחד.

היו"ר ש' הלל:

משפט אחד — בבקשה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש הבדל עצום בין צבא לבין גדנ"ע. קודם כול, צבא מדובר כאנשים בוגרים, שנית, מדובר בחוק. בגדנ"ע אין מדובר כאנשים בוגרים אלא בקטנים. זה חלוי בהסכמת

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אני מתכבד להזמין את שר המשפטים להשיב על שאלות מספר. ראשונה — שאלתא מס' 3493 של חברת הכנסת גאולה כהן. חברת הכנסת גאולה כהן איננה באולם. החשובה תימסר לפרוטוקול.

3493. בנייה לא-חוקית באזור הריהבת

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר המשפטים ביום י"ט בתמוז התשמ"ז (16 ביולי 1987):

לאחרונה הוגשה תביעה נגד הרב שלמה גורן בגין עבירה על חוקי התכנון.

ידוע לי כי כרצעה בנייה בנסיבות דומות וכאותו אזור של העיר העתיקה על-ידי הווקף בהריהבת.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם נכונה ידיעה זו?

2. אם כן — האם הוגשו תביעות בגין בנייה בלתי חוקית גם נגד הווקף?

3. אם לא הוגשו — מדוע?

תשובת שר המשפטים א' שריר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה נכונה והנושא בטיפול.

2 — 3. הנושא נמצא בבית-המשפט העליון כדון כבג"ץ מס' 193/86, שהוגש על-ידי יצאמי הריהבת. לכן אין מקום להתייחס לנושא זה עד להחלטת הבג"ץ. אז יפעלו כל הגורמים על-פי החלטות הבג"ץ.

3709. מידת ההרתעה של עונש המוות

חבר הכנסת ר' ליבאי שאל את שר המשפטים ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

כבר השר הבע דעות לאחזנה, שיש לחקן את התוק ולקבוע עונש מוות על עבריינים שהורשעו בביצוע פוגעים מסוימים של רצח. טענת השר הייתה, שעונש המוות ירחיע אותם מלבצע מעשי רצח וכי חלה שחיקה בעונשים כגורם

בעיתוני חוץ-לארץ ובעיתוני הארץ התפרסם, שלפני שנה פנה אליך שר הביטחון, מר יצחק רבין, ליזום חוק שיוציא את הארגון "הג'יהאד האסלאמי" מחוץ לחוק, ועד היום הדבר לא נעשה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים האלה נכונים?
2. אם כן — מה היא הסיבה לכך שעד היום טרם הוכרז הארגון "הג'יהאד האסלאמי" כארגון טרור?

תשובת שר המשפטים א' שריד:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בנושא כזה אין לפרט כוונות מראש ובפומבי.

4247. סגירת משרדי קבלת הקהל בלשכת רישום המקרקעין בירושלים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשפטים ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

משרדי קבלת הקהל של לשכת רישום המקרקעין (טאבו) בירושלים סגורים זה שבועות מספר. בהודעה שפורסמה בעיתונות מטעם הלשכה נאמר, כי היא נסגרה עקב הצפות תחרות ונשנות.

נוכח תלונות שקיבלתי מאנשים שונים, אשר נזקקו לשירותי הלשכה לצורך ביצוע פעולות רישום במקרקעין, ברצוני לשאול:

1. כמה זמן תימשך סגירת הלשכה לקהל?

2. אילו צעדים דחופים בדעתך לנקוט כדי ששירות זה ינתן לציבור במהירות האפשרית בהתאם לחוק?

תשובת שר המשפטים א' שריד:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לשכת רישום המקרקעין פתוחה לקהל זה זמן, לאחר שהיתה סגורה זמן קצר בלבד בעקבות חזרת מייגשמים והצפת המשרדים.

2. לשכת רישום המקרקעין עומדת לעבור בתוך זמן קצר למבנה חדש ומרווח ב"מגדל העיר" בירושלים, וכך יושפר השירות לאזרח ולציבור עורכי-הדין.

הי"ד ש' הלל:

תודה לשר המשפטים.

תשובת שר המשפטים א' שריד:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטיפול בחיקי מבעירי יערות נמצא כאחריות משטרת ישראל.

מהמטה הארצי של המשטרה קיבלנו נתונים שמהם עולה כי: א. בשנים 1984 — 1987 נפתחו כממוצע 50 חיקים בשנה בגין הצתת עצי יער; ב. כ-70% מהחיקים נסגרו ללא הגשת כתב-רישום. כ-30% מהמקרים הוגשו כתב-רישום, במחציתם הורשעו הנאשמים; ג. העונשים המוטלים על המורשעים משתנים. ברוב המקרים מדובר בקנס כספי עד 500 ש"ח. בחלק מהמקרים מוטלים מאסרים על-תנאי, ויש מספר מועט של מקרים שבהם נגזרו על הנאשמים מאסרים בפועל.

4113. שירותי חירום ועזרה ראשונה בבית-המשפט

המחוזי בתל-אביב

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר המשפטים ביום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

בעקבות מקרה שבו נפטר אדם בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב ב-10 בינואר 1988 במהלך עדותו, נמסר בעיתונות שבבית-המשפט אין שירותי חירום ועזרה ראשונה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בדיעה שאין בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב שירותי חירום ועזרה ראשונה?

2. מה כוונת משרדך לעשות כדי להבטיח שמקרים כאלו לא יישנו?

תשובת שר המשפטים א' שריד:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין אמת בדיעה. הנוכח הוא, שבבית-המשפט המחוזי ובבית-משפט השלום בתל-אביב יש צוות ראשונה, ערכות עזרה ראשונה ואלונקות לשעת חירום.

2. צוות העזרה הראשונה יכול לתת טיפול ראשוני ועזרה ראשונה בכל מקרה חירום. כשאין ביכולתו לטפל, עליו להזעיק את מגן-דוד-אדום. הפיגור נעשה לבית-החולים "איכילוב", המצוי כ-250 מטר מבית-המשפט מרגע הקראה למגן-דוד-אדום, הנושא איננו עוד בשליטתנו.

4220. הוצאת הארגון "הג'יהאד האסלאמי" מחוץ לחוק

חבר הכנסת י' נאמן שאל את שר המשפטים ביום ד' באדר התשמ"ח (25 בפברואר 1988):

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — גיל קצבת הזיקנה), התשמ"ח — 1987

(הצעת חבר הכנסת דוד מגן)

אני משוכנע שזה יתוקן כשכבר הבא והכול יבוא על מקומו בשלום.

האם חבר הכנסת דוד מגן נמצא אי-שם בפאתי האולם? — איננו.

הי"ד ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת, ואני מתנצל מראש שהפעם אין לנו מנה שבעית של הצעות אי-אמן.

לשנאה. יתבדוק בכל בית-ספר מה תוצאות הבחירות הנערכות
בחדשות יום לא הפסד שליטה חזק רבים שיחשבו שיהיה

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אתם אומרים שהם מפרעים לשלום — — —

הי"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, הקריאות שאתם קוראים לא נרשמות בפרוטוקול ממילא, כי אי-אפשר לשמוע אותן. חבל על המאמץ.

יאיר צבן (מפ"ם):

אפשר לתקן את הפרוטוקול.

הי"ר ש' הלל:

אפשר לתקן את הפרוטוקול, כן, כבר ראינו.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש לנו ראש ועדת שכתוב פרוטוקולים.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, האם לא עלה על הדעת שגם במסגרת החינוך הדתי, למשל בכל מה שקשור לחינוך דתי, על-פי הדת היהודית יחנכו — "תורה אחת יהיה לאורח ולגור הגר בחוככם", "משפט אחד יהיה לכם כגר, כאזרח", "חוקה אחת תהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ", "וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים?"

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

האם אי-אפשר לחנך לכך? הדת היהודית מלאה בהומניזם, מלאה בכיבוד האדם, מלאה בערך העליון של "אהבת לרעך כמוך".

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם, גם.

חיים רמון (המערך):

מה שמדגישים בכל המסגרת של החינוך הדתי — לא את תורת הנביאים, לא את המוסר היהודי, אלא ספר אחד, את הספר העתיק, את הספר שבו מסופר על כיבוש הארץ, ספר יהושע, וזו כל היהדות. זו כל היהדות היום, בנוסח של ורדיגר ותבויז.

אני מבקש, אדוני השר, אני פונה אליך לשים קץ למציאות הזאת ולסלק לאלתר את הממונים על החינוך הממלכתי-דתי, ובראשם את מר הדני, על-מנת שהחינוך הממלכתי-דתי לא יהיה חינוך להקצנה ולשנאה הן של יהודים והן של חילונים.

דוד דינז (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

הי"ר ש' הלל:

תודה. אני מתכבד להזמין את כבוד שר החינוך והתרבות, סגן ראש הממשלה, בבקשה אדוני.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אקדים ואומר שלא ראיתי את הפרסומים הללו. זה מוכן מאליו, אי-אפשר לראות את כל הפרסומים המופיעים מטעם המשרד. אומר רק דברים אחדים.

דבר ראשון: המאמץ שלנו, חבר הכנסת רמון, לגבי חינוך לסובלנות, לדמוקרטיה ולכיבוד האדם, כל אדם הנוכח בצלם, נחקל בקשיים, אך לא רק בתוך מערכת החינוך. לפעמים גם דברים שנאמרים בכית הזה נכנסים פנימה אל תוך המערכת.

לקראת חג פורים. בחוכרת הזאת נמצא מאמר המסביר את מגילת אסתר כדוגמה חינוכית לקיום המצווה של השמדת עמים — עמים, אני מדגיש — המוגדרים כשונאי ישראל, בלי לחוס על ילדים, נשים ובעלי חיים. לשם מפנה חזר רשמי של המחלקה לפרסומים במשרד החינוך.

דובר המשרד שלך, אדוני השר, נדהם מכך שהאגף לחינוך דתי אוסר קיום סמינרים משוחפים לחילונים ולדתיים. אברהם אינפלר, מנהל "המכונים הציוניים", אומר "כי כשל הוראת האגף לחינוך דתי, שניתנה לפני יותר משנתיים, עורכים המכונים במהלך שנת הלימודים סמינרים נפרדים על יהדות וציונות לתלמידים חילונים ולתלמידים דתיים".

יש גם איסור על מפגשים בין תלמידים יהודים לערבים, לא רק בגיל הרך אלא בכל רמה, גם בין ילדים בוגרים, גם בין בני נוער.

התהליך הזה כולו מכאיב לא רק להקצנה כלפי ערבים, אלא גם לשנאה כלפי שאר חלקי הציבור. והציבור הזה, הציבור הדתי, חלקו הקיצוני, כמו חבר הכנסת דרוקמן, העז לפני שבועיים לעלות ולומר שהוא התחלחל, אני מצטט, "נוכח השנאה הנוראה שבאה לידי ביטוי בדבריהם כלפי המתישבים היהודים ביהודה ובשומרון. מאיפה לוקחים יהודים מטען כזה של שנאה כלפי אחים יהודים?" ואני שואל, אדוני השר: מהיכן לוקח משרד ממלכתי את הזכות, את היכולת, לחנך לשנאה כלפי אנשים אחרים, אשר אינם חולקים אותה אמונה דתית, אשר אינם מסכימים אתו? הדת היהודית היא רק הפגנים הזה — רק הקרקע, רק האדמה הקדושה? זו כל הדת? איפה "ואהבת לרעך כמוך"?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

ממתי אתה מומחה לדת היהודית? אתה אכול שנאה לדת היהודית.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ורדיגר, אני אמרתי מי מחנך לשנאה. אנחנו, בכתי-הספר החילוניים והחופשיים, לא מחנכים לשנאה אתכם. אנחנו מחנכים לכבד אתכם, לכבד את הדת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אכולי שנאה.

חיים רמון (המערך):

אתם מחנכים לכבד אותנו? אתם מחנכים לשנא אותנו, לא להיפגש אתנו.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

זה לא נכון, אינך מפרש נכון.

חיים רמון (המערך):

לשנא יהודים ולשנא ערבים — זה מה שאתם מחנכים לו.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

איך אתם מחנכים להתייחס אל המתנחלים? כל מתנחל אצלכם הוא פושע.

חיים רמון (המערך):

לא, הפושעים שבהם הם פושעים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי שפושע, פושע.

חיים רמון (המערך):

מי שפושע הוא פושע גם אם הוא מתנחל.

המרכזית היא, כאשר יכולה להשתמע מהדברים נקיטת עמדה בנושא פוליטי השנוי במחלוקת. ואם זה נאמר במפורש או שלא במפורש, יש רוח המושבת לכיוון מסוים. הדבר הזה יופסק.

אגיד עוד משהו כללי: לצערי אני נחקל בקשיים גם בכיצוד תוכנית חדשה שהחלטנו עליה לפני כמה חודשים. אני חושב שוועדת החינוך של הכנסת מודעת לכך. אני מדבר על תוכנית ה"אשכולות", "אשכול" פירושו בתי-ספר אחדים: בתי-ספר ממלכתיים וממלכתיים-דתיים, ערביים ויהודיים ושל ילדי הקיבוצים וערי הפיתוח. "אשכול" כזה של בתי-ספר מקיים מפגשים ומנסה למצוא את המשותף, לבדוק את השונה, לשוחח — לפחות ניסיון על בסיס הומני לשם שבירת סטריאוטיפים, דעות קדומות ומוסכמות. זוהי המטרה הבסיסית. אין מניחים שמישהו יתפוך להיות בעל השקפה שונה מזו שהוא החזיק בה לגבי עניין פוליטי או לגבי דת ומדינה. מניסים לגעת בדבר המרכזי, שהוא יסוד מוסד של הכול — ערך האדם, כיבוד כל אדם, בלי הכדל דת, גזע או מין. כאן שורש הכול — לכבד אדם כמות שהוא, שונה ממך או שווה לך. יש קשיים מחוגים שונים. זה בא בעיקר מקרב החוגים הדתיים, החוששים שמא המפגשים האלה יוציאו לתרבות רעה או משהו דומה. אפילו פה בכנסת שמענו טענות נגד מפגשי יהודים-ערבים, שמא יצאו מכך שידוכים. אני מודיע, שלפי מוסכ ידעתי עדיין לא נוצר אף לא שידוך אחד מכל המפגשים האלה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אני לא מצוין את זה בצער, אני רק מצוין עובדה.

חיים רמון (המערך):

הוא כקושי נפגש עם יהודים חילונים, אתה רוצה שהוא ייפגש עם ערבים? הוא לא רוצה.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אשר למפגשים בין יהודים ליהודים, בין דתיים ללא-דתיים — יש בתי-ספר העושים זאת. לא מזמן השתתפתי במפגש כזה.

יאיר צבן (מפ"ס):

יצאו מזה שידוכים?

חיים רמון (המערך):

איה אחת, אדוני השר?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

חבר הכנסת רמון, אני לא בוועדת חקירה.

חיים רמון (המערך):

אני רק שואל.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אני אענה לך. אבל שמע קודם את התשובה, ואחר-כך חמשיך לשאל שאלות.

היו"ר ש' הלל:

השלמות אחר כך.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

הקשיים גדולים, כשם שיש פה קשיים כשאין כל הידברות בין חוגים שונים, דתיים ולא-דתיים, בכל מיני תחומים. איה סעודות יש כאן. אני אינני מצפה לכך שיהיה מכנה משותף

מערכת החינוך איננה מנוחקת מן המציאות. ואנחנו, למרות כל זאת, אמרנו: נפעל כלי הרף, אפילו בימים קשים אלה, כאשר מה שמתרחש בשטחים איננו מעודד מפגשים, הכנות; כאשר מושבת איוו רוח המקשה מאוד את הפעולה הזאת.

מה ההנחיה לגבי הנושא שקרוי חינוך לדמוקרטיה, הן בחינוך הממלכתי, הן בחינוך הממלכתי-דתי? באיגרת מס' 3 של מנהלת היחידה, הגברת חנה גרזים, נאמר כך: "יש להקפיד ולהיזהר מפני נקיטת עמדה על-ידי המורה, ההתמודדות עם אירועים אקטואליים יש בה סכנה שתייפך חלילה, במסווה של חינוך פוליטי, למסע של הסברה ופרסום למפלגות בעמדות פוליטיות". כך כתבה העורכת של האיגרת הזאת של היחידה לחינוך לדמוקרטיה. מאוד מצער ומעצב, שההוראה הזאת של עורכת האיגרת איננה מחקימת בתוך האיגרת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי אין לה מקום יותר בחור עורכת?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

חכה, נגיע לצד האופרטיבי.

אורה נמיר (המערך):

סליחה, אדוני השר, זו איגרת של האגף לחינוך דתי?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

של היחידה לדמוקרטיה. יש להם יחידה לדמוקרטיה. מייד אקרא עוד משהו שדיבר עליו חבר הכנסת רמון.

אורה נמיר (המערך):

זה כמו הכרחים של — — —

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אני אודה לכם אם תאפשרו לי למסור את האינפורמציה בלי סיוע מיותר.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אפשרו לשר לדבר.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אני זימנתי אלי את מנהל האגף לחינוך דתי. גם הוא לא ראה את האיגרת הזאת קודם שפורסמה. הסכתי את תשומת לבו לכך ונתתי הנחיה: לא יצא דבר מטעם יחידה זו בלי שיקבל את האישור שלי, כי אם עושים משהו, הוא חייב למלא את תפקידו, ושבו — אני אומר — בלי להביע דעה פוליטית, או שיש לעשות מה שעושים ביחידה לחינוך לדמוקרטיה בבית-הספר הממלכתי והוא: לתת מגוון דעות, שכן המטרה היא לתת לחשיבה ולהכיר את מגוון הדעות. במחנה הדתי-הלואמי יש דעות שונות ויש לתת להן ביטוי כאיגרות האלה. אם כן, ההנחיה היא: לא חצא איגרת בלא שתקבל אישור שלי.

פה ושם יש גם דברים אחרים. למשל, הנושא שדיבר עליו חבר הכנסת רמון — עקרונות היסוד ביחס אל הנוכרי-על-פי ההלכה. זה במסגרת אותה איגרת מס' 3. כתוב: "הזיכרון ההיסטורי של האומה השפיע רבות על יחס ההלכה אל הלא-יהודי ויגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים". חכמים דורשים מאתנו לזכור את הרגשתנו כמיעוט במדינות ורות בעת שדוכאנו על-ידי עמים זרים ולהתנהג כלפי הנוכרי בצורה שונה, לתמוך ולא להתנכל לנוכרי. המיעוט הלאומי זכאי לכל הזכויות האזרחיות והמדיניות של יתר תושבי המדינה. צר ותושב דתי עמך" — "ומוכא ציטוט מהרמב"ם, שנוהגים עם גר ותושב הארץ בגמילות חסדים וכדומה. אם כן, יש גם הצד ההומני — היחס אל המיעוט ואל זכויותיו של האזרח בן המיעוט במדינת ישראל. הבעיה

עוזי לנדאו (הליכוד):
אדוני, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, אתה מוכן לשאלה של חבר הכנסת עוזי לנדאו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן.

עוזי לנדאו (הליכוד):
האם מוכן אדוני השר להחיל כללים אלה גם על הפרסומים של מכון ון-ליד?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כיצד אתה משווה? זה מוסד עצמאי — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת צוקר, הוא לא שאל אותך, אתה אינך עדיין שר החינוך והתרבות. הוא שאל את השר, למה אתה עונה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר ש' הלל:

הוא יענה לו, סמוך עליו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא, חבר הכנסת לנדאו, אינני מוכן לעשות זאת. אני מדבר רק על דברים היצאים מטעם המשרד, וגם לא על כל הרברים. מדובר ב-8,500 מוסדות חינוך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מדבר על דברים שמכון ון-ליד מודים לתוך משרד החינוך והתרבות, בעידודו ובאישורו של המשרד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם זה עובר את אישור המשרד, פירוש הדבר שהמוכירות הפדגוגית שלנו אישורה זאת, ומה שעובר את אישור המוכירות הפדגוגית שלנו, מקובל עלי. הם מופקדים על כך. פה ושם ייתכן מקרה שאינו סביר וטוב, אבל בסך הכול הקו הזה מחקבל, הוא קיים ושוברים ומקפידים עליו. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לאדוני השר. אני מבין שלחבר הכנסת יוסי שריר יש הצעה נוספת, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' הלל:

סליחה, אני רוצה לומר שלא אתה אני מקבל פניות אחדות לגבי אותו נושא. אני ידע שאיני יכול להשביע את רצון כולם, ואני חייב להחליט. אבל יש פה גם שאלה של קואליציה ואופוזיציה. המציע היה מהקואליציה, השר שענה גם הוא איש הקואליציה.

דבר נוסף שהוא נר לרגלי הוא סדר הבקשות. חבר הכנסת יוסי שריר הגיש את הבקשה שלו במועד מוקדם יותר, אתה הגשית את הבקשה במועד מאוחר יותר. גם אלמלא היה הדבר כך, היתה לי בעיה. אבל הוא הגיש את בקשתו לפניך, הוא גם חבר האופוזיציה, ואני איני יכול להיענות לכולם. אני מצטער.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אבל זוהי אופוזיציה השייכת, והשר בכלל זה, לאותה תפיסת עולם.

בנושא הזה, אבל לגבי הנושא של שכירת מוסכמות ודעות קדומות, אני רוצה לומר לכם שהניסיון — לפחות זה שאני השתתפתי בו — הוא ניסיון מוצלח ביותר.

אתמול נפתח בחיפה שכר הספר והתרבות הערביים. בערב היה כנס גדול, של כ-1,000 איש. היה גם מפגש בין מתנכים יהודים וערבים, וסיפור שם — דומני שמשנהו מה התפרסם היום בעיתון — מה הן הדעות הקדומות שיש בכיתה בבית-הספר לערבים כלפי יהודים וליהודים כלפי ערבים. חברי הכנסת, זה היה ממש מוצע. יש צורך לעמוד קשות. לא עושים זאת בפקודה ולא בהינף יד, לא ביום אחד ולא ביומיים.

אני אמרתי, שבמערכת חשבו שהנושא של חינוך לדמוקרטיה ולדרכים הוא מבצע לשנה. זה לא מבצע לשנה, זה לחם חוק. אני רואה בזה יסוד חיוני ביותר לקיום חברתנו, אם היא רוצה להיות דמוקרטית ואנושית, ובכלל להתקיים. לפי דעתי, היותה כזאת הוא ממש תנאי לקיומה.

קשה לתאר מניין באים הקשיים. לפעמים זה פשוט פחד פסי, גם בזאת נתקלנו. לא רוצים ללכת, לא רוצים לראות, לא רוצים לדעת. יש קשיים גם במקרים שההורים מתערבים ואינם רוצים בזאת. אתמול הועלתה הצעה, שזה יהיה חובה. אני אמרתי: אינני רוצה חובה, כי זה ישיג את המטרה ההפוכה.

קודם כול יש, אם כן, חששות בין יהודים ליהודים, יש פחדים. בית-הספר הממלכתי הכללי חושש שמא יטיפו לילדים לחזרה בחשובה. בית-הספר הממלכתי-דתי חושש שמא יצאו לתרבות רעה. קשה להאמין איזה ערמות של חששות וחשדות יש, ממש טונות, וזה רק מראה כמה גדול הניכור ועד כמה אין האנשים יודעים איש על רעהו דברים יסודיים, במישור היסודי הבסיסי. קודם כול חייבים לשבור מוסכמות, לשבור דעות קדומות.

חברי הכנסת, היה ממש מרגש לראות מה היה בסיומו של יום כמו זה שנכחתי בו. אפילו יום אחד של מפגש כזה בין יהודים דתיים ללא-דתיים ישנה בוודאי משהו.

אני רוצה לסכם את הדברים: גם אם יש בחוברות האלה, כפי שהופיעו, אלמנטים הרעים חיוניים — כגון היחס אל העובד והגר, כגון זכויות המיעוט — הרי הצד הפוליטי פסול כולו. אסור להטיף להשקפה מסוימת. זה ייפסק.

אינני רוצה לבטל את קיומה של היחידה, כי יש בה אלמנטים חינוכיים חשובים, אם ייעשו הדברים בצורה נכונה. אני חושב שבבית-הספר הממלכתי הגענו למודוס הזה, למרשם הזה: יש להציג דעות שונות לגבי בעיה, אבל, כמוכן, המורה המקובלים גם בבית-הספר הממלכתי וגם בבית-הספר הממלכתי-דתי. אני מתכוון לנושא של סובלנות וערך האדם. הפסוק "חביב אדם שנברא בצלם" ודתי הפסוקים שהופיעו בפרטום הם מוטו, זוהי נקודת המוצא. אבל כשזה מגיע לעניינים הפוליטיים, לעניינים המפלגתיים, שם יש רוח שאיננה מקובלת עלי, וזאת אסורה עלי-ההנחיות שלהם עצמם.

הגיליונות הבאים לא יפורסמו לפני שאני אראה אותם. אני לא מתכוון להכריח לדתיים השקפת עולם לא-דתית, לא זו הבעיה, אבל אדאג לכך שיהיה שם איזון של השקפות ולא יהיה כיוון אחד. המענה לרוח היחידה ולמטרתה וגם מערב בדברים השקפות פוליטיות.

אדוני הישכיראש, אני מציע שהנושא הזה, המעניין את החברים, יעבר לועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

שר החינוך והתרבות י" נבון:
הוא יודע למה התכוונתי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר החינוך והתרבות י" נבון:

אני אעשה מה שאמצא לנכון בתחום הפרסונלי. זה השמות אינם עומדים כאן לדין. אני אומר: מה שמעניין את הציבור ואת חברי הכנסת, ובצדק, זה שאיגרות מסוג זה לא תופצנה. הן לא תופצנה.

חיים רמון (המערך):

האם זה לא מחייב שינויים פרסונליים, אדוני השר?

שר החינוך והתרבות י" נבון:

לו היה כך היה המצב הרבה יותר שקט.

היו"ר ש' הלל:

אני רוצה לשאול את המציע, אם הוא מסכים להעברת הצעתו לוועדה.

חיים רמון (המערך):
אני מסכים.

היו"ר ש' הלל:

לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הנושא לוועדה; האחרת — להסיר את הנושא מסדר-היום. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי להסיר הנושא מסדר-היום?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדין בוועדת החינוך והתרבות — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדין בוועדת

החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שהנושא העובר לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ו. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — גיל קצבת זיקנה), התשמ"ח — 1987*

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ש' הלל:

אנו עוברים עתה לנושא הבא — הצעת חוק תרכ"א — ואני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן. אני רוצה לומר, שלפי הסדר הטוב קראתי לו קודם לכמה, והוא לא היה נוכח, אבל מאחר שאני מבית-הלל — וגם בהסכמתו של שר העבודה והרווחה — סיכמנו שנקדים נושא אחד, ואני שמח שבינתים הגיע חבר הכנסת דוד מגן, ואנחנו נתנים לו את רשות הדיבור. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, על רוחב הלב וההבנה.

אני מבקש לשאול את חברי הכנסת, האם יודעים הם באמת באיזה גיל זכאי לקבל קצבת זיקנה ובאיזה גיל זכאית אשה לקבל קצבת זיקנה? לו פעלו המיקרופונים באולם המליאה, אני משוכנע שאותו משאל פרטי, שעשיתי בין 14 חברי כנסת רק השבוע, היה מגיע לידי ביטוי והיה מכשיל את הכנסת. בקרב כולנו רווחת הדעה, שגבר בגיל 65 זכאי לקבל קצבת זיקנה ואשה בגיל 60 זכאית לקבל קצבת זיקנה.

אני רוצה להזכיר לכם, מחוקקים נכבדים, כי סעיף 12 בחוק הביטוח הלאומי מדבר על גילים אחרים. לפי החוק, קצבת זיקנה לגבר מגיעה אליו רק בהגיעו לגיל 70, ולא בגיל 65, לפי הסעות הרווחה, ולאשה — בגיל 65, ולא בגיל 60 לפי הסעות הרווחה.

על כן מבקש אני להציע לכנסת לתקן את סעיף 12 לחוק הביטוח הלאומי כך שהמציאות — כי המציאות בסופו של דבר מתייחסת ל-96% מאוכלוסיית הקשישים המקבלים את קצבאות הזיקנה בגילים שהזכרתי: 65 ו-60 — תתאים לחוק. וכן העול הנגרם לאותם 4% אשר לא עובדים במקומות עבודה מסודרים ולא יודעים את חשיבותה של קופת תגמולים וכיוצא בזה — לגבי אותם 4% ייעשו צדק וסדר.

אני מתפלל לשמוע שיש גורמים בהנהלת הקואליציה המבקשים להתנגד לחוק הזה. חלק מהמיעוטים, או הטיעון המרכזי — והספקתי לקרוא רק כמה טיוטות לא-רציניות של הנהלת הקואליציה — הוא, שיש כאן אלמנט תקציבי מבריע.

אני רוצה להזכיר לבית, שכאשר הנחתי את החוק, בדצמבר אשתקד, קרא לי שר העבודה והרווחה להתייבשות עם מומחי המוסד לביטוח לאומי, ולאחר אותה ישיבה, כאשר מסרו המומחים של המוסד לביטוח לאומי לשר ולי נתונים שלפיהם מדובר כאן בעלות של 25 מיליון שקל, אמרתי שאני מקפיד את הצעת החוק.

לפני כשלושה שבועות, בפגישה אקראית או לא כל כך אקראית עם כמה כלכלנים, ביקשתי שיבדקו את הסוגיה הזאת, ויערכו חשיבים עם משרדים שישבו בינתיים גם עם צמרת המוסד לביטוח לאומי. לפי אותם חשיבים מסתבר, שאם אומנם תתקבל הצעת חוק זו, והצדק גם יעשה וגם ייראה — כל ההשקעה של אוצר המדינה חסותכם בקושי כ-2 מיליוני שקל, פחות מ-10% מההערכה של המומחים של המוסד לביטוח לאומי.

אני מציע לנכבדי, שר העבודה והרווחה, גם אם יש מחלוקת בינינו — ודאי יש מחלוקת בינינו לגבי ההיקף התקציבי בנושא הזה, ואני פניתי גם לשר האוצר בעניין ואני יודע שמשדר האוצר בוחן את הנושא הזה באהדה — להסכים להעביר את הצעת החוק היום בקריאה טרומית, ותווכח על הנתונים בוועדה. כך, אני מקווה, יעבור החוק לדין באחת הוועדות, ונוכל להציג נתונים מול נתונים, ולפי נתוני האמת אכן נשקול את המשך החקיקה.

אני קורא לכנסת לאשר הצעת חוק זאת. אני חושב שהיא חשובה. חשוב שאנחנו נדאג שיעשה צדק. חשוב לטפל באותם 4% מהקשישים, גילאי 65-70, המיטלטלים

הקצבה נמנע מהם כיום בשל גובה הכנסתם. בעלי ההכנסות הנמוכות זכאים ממילא לתשלום הקצבה בגיל שדירכר עליו חבר הכנסת דוד מגן.

לכן, מבחינה זו אין לדעתי הצדקה לתמוך בהצעתו.

יש לציין, שכיום כמעט כל המבוטחים ממצים את הזכות לקבלת קצבת זיקנה. בין המבוטחים שהכנסותיהם נמוכות ומזכות אותם בקצבה בגיל 65 לגבר ו-60 לאשה, ובין המבוטחים הזכאים לקצבה בגיל 70 לגבר ו-65 לאשה, הזכות לקבלת הקצבה כמותר החוקי מתקרר ל-96% שיעור מיצור הקצבה. דבר זה מושג גם עלידי כך שהמוסד לביטוח לאומי שולח הודעות לכל המבוטחים בהגיעם לגיל 65 לגבר ולגיל 60 לאשה, ובהן מתבקשים המבוטחים להגיש את תביעותיהם. זכאותם לקבלת הקצבה נבחנת עלידי המוסד בהתאם להכנסת חייהם.

לענין המשמעות התקציבית — הנתונים שקיבלת, חבר הכנסת דוד מגן, הם אפילו גבוהים יותר מאלה שנמסרו לך לפני חודש. ראי שהם הרבה יותר גבוהים ממה שאתה הצגת פה. המשמעות התקציבית של קבלת ההצעה של חבר הכנסת מגן היא הגדלת ההוצאה בענף ביטוח זיקנה ושאיירם בסכום של 30 — 35 מיליון שקל לשנה, זאת לאורך זמן. בהפעלה מידית תהיה ההוצאה גבוהה בהרבה, ותגיע ל-75 מיליון שקל לשנה, זאת עקב תשלומי קצבאות, שיהיו מידיים, והפסד הכנסות מרמי הביטוח.

מימון סכומים אלה ייעשה עלידי הגדלת דמי הביטוח לכלל המבוטחים ולמעסיקים. אם תתקבל הצעתך — יהיה צורך להעלות את דמי הביטוח הלאומי בשיעור של כ-0.15%.

ברור שלא ניתן בימים אלה, כאשר המשק עדיין מתלבט בבעיות כלכליות קשות, לדבר על הגדלה בשיעור דמי הביטוח. אני רוצה להזכיר את תוק יציבות המשק שהכנסת קיבלה, שעל-פיו הפחיתו את שיעור דמי הביטוח שהמוסד גבה במטרה להפחית את עלות העבודה במשק.

הד"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת מיכאל איתן, נא לא להפריע.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

איי-אפשר אפוא, חבר הכנסת מגן, מצד אחד להעביר בכנסת חוק שעיקרו הפחתת עלות העבודה עלידי הורדת השיעורים של דמי הביטוח הלאומי, ומצד השני להביא הצעה שמשמעותה העלאת דמי הביטוח ובעקיפין גם הגדלת עלות העבודה.

חיים רמון (המערך):

יש לך טעות. עכשיו הכול עולה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

בדברי ההסבר וגם בדבריו כאן אמר חבר הכנסת דוד מגן, שתיקון החוק יביא לצדק חברתי, ושההצעה לא תכביד במידה משמעותית על הקופה הציבורית.

ברור מאליו, חבר הכנסת מגן, שאין זו השעה למתן הטבות לאוכלוסיות מבוטחים בעלי הכנסות גבוהות, וברור שההצעה תכביד במישרין על המבוטחים ועל המעסיקים. בשל הצורך בהגדלת דמי הביטוח שיגבה המוסד לביטוח לאומי כדי לממן את ההוצאה שאותה מציע, למעשה, ההצעה שלך אין בה צדק חברתי והיא מהווה נטל על המבוטחים ומגדילה את ההוצאה הציבורית.

במסדרונות המוסד לביטוח לאומי, לא מתמצאים בפרוצדורות טובעים בבירוקרטיה. עלידי חקיקה נכונה נוכל לחקן במשהו את העול שנגרם להם.

הד"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה. בבקשה, אדוני.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול אותך שאלה?

הד"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת רשאי להגיש שתיים או ארבע הצעות כשנה. מכיון שאלה ממילא לא הצעות חוק אלא הצהרות חוק, שאלתי היא: האם אפשר להגיש 60, 80, 90 הצעות?

הד"ר א' נחמיאס:

לא. אי-אפשר להגיש יותר משתי הצעות לסדר-היום. אי-אפשר להגיש יותר משתי הצעות חוק. אבל לסיעה של אותו חבר הכנסת יש מכסה.

שבח וייס (המערך):

כמו הנחתום המעיד על סיעתו.

הד"ר א' נחמיאס:

אדוני שר העבודה והרווחה, בבקשה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הלוואי שנגיע ליום שבו יהיה מצב המשק שלנו כה איתן ונוכל להרשות לעצמנו חיקוי חוק המיטיבים עם אזרחי מדינת ישראל, מהסוג המוצע עלידי חבר הכנסת דוד מגן. אולם, לצערי, לא זו השעה לך.

מעבר לך, יש לי בהחלט גם ויכוח מהותי קונצפטואלי עם חבר הכנסת דוד מגן. אני חולק על הקביעות של חבר הכנסת דוד מגן ועל הנתונים שהוא הציג לפני חברי הכנסת.

בניגוד לדברים שהציג חבר הכנסת מגן, אני יכול להודיע לחברי הכנסת, שממילא זכאים גבר ואשה לקבל את קצבת המוסד לביטוח לאומי ואת קצבת הזיקנה כבר מגיל 65 לגבר ומגיל 60 לאשה, אם אין להם הכנסות עד רמה מסוימת. אלה שעדיין עובדים בגילים האלה ואינם משתכרים למעלה מ-50% של השכר הממוצע — 786 שקל ליחיד, או 67% מהשכר הממוצע לווג, שהוא 1,053 שקל — מקבלים את קצבת הזיקנה בגיל 60 לאשה ובגיל 65 לגבר.

כל גבר, בהגיעו לגיל 70, וכל אשה מבוטחת, בהגיעה לגיל 65, זכאים לקבל את קצבת הזיקנה בלא כל התניה ובלא שום התחשבות בהכנסה. אם כן, הגבלת הגיל וההתניה נוגעות אך ורק לענין גובה ההכנסה.

הנתנים מראים, שהרוב המוחלט של האוכלוסייה בישראל בגיל המתונה מקבלים את הקצבאות כבר בגיל 60 לאשה ובגיל 65 לגבר. רק אוכלוסייה קטנה יחסית, שאנו אומרים אותה כ-17,000 מתוך אוכלוסייה כוללת של 120,000 גברים ונשים בגיל המתונה, אינה מקבלת את קצבת הזיקנה. זאת משום שיש לה הכנסה גבוהה.

הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן מטיבה דווקא עם בעלי היכולת. ההצעה המתנחת לפניכם משמעותה תשלום קצבת זיקנה דווקא לבעלי הכנסות גבוהות מכך המבוטחים שתשלום

ממלכתי, ואין לאיש זכות לערער על נתונים של מוסד ממלכתי, ודאי לא עלידי הצגת נתונים של מקור שאפילו לא ציינת מה טיבו, מי מייצג אותו, מיהו אותו גוף. אלה אנשים אנונימיים, בלתי ידועים.

דוד מגן (הליכוד):

אני יכול למסור את שמותיהם — — —

אורה נמיר (המערך):

— — —

שבח וייס (המערך):

חצי שנה לפני הבחירות כדאי בכלל לאסור חקיקה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אפשר לברר פרטים על הנתונים, ללא הערכות, אלה מספרים.

חיים רמון (המערך):

— — — עוד מעט יהיה מיליארד — — —

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, לפני כחודשיים ישבתי עם חבר הכנסת דוד מגן והבנתי שהוא השתכנע מהנימוקים, אבל עכשיו הוא מסתמך על אזה נתונים שהביאו גורמים לא-ממלכתיים. על העיקרון הזה אני רוצה לערער, ואני מציע לכנסת שלא להסתמך על שום גוף שאינו ממלכתי. אפשר בהחלט לקיים את הביטוחים עוד קודם הגשת הצעת החוק, אפשר ללבן את הדברים עוד קודם לכן, אבל בעיקרון, המוסדות הממלכתיים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המוסד לביטוח לאומי ואנשי משרד האוצר צריכים להיות המקורות שעליהם כולנו מסתמכים.

את עמדת הממשלה אני מייצג פה, חבר הכנסת מגן, ולא את עמדת משרד העבודה והרווחה כלבד. אינני יודע על אילו פקידים במשרד האוצר אתה מסתמך. ככל מקרה, אם אותם פקידים אמרו לך את מה שמסרת פה, הם לא היו רשאים למסור לך זאת.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר העבודה והרווחה, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — גיל קצבת ויקנה), התשמ"ח—1987.

ה צ ב ע

כעז ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

כעז ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

הביטוח הלאומי (תיקון — גיל קצבת

ויקנה), התשמ"ח—1987, נתקבלה.

ז. הצעה לסדר-היום

תמיכת "עליית הנורע" בקליטת נערים דתיים

שמעון כ"ד שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עשרות מוסדות חינוך במדינת ישראל, חלק מהם קיים כבר עשרות שנים והעמיד תלמידים ותלמידות נאמנים לעם ישראל, לתורת ישראל

על כן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן מסדר-היום.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לשר העבודה והרווחה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

מכוברי שר העבודה והרווחה, חשובתך אמרה את הדברים האלה בערך: הואיל וממילא רוב הקשישים מקבלים את קצבת הזיקנה בגיל 65 ו-60, לא צריך לתקן את החוק כך שהוא יאמר שצריך לקבל את קצבת הזיקנה בגיל 65 ו-60; וזה בדיוק מה שאני מבקש.

אני שכ פוטנה אל חברי הכנסת. אין כאן ריכוז עקרוני: יש כאן ריכוז על נתונים. עם כל הכבוד למומחתי המוסד לביטוח לאומי, לפני כחודש הם מסרו הערכה אחת והיום אני שומע שהם מסרו לך הערכה כפולה. מותר לי לתת איזה אשראי לאותם מומחים יועצים, אשר מסרו לי את הנתונים בנושא הזה, וכל מה שאני מבקש הוא להתמודד בוועדת העבודה והרווחה על הנתונים. יופיעו נציגי משרד האוצר, שאני יודע כי עמדתם אזהרת בעניין זה; יבואו אותם מומחים שערכו את התחשיבים ויבואו המומחים של המוסד לביטוח לאומי — וכהתאם לנתונים צריך יהיה לנתח את הדברים.

אני קורא לחברי הכנסת להצביע לפי מצפונם, ולא לפי איזה חדר של הנהלת הקואליציה, אשר לא מפרש אפילו מדוע צריך להתנגד לחוק הזה.

חיים רמון (המערך):

שמענו את הצעת השר.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מגן. בבקשה, אדוני השר.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, אין לי ספק שכונותיו של חבר הכנסת מגן טובות וחיוניות.

עדנה פולרד (המערך):

כרגיל.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

חבר הכנסת מגן, אי-אפשר להתמודד עם נתונים בוועדת העבודה והרווחה לאחר שהצעת החוק מאושרת. את בדיקת הנתונים צריך לעשות קודם להגשת הצעת החוק, יש לי אמון מלא ומוחלט במוסד לביטוח לאומי. עובדי אגף המחקר התכננו רצונות הכלכליים הבכירים במוסד לביטוח לאומי הביאו מוניטין רב למוסד לביטוח לאומי עקב מיומנותם ובקיאותם בנתונים.

אני לא מציע לחברי הכנסת ליצור תקדים ולהסתמך על נתונים של גופים פרטיים לא-ממלכתיים, שאינם מוכרים עלידי המדינה והממשלה. המוסד לביטוח לאומי מייצג אותך, חבר הכנסת דוד מגן, באותה מידה שהוא מייצג אותי. הוא גוף

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7387 בנושא: תמיכת "עליית הנורע" בקליטת נערים דתיים. אני מזמין את חבר הכנסת שמעון כ"ד שלמה, בבקשה.

הכנסת תביע זאת דעתה על הקיפות החמור ועל הכפייה האנטי-דתית, ויחסינום ביניהם כחוקים שונים. אני מבקש לדון בנושא זה במליאת הכנסת תורה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת לשאול את הנואם — — —

היור"א נחמיאס: ברוח הדיון של החוקים שונים, אני שואל את הנואם: האם אתה מוכן להשיב על שאלה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): כבוד,

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

עדנה סולודר (המערך): על מנת שאוכל להצביע בעד העברת הנושא לתורה, אני מבקשת שהנואם יכניס למחוק מהפרוטוקול את הפסוק:

"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ".

היור"א נחמיאס:

אניאפשר למחוק מהפרוטוקול הפסוק הראשון היה יותר חמור. הפסוק הזה פחות בחומרתו בעשר דגות מן הראשון, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים.

תורה: אני מזמין את סגן השר מילוא לדברית תשובה בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת: באשליה דבר אנן רוצה בחלט להביע את צערי על ההחלטות של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה ועל הציוטים שהביא, שכוננו, למיטכ זיכרוננו.

מלימודי התנ"ך שלי — כלפי ארבים לישראל ולא כלפי ציבור בישראל. הרי הציבור התנ"כי הוא זה שצריך להיגדל.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

אשר לתוכן ההצעה לסדר-היום, הסוכנות היהודית מסרה את התשובה עליה. אני רוצה להדגיש שאני משיב על ההצעה.

הוואטעטע ראש-הממשלה, בתוקף היותו יושב-ראש המוסד לחיאות בין הסוכנות היהודית לבין ממשלת ישראל, התשובה שנמסרה עלידי הסוכנות היא כדלהלן:

ההחלטות, לא נחקלה ב"עליית הנוער" שום החלטה דבר הקפאת קליטת נערים דתיים, אין שום כוונה ואין שום החלטה להפלות, חס וחלילה, נערים דתיים לעומת נערים חילוניים, או נערים דתיים בכלל. לכן החשש הזה של חבר הכנסת שהגיש את ההצעה, אין לו על-מה לסמוך. חבר הכנסת בן-שלמה, לדעתי, אתה יכול להיות נרגע-בהחלט בנושא זה.

בכלל צמצום הקציבים יש כוונה להקטין את היקף המימון למסדות שאינם במסגרת הסוכנות היהודית, ולא למסדות "עליית הנוער" עצמם, אך אין כוונה כשום תנאי להקפא או להקטין קליטת עליים, בין שהם דתיים ובין שהם חילוניים.

אם תחזק את דעתך שיש צורך להקטין את המימון למסדות, אנא תחזק את דעתך, ואני חייב לציין זאת בנתיב עובדתי שאנחנו חייבים לזכור אותו, התקבלה החלטה בסוכנות, שעליה לא

למדינת ישראל לתלמידים ותלמידות שלא יורדים מהארץ ולא מעשנים סמים, מוסדות אלה קיבלו מכתב מ"עליית הנוער" שאין הם רשאים עוד לקלוט ילדים וילדות, כלומר, הם יוכלו לקלוט, אבל ממנו, לא יקבלו את הילדים.

לדעתי, ההחלטה הזו לכל המוסדות במדינת ישראל, גם או היינו וועקים חסם, שכן בלתי אפשרי ולא יעלה על הדעת שהסוכנות, שיש לה כספי עתק, תפגע דווקא בנערים ובנערות.

על אחת כמה וכמה כאשר החלטה זו לא מתייחסת לכל מוסדות "עליית הנוער", אלא רק למסדות תורניים דתיים, וגויתקה כגויתקה פה-על, היהדות החרדית, כל הכן הילוד היאורה חשליכוהו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו כבר השנה השלישית שאנו מעלים את הנושא הזה בתיבתים שונים, כאשר העיקרון הוא שהסוכנות היהודית מקפחת ומפלה מוסדות תורה. במלים אחרות, יש מגמה ומאבק נגד המוסדות הללו כתואנות שונות ותוך הסתתרות מאחורי תירוצים שונים ומשונים.

העלינו זאת בשנה שעברה, זה עבר לוועדת הכנסת, אניש מצטער לומר, שצנצי הסוכנות הולכו שולל את חברי הכנסת.

הם אמרו שם במפורש שמדובר בקיצון כללי, ולא רק במוסדות דתיים, ושבוע לאחר מכן, שבעה ימים לאחר הישיבה, שיגרה הסוכנות חתרים, אל המוסדות הדתיים, כלבה על הקפאת הקליטה, השנה חזר הסיפור, על צמצום, אבל, תקוותה שהציונות החדשה בסוכנות היהודית תהיה מעט יותר רגישה לתרבות העם היהודי ולנוער היהודי, על כל פנים: מדוברי בכפייה אנטי-דתית, ולמעשה מונעים ממאות משפחות ילדים וילדות לקבל את החינוך המגיע להם.

אומנם-אנו מובטחים, בהמשך ובקיום מוסדותינו, על אף הקשיים הכספיים, כי מוכטח לנו בתורתנו הקדושה: "כי לא תישכח מפי ורעו", וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

אני חושב שאתה מגויס? באילו המינים אתה משתמש? יהודים בין יהודים. קודם כול אתה אומר: פרעה — — —

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): זה מה שקורה במדינת ישראל.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

היור"א נחמיאס: חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים, חתום על חוקים שונים.

מכל מקום, הפודוס לקיום הדיון הוא ועדת העלייה והקליטה.
תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן-השר רוני מילוא. חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, אתה מסכים שהצעתך תועבר לועדת העלייה והקליטה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה לדיון בוועדת העלייה והקליטה.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה נחקבלה.

ח. הצעה לסדר-היום

שתי גדות לירדן

האם חבר הכנסת מתחיהו פלד נוכח באולם? איננו נוכח. הבקשה של חבר הכנסת דב שילנסקי היא אנושית. על דבר אנושי לא נעזר כאן בעיות.

חיים רמון (המערך):
נעשה הפסקה.

היו"ר א' נחמיאס:

הכול יבוא על מקומו בשלום. נא לחפש את חבר הכנסת מתחיהו פלד.

שבח רייס (המערך):

אני מציע שירה בציבור. סגן השר רוני מילוא, אולי נשיר את השיר "שתי גדות לירדן"?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אני משיב בשם הממשלה. אני לא יכול לשיר את השיר הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, זו לא הפסקה לשיחה חופשית. אנחנו מחכים לחבר הכנסת מתחיהו פלד.

ט. הצעה לסדר-היום

אופן קבלת ההחלטה על הפשיטה האחרונה ללבנון

את השמירה לאורך הגבול הצפוני, הפך לגורם שבכווח לכפות על צה"ל מהלכים שאין כל צורך בהם כשהם לעצמם. זה ממש מצב שבו הזנב מנעוץ את הכלב.

הפעולה לא היתה כרוכה כלל במאבק חסר התוחלת של ישראל באש"ף, אלא ברצונו של הגנרל לאחד להבטיח את שליטתו בעיירה ג'זין, שאינה כלולה ברצועת הביטחון ואין לצה"ל עניין בה, ואין בה כל צורך לישראל, אבל היא חשובה ללאחר כשליט לבנוני, שכן, אין נסיך ושליט בארץ הלבנון בלא שנתונה לשליטתו עיר; כך היו הדברים מאז ומעולם, ורקרתו של לאחר חייבה שתהיה לו עיר. כאשר העניק לו צה"ל את

תעבור הסוכנות עם מוסדות שאינם ציוניים ועם מוסדות שסירבו לקלוט עולים מאתיופיה. אם לכך התכוון חבר הכנסת בן-שלמה בדבריו, אכן נחקבלה החלטה כזו על-ידי הסוכנות, ואני יכול לאשר שהחלטה כזו אומנם התקבלה בסוכנות היהודית.

אשר לטענה על אפליה של נערים דתיים, לטענה הזו, על-פי מיטב ידיעתנו, אין יסוד.

מכל מקום, מאחר שחבר הכנסת בן-שלמה העלה כאן נקודות הראויות לדיון, ולפחות ראויות לבירור, מפני שנרמה לי שיש כאן חילוקי דעות לגבי עובדות מסוימות וכדאי אולי להביא אותן לבירור בוועדה, אני רוצה להציע להעביר את ההצעה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת, שכן הנושא נוגע ישירות לקליטת עולים, לקליטת נערים עולים. בוועדה יתקיים בירור לגבי הסוגיות העובדתיות הנוגעות לעניין. אם יתקיים שם דיון גם לגבי הנושא הערכי, לא תהיה לנו התנגדות לכך.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 7312 בנושא: שתי גדות לירדן — מאת חבר הכנסת דב שילנסקי. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת דב שילנסקי, אל תשכח את הפרת והחידקל.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא עדיין לא התחיל לדבר, הוא לא הגיע אפילו לדוכן, ואתם כבר מפרעים לו. מה יקרה לאחר שהוא יתחיל לדבר, ריבונו של עולם?

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם אני יכול לבקש ממך משהו? קרחה לי תקלה. השארתי את כתב-היד של נאומי למטה, ובטעות לקחתי דף אחר.

חיים רמון (המערך):

שתי גדות לירדן אינן אצלך בלב פנימה? אתה צריך נאום בשביל שתי גדות לירדן? אתה שר את השיר הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דב שילנסקי, זה בסדר, אני נעתר לבקשה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מתחיהו פלד, אני מבקש את סליחתך על שהאצתי בך. תואיל בטובך להעלות את ההצעה לסדר-היום שלך מס' 7357 בנושא: אופן קבלת ההחלטה על הפשיטה האחרונה ללבנון. בבקשה.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפשיטה האחרונה ללבנון חשפה מצב, שאומנם ניתן היה לנחשו, אבל צריך היה לבוא המבצע עצמו כדי להמחישו לעין כול. צד"ל, זה צבא השכירים של ישראל שהוקם, כביכול, על-מנת להקל על צה"ל

שבא אחריו. החלטותיו של שרון בלבנון, בהיותו שר ביטחון, שעל חלקן דיווח לראש הממשלה מראש ועל חלקן בדיעבד, לא היו בקטגוריה זו של ההפקרות שבה נהג ד"רן. שרון פעל במסגרת מלחמה שאושרה על-ידי הממשלה והכנסת, לרבות האופוזיציה.

רק במקרה שאני מעלה היום, הפשיטה האחרונה לסביבות ג'זין, חזרה התופעה המסוכנת והחמורה של שליחת הצבא לפעולה צבאית אל מחוץ לגבולות המדינה בלא להביא את הדבר לאישור הממשלה. כעיתון "כותרת ראשית" הוגדר השר רבין כמי שמתפקד "כנסף פיאודלי של הביטחון". אם אומנם כך הדבר, ניתן לומר כי הנסיך הפיאודלי של הביטחון העמיד את שירותיו לרשות הנסיך הפיאודלי של רצועת הביטחון במין שיתוף פעולה אינטר-פיאודלי, שאת מחירו משלם העם בישראל. אך, דומני שנכון יותר לומר, כי דוחו הרעה של ד"רן היא שנכנסה בדיכין, המנסה את כוחו באותה התנהגות מופקרת של קודמו הגדול.

היו"ר א' נחמיאס:

אמרנו שצריך לשמור קצת על הלשון. רק אתמול היינו אצל יושב-ראש הכנסת ואמרנו שכל אחד ישמור על חברו.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

אני נותן הערכה היסטורית. מקובל בכל המדינות המתוקנות, כי הפעלת כוחות צבא לצורכי ביטחון היא פרוגרסיבית של הרשות המבצעת, והדבר צריך לקבל אישור הרשות המחוקקת בתוך זמן סביר. בשום מקום אין זה מקובל כי שר הביטחון או הרמטכ"ל או כל בעל תפקיד בכיר במערכת הביטחון רשאי להפעיל צבא מחוץ לגבולות המדינה בלי אישור הממשלה, ולו גם לפרק זמן קצר ובהיקף מצומצם. סמכות זו אין מתירים לשום אדם, יהיה מעמדו בממשלה אשר יהיה. שמעתי כי השר שחל הכין הצעה המתירה לשר הביטחון להפעיל כוחות בגדול של עד חטיבה, בלי אישור הממשלה ורק בידיעת ראש הממשלה. לא שמעתי אם הוא גם מציע להגביל את משך הפעולה ואת מרחקה מגבולות המדינה. האם לפי הצעתו יוכל שר הביטחון להפעיל חטיבה מוטסת נגד מטרה בעירק בלי אישור הממשלה ורק בידיעת ראש הממשלה? דומני שראוי לכל השרים להתעמק יותר בסוגיה זו. אך בייחוד ראוי לראש הממשלה, שלא יסמוך יותר מדי על דיווח של שר ביטחון, כי הוא עלול למצוא עצמו כמי שכאילו נעצו בו אך למעשה לא היה לו מושג כמה דובר.

מכל מקום, החלטת שר הביטחון להפעיל כוחות צבא מחוץ לגבולות המדינה בלי אישור הממשלה מעוררת שאלה חוקתית חמורה: שר הביטחון אינו מפקד הצבא ואין לו כל סמכות בחוק להתנהג כאילו היה כזה. הפיקוד העליון הוא בידי הממשלה כולה, וכל החלטה של שר הביטחון שאינה מתאימת עם נתון זה כמוה כנטיילת סמכות שלא בחוק. יהיה זה מוזר אולי לפנות לכג"ץ במקרה דומה כעתיד ולערער על החוקיות של הפעלת הצבא, אבל אם לא ייקבעו בעניינים אלה כללים ברורים וחד-משמעיים, עוד נגיע גם לזה.

אשר לאפקטיביות של פעולה מסוג זה שבוצעה במידון, הלא אחרי כ-40 שנה של מה שקרוי "פעולות תגמול", או "פעולות אזהרה", ברור כשמש שאין בפעולות יותר מאשר מתן סיפוק ליצר נקם או פיצוי על תסכול מדיני. לערוך פשיטה כזאת היום ולהציגה כדבר שיש בו טעם או ערך — זו צרות לעקרונות של החשיבה המדינית והאסטרטגית. תמנהי אם יהיה שר הביטחון מוכן להתחייב להודיע לכנסת, כאשר מעוז חדש של "חיזבאללה" יאיים שוב על מאחזו של לאחד בג'זין, אינני חושב שצריך יהיה להמחץ זמן רב לכך.

מבוקשו, בלי להכין את חומרת הדבר, וכנראה ללא אישור של הממשלה, ומכל מקום בלא שהדבר דרוש אי-פעם לכנסת, הוא משכן את חופש ההחלטה שלו לגבי הנעשה בדרום-לבנון.

על כך שמג'זין תצא הרעה כתבו עיתונים חשובים — לא בישראל, שבה חוששים הכתבים הצבאיים להרגיז את הממסד הביטחוני, אלא בחוץ-לארץ. חו לא היתה חוכמה גדולה: כל מה שנחנך כדי לחזות זאת מראש הוא לדעת את תולדות לבנון. אך ידיעה זו אינה מצויה ברשות הממשלה והרמטכ"ל, כפי שנזכרנו לדעת מאז הפלישה הגדולה ללבנון, לפני שש שנים.

ובכן, ג'זין זו, בבח עינו של לאחד, הועמדה בסכנה על-ידי כוחות "חיזבאללה". אם תהיה עיירה זו ברשות פלג זה של השיטה או לא, אין לדבר כל משמעות מבחינתה של ישראל. אבל, הדבר חשוב ללאחד. לכן החליט שר הביטחון על מבצע שנערך לסייע ללאחד לקיים את תרמיתו כשליט זעיר, אבל תקני במעמדו הלבנוני.

מסע ההפחדה באזור המזרחי של רצועת הביטחון, שקדם להתקפה על מידון, לא בא, להערכתי, אלא על-מנת להטעות את הציבור בישראל ואת הממשלה, כדי שלא יתקבל הרושם שכל המבצע לא בא אלא למטרות זרות, שאין להן דבר וחצי דבר עם ביטחון הגבול הצפוני.

מסע הפחדה זה אפשר גם להודיע, כי המבצע כוון נגד "המחבלים", מתוך שכאופון אוטומטי מכינים אותו בארץ כנחות אש"ף, שכל פעולה נגדם היא כנשד. אבל "חיזבאללה" אינם מחבלים במובן זה, ושר הביטחון עשה הכול על-מנת שזהותו האמיתית של יעד הפשיטה לא תתברר עד לאחר שהפשיטה הושלמה. בכנסת הוא רק דיווח על קרב עם "כוח מסוים", חאת לא משום שהאירי לא ידע במי מדובר, אלא כדי שהציבור הישראלי לא ידע במי מדובר. ובכן, זו היתה המלחמה הפרטית של שר הביטחון, שעלתה כיוקר רב מאוד, הן בקורבנות אדם והן בהפסד נוסף של יוקרה מדינית. אך, החמור מכול הוא, שמבצע זה לא בא אלא כדי לספק את שאיפותיו האישיות של לאחד.

את השיקול הפוליטי של שר הביטחון אינני מסוגל אפילו לנחש. האם עד כדי כך חשוב בעיניו לאחד, שהוא מוכן להתערב באופן זה במאבק שבין "חיזבאללה" לארגון "אמל"? ראו איך נוהגים הסורים מלהיכנס לקלחת הזאת, ומבחינתם תבוסה של "אמל" עלולה להיות באמת חמורה, לא כמו מבחינתה של ישראל, במקרה שלאחד יאבד את ג'זין. או אולי לא היה פה כל שיקול מדיני. אולי כל מה שקרה הוא זה, שאלוף פיקוד הצפון, הכותן את הדברים כאופן צר ביותר, הצליח לשכנע את שר הביטחון לאשר את המבצע. ושר הביטחון, בהשראת היוכרן מימי משה ד"רן, החליט ליטול יוזמה על דעת עצמו, מתוך ביטחון מוטעה, שהדבר יגדיל את חנו בעיני העם? ד"רן נהג כך במלחמת ששת-הימים, כשללא אישור הממשלה ואף בלי ידיעתה, נענה להפצרות אלוף הפיקודים, מרכז וצפון, כל אחד לחוד, והתיר להם לכבוש את הגדה המערבית ואת רמת-הגולן. על כך שלא קדם להחלטה דיון במטה הכללי ידוע לי היטב, אך עדיין ספק הוא, באיזו מידה היה הרמטכ"ל שותף אמיתי להחלטות עתה.

מעניין להרהר מה היה קורה אילו הביא ד"רן את הדבר להכרעת הממשלה. ברור כי הממשלה לא היתה מאשרת זאת. אך אם היתה משתכנעת לאשר את הדבר, יש להניח כי היתה מגדירה את היעד הפוליטי של הכיבוש ורואה בו מהלך שתכליתו לחולל תהליך שלום ולא התפשטות טרוריסטית. חירות זו שנטל ד"רן לעצמו לא חזרה בימיו של שום שר ביטחון

את נושא ההגנה על הגליל על בסיס של רצון לסייע לגורם זה או אחר בלבנון על-ידי צה"ל. זאת לא היתה המטרה, זו איננה המטרה, והיא לא תהיה כזו. המטרה היא אך ורק להביא שקט ושלוש לצפון הארץ, וכך ייעשה על-ידי צה"ל גם בעתיד.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד קיום דיון במליאה, כבקשתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד, על הצעתו לסדר-היום: אופן קבלת ההחלטה על הפשיטה האחרונה בלבנון — יצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מינוט
כעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה הוסרה מעל סדר-היום.

י. הצעה לסדר-היום

שתי גדות לירדן

כריטינה הגדולה. להחלטה בדבר מתן המנדט לכריטינה הגדולה צורפה תוספת בסעיף 95 של אמנת סייבר, הדורשת מאת מעצמת המנדט להגשים את הצהרת בלפור: "הקמת בית-לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל".

גם הערבים הכירו אז בזכותו של העם היהודי לשוב לביתו בארץ-ישראל. זאת ועוד, תביעת התנועה הציונית, שהתייחסה לארץ-ישראל בגבולותיה ההיסטוריים על שתי גדות לירדן, נראו בעיני פייצל, מנהיג-הערבים, כמתנוגת והגיוניות.

ב־3 בינואר 1919 נחתם הסכם בין פייצל לבין ד"ר ריצמן לשתוף פעולה בין שני העמים ולשמירה על עקרונות הצהרת בלפור. עדות נוספת להסכמת הערבים להקמת בית לאומי יהודי בשתי גדות הירדן מוצאים אנו בספרו של לוי ג'ורג' "האמת על אמנות השלום", שבו מציין המחבר במפורש כי הערבים — הכוונה למלך חוסיין ולבנו פייצל — לא הביעו התנגדות להצהרת בלפור.

בשנת 1922 יצא נסיך המדבר, האמיר עבדאללה, אחיו של פייצל, במסע מחגיג' כדי לנקום בצרפתים על שגירשו את אחיו מירמק. ששהגיע לעבר-הירדן שודל האמיר עבדאללה לעצור ולחדול מהתקדמותו, שהיתה עשויה לגרום הסתבכויות נוספות. תמורת זאת קרע שר המושבות הבריטי דאז, סיר וינסטון צ'רצ'יל, את עבר-הירדן מתחום המנדט והעניק אותה כמתנה לאמיר עבדאללה.

ארץ-ישראל שיכת לעם היהודי ומעולם לא היתה שייכת לכריטינה. לכריטינה לא היתה כל סמכות מוסרית להחזיק כמתנה דברים שאינם שייכים לה. לכריטינה ניתן מנדט בלבד, והם התחייבו להגשים את הצהרת בלפור.

מכל הסיבות הללו אני מציע, כי הנושא יועמד לדיון בכנסת ללא דיווח, כי אין לשער מתי תתרחש שערורייה דומה. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. אני מזמין את סגן השר רותי מילוא לדבר תשובה. בבקשה אדוני.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההחלטה שבה עסקה הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מתתיהו פלד נתקבלה במסגרת המדיניות המוסמכת והמקובלת של הממשלה, וזאת על-פי הנהלים המקובלים.

צה"ל שמר וממשיך לשמור על שלומם וכיטוחו של הגליל. פעולה זו, אשר היא נושא הצעתו של חבר הכנסת פלד, נעדרת להדוף את ההתארגנויות ההתקפיות של ארגונים קיצוניים כגון "חיכאללה" ולסכל את המזימות אשר נרקמו שם בעודן באכן.

הבעיה של ממשלת ישראל איננה הגנה על גורם זה או אחר בלבנון, כפי שניסה חבר הכנסת פלד לומר. כל מטרתה של ממשלת ישראל היא לשמור על השקט והשלום של יישובי הגליל, ולמנוע חזירות מחבלים ופגיעה כתושבי הגליל, באזרחים ובכוחות צה"ל.

מאוד לא סביר בעיני הניסיון של חבר הכנסת פלד להעמיד

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו שבים להצעה לסדר-היום מס' 1312 של חבר הכנסת דב שילנסקי — שתי גדות לירדן. בבקשה, אדוני.

שבח וייס (המעריך):

איפה התורים?

יעקב גל (המעריך):

כלי תורים אפשר לשיר?

דב שילנסקי (הליכוד):

התורים בלב ובנשמה.

מדרכי ירושובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שתי גדות לירדן, זו ריקה חרגם כן.

היו"ר א' נחמיאס:

למה לחלק ציונים לא נכונים. בספסלי המערך יושבים לפחות ארבעה אנשים. בצד הזה לא יושב אף אחד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל ומשתרעת מזרחה ומערבה לירדן: "כעמוד שבתוך לגשר / אף כחוט השרדה. לאנש / לארצי קו הציר והקשר / הוא ירדן, הירדן הקדוש".

ב־2 בנובמבר 1917 ניתנה הצהרת בלפור. הצהרת בלפור

ניתנה על שטח של כ־117,000 קמ"ר משתי גדות הירדן — 27,000 קמ"ר מערבה לירדן וכ־90,000 קמ"ר מזרחה לירדן.

בשנת 1920 החליטה המועצה העליונה של בעלות-ההברית כמושבה בסן-רמו להפקיד את המנדט על ארץ-ישראל בירי

חטאנו בכך שלא חניכנו את הנוער ולא החדרנו בו את הידע והתחושה שארץ-ישראל מולדתנו משתרעת על שתי גדות הירדן. זו שלנו חו גם כן. והיום, כאשר באים דורות מאתנו לקרוע את שטחי המולדת ששוחררו במלחמת הגאולה והישועה של ששת הימים, אין העולם יודע אפילו, שכי 77% מן השטח הכולל של ארץ-ישראל לפי המנדט כבר נקרעו מאתנו בעבר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):
אפילו חברים שלך לא באו לשמוע.

דב שילנסקי (הליכוד):
ל-21 מדינות ערב יש שטח כולל של כ-15 מיליון ר"ק 162,583 קמ"ר, ולנו, בשתי גדות הירדן, רק כ-117,000 קמ"ר.

יעקב גיל (המערך):
מה דעתך על הפלשתינים?

דב שילנסקי (הליכוד):
אענה לך כשנדרן על הבעיה הזאת. כרגע אני מדבר על נושא אחר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):
נכבשו ואחר-כך נדון.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מבקש.

דב שילנסקי (הליכוד):
רבותי, אני מבקש לחזור על כל הקטע כדי שיהיה מוסבר.

חיים רמון (המערך):
הקטע מוכן.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש.

חיים רמון (המערך):
הקטע הזה מוכן.

דב שילנסקי (הליכוד):
לך הכול מוכן. מה שקשור בארץ-ישראל לא מוכן לך. מה שקשור

חיים רמון (המערך):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת חיים רמון, אני לא מסכים. חבר הכנסת רמון, אף לא מלה אחת.

דב שילנסקי (הליכוד):
ל-21 מדינות ערב יש שטח כולל של כ-15 מיליון ר"ק 162,583 קמ"ר, ולנו — בשתי גדות הירדן, רק כ-117,000 קמ"ר, שטח שראש סיכה יכסה אותו בכל גלובוס כגודל סביר. ומשטח קטן ומוזער זה קרעו 90,000 קמ"ר, כ-77%, והשאירו לנו 27,000 קמ"ר בלבד, ומה יש בעולם הרוצים עוד לקרוע את יהודה, שומרון וחבל-עזה ולהשאירו בפס צר לאורך הים. אפילו בבית הזה, לצערנו, יש לא רק המסכימים לכך אלא הכמהים לכך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, איני בא היום לקרוא לצבא ישראל לצאת ולשחרר את שטחי המולדת הכלולים בממלכה הנקראת ירדן. רציתי רק להביא ולהזכיר עובדות, שמשום-מה נשכחו עלי-ידנו או משכיחים אותן ככוונה.

חיים רמון (המערך):
יש לי שאלה.

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה.

דב שילנסקי (הליכוד):
אני מבקש ממך שתשמע.

היו"ר א' נחמיאס:
אחה לא יכול לשאול בלי רשותי.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש רשות.

היו"ר א' נחמיאס:
אחה לא מקבל רשות.

חיים רמון (המערך):
זה מעניין אותי מאוד.

היו"ר א' נחמיאס:
מעניין אותך — תאזין.

דב שילנסקי (הליכוד):
חכה עד שאגמור. בתחילת דברי לגבי ארץ-ישראל התייחסת לא רק בזולזול אלא בלעג.

חיים רמון (המערך):
אני לא התייחסתי בזולזול. אני רוצה לשאול.

דב שילנסקי (הליכוד):
אדם שלועג לארץ-ישראל — אין לי מה להתווכח איתו.

היו"ר א' נחמיאס:
סיימנו.

דב שילנסקי (הליכוד):
אני רוצה לחזור על הדברים.

חיים רמון (המערך):
אחה מאשים אותי בהאשמה חמורה.

דב שילנסקי (הליכוד):
כשאגמור תוכל לדבר אתי. איש שלועג לדברים על ארץ-ישראל — אין לי — — —

חיים רמון (המערך):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):
אחה רוצה להיות יוסי שריד קטן? תמצא לך קריירה יותר טובה מזו. את הלעג שלך לגבי דברים שהם מקודשים לעם מכירים.

אני חוזר. לבריטניה ניתן מנדט בלבד, והם התחייבו להגשים את הצהרות בלפור, ומכאן שקריעת עבר-הירדן מתחום ארץ-ישראל ומסירתו לאמיר עבדאללה לא היו חוקיות, ואין להן לא חוקף מוסרי ולא חוקף משפטי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשמנו, עורינו, חטאנו, פשענו בזה שהשאירו את גדול הדור, זאב ז'בוטינסקי, בורד במערכה, זועק, דורש ומחנך: שתי גדות הירדן, זו שלנו חו גם כן.

למען אנשים שאין אמת בפיהם וארץ-ישראל היא מחוץ להכרתם ורק ארץ ישמעאל בתודעתם. אני אחזור על הקטע.

קריאות:

— — —

דב שילנסקי (הליכוד):

אמרתי: אינני בא היום לקרוא לצבא ישראל לצאת ולשחרר את שטחי המולדת הכלולים בממלכה הנקראת ירדן. רצייתי רק להביא ולהזכיר עובדות, שמשום מה נשכחו עלי-ידנו או משכיחים אותן בכוונה. צפיתי שיהיו אנשים כחיים רמון, שירצו לשים בפי מלים שלא אמרתי — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש סליחה, אתה צריך לסיים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

זו כבר לא קריאת ביניים, תאמין לי, חבר הכנסת חיים רמון. חבר הכנסת חיים רמון, זו קריאת הביניים האחרונה שלך לנאום זה.

חיים רמון (המערך):

אני אינני יכול עוד לשמוע, אני יוצא, יש גבול לטירוף.

דב שילנסקי (הליכוד):

נוכחותך במקרה זה אינה עוזרת לי ואינה מפריעה לי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברישא של דברי — — —

יעקב גיל (המערך):

— — —

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת גיל, בתקופה הקצרה שאתה בכנסת אתה צריך לעשות Lobbying כמערך, להראות שאתה מפריע לי כדי להיבחר פעם נוספת? רק עכשיו חזרת, תשנה את הרמה שלך. למה לך לדדת לרמה נמוכה? אם ברצונך לענות לי עניינית — ענה, אבל בכבוד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברישא של דברי הכאתי את הבית הראשון של שירו של ראש בית"ר, זאב ז'בוטינסקי, שנקרא במקורו "שמאל הירדן". אסיים בבית האחרון של השיר, שאותו חייבים אנו לשנן לדרדקים דבית-ירבן ולכל ילד בישראל: "שתי ידי לך הקדשתי מולדת / שתי ידי למגל ומגן / תישכח ימיני הבוגרת / אם אשכח את שמאל הירדן".

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דב שילנסקי. אני מזמין את סגן השר רוני מילוא לדברי תשובה. בבקשה, אדוני.

יסי שורד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה להבין, האם יש ספק בכך שיש גדות לירדן? מה רוצים פה, לרכע את העולם, את כדור הארץ?

היו"ר א' נחמיאס:

אתה באה בסוף הנאום, הפסדת נאום שלם, לכן אינך יכול לדעת.

כפי שלא היתה רשות לבריטים לקרוע מן המולדת את השטחים שממזרח לירדן, גם לאיש מאתנו אין סמכות כזאת. אני באתי לקרוע עובדה זו — — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת שילנסקי — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

— — — ולא לקרוא למלחמה, כפי שזודאי ירצו לפרש כמה מהאנשים שיושבים פה, או כפי שירצו לשים בפי — — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת שילנסקי, ברצינות — — —

היו"ר א' נחמיאס:

לא. אני לא מסכים. הנח לו.

דב שילנסקי (הליכוד):

נשאר את פתרון שטחי ארץ-ישראל ממזרח לירדן לעתיד לבוא, ואת שעת הכושר שהעמיד יזמן אין אנו יכולים לדעת כיום ואינני רוצה לנבא, אך היא תבוא, ועלינו להיות שלמים באמונתנו.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת שילנסקי, אתה מתכוון באמת למה שאתה אומר?

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

חיים רמון (המערך):

הוא קרא עכשיו למלחמה עם ירדן.

היו"ר א' נחמיאס:

אינני מכין מה אתם רוצים ממנו. מה אתה רוצה מחבר הכנסת דב שילנסקי?

דב שילנסקי (הליכוד):

אמרתי קודם שיהיו אנשים בעלי רצון רע וחסרי הגיונות שירצו לשים דברים בפי.

חיים רמון (המערך):

דיברת על שעת כושר.

קריאות:

— — —

חיים רמון (המערך):

שרון כבר ידאג שתהיה שעת כושר.

קריאות:

— — —

דב שילנסקי (הליכוד):

רבתי. אני מבקש לתת לי לסיים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברים יקרים, חברים — — —

חיים רמון (המערך):

הוא קורא למלחמה.

היו"ר א' נחמיאס:

אז הוא קורא למלחמה. הוא רוצה לקרוא.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני יכול לקרוא את הקטע, ברשותך היושב-ראש? לא קראתי למלחמה. אחזור על הקטע, ברשותך, היושב-ראש.

לפסול ויכוח עקרוני ורעיוני בשום מסגרת של הבית הזה. לגיטימי בהחלט לקיים אותו, מה גם שיש לו, לדעתי, היבטים מעשיים. אני יודע שבתקופה מסוימת, התקופה שבה כיהנתי כסגן שר החוץ, יצאנו במשרד החוץ במסע הסברה בעולם על כך שהגדה המזרחית של הירדן, שהיא 77% משטח ארץ-ישראל ההיסטורית, היא המדינה הפלשתינית, ולכן אין איש צריך לדרוש מאתנו להקים עוד מדינה כזאת בגדה המערבית. בנושא הזה אני חושב שגם המערך, גם חברת הכנסת סולודר — אולי לא חבר הכנסת חיים רמון — אני חושב שהרוב הגדול במערך יסכים עם זה שאנחנו צריכים למנוע הקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה; יש היום הצעות מסוג זה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת שילנסקי לא יסכים אתך.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

חבר הכנסת רמון, אני שמעתי את דברי חבר הכנסת שילנסקי. חבר הכנסת שילנסקי דיבר על ההיבט ההיסטורי, הרעיוני, הוא לא הציע שום הצעה שיש בה משום יישום מעשי של התוכנית, של הכוונות או של הרעיונות שלו. הוא דיבר על ההיבט הרעיוני, ואני מציע לכולנו שלא נמהר לוותר על זכויותינו ההיסטוריות, גם אם יש בינינו מחלוקת על גבולות אלה או אחרים, כי הזכות ההיסטורית היא בסופו של דבר זו הנותנת לנו את הזכות לשבת גם בירושלים, גם במלבה, גם כחל-אביב, גם בחיפה, גם כיפו, גם בבאר-שבע, גם כלור וגם בגליל.

ועל רקע זה אני רוצה להציע להעביר את הנושא לדיון באחת מועדות הכנסת.

היורר א' נחמיאס:

תודה לסגן השר רוני מילוא. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה של חבר הכנסת שילנסקי, כפי שאומצה על-ידי רוני מילוא, פשוט לא מתקבלת על הדעת. אלה שתי הצעות שונות לחלוטין.

היורר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני מתכוון לסגן השר רוני מילוא.

שבח וייס (המערך):

לסגן השר רוני מילוא, הדובר היום בשם הממשלה ובשם כל השרים, אני אפילו מוכן להעניק לו היום את התואר "שופרסל", כי הוא ענה היום על כל ההצעות לסדר-היום.

אני הייתי מוכן בדוחק להעביר לוועדה את התשובה שלך, אדוני סגן השר, בעיקר את המשפט האחרון. אבל ההצעה של חבר הכנסת דב שילנסקי היא פשוט אחרת לגמרי. לא מדובר בהצעה העוסקת באי-הסכמה להקמת מדינה פלשתינית בגדה המערבית. יש פה אי-הסכמה להקמת מדינה פלשתינית בשתי הגדות. זוהי ההצעה של חבר הכנסת דב שילנסקי. משהו התייחס לכך בהומור, אבל העניין רציני מאוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא התייחסתי לנושא שאתה מעלה. אתה מעלה נושא שלא דיברתי עליו היום.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת דב שילנסקי, ההצעה שלך היום, וגם זו שתובא אחריה, הן כמסגרת הפינה הקבועה שהתרגלנו אליה לאחרונה בבית הזה — פינת הפטריט.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני חייב להורות, שאינני מתפלל על כך שהנושא שהעלה חבר הכנסת דב שילנסקי עורר תגובות חוססות כל כך מצד חברים בכתי: אלמלא היה הדבר כן הייתי מופתע. הרי מדובר כאן בנושא אידיאולוגי, רעיוני, בתפיסת עולם שהדעות עליה היו חלוקות מאז ומעולם במדינת ישראל, ועוד לפני כן, לפני הקמת המדינה. התנועות הפוליטיות, המפלגות, היו חלוקות בנושא הזה. הדעות במפה הפוליטית היו קוטביות מאוד, ואין כל חדש בכך שהנושא הזה מעורר מחלוקת עמוקה מאוד וברורה מאוד בין תפיסות עולם שונות הקיימות גם בבית הזה.

אני רוצה להתייחס בכמה מלים לדברים שנאמרו כאן, ואולי גם לכמה קריאות שהושמעו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— שתי הגדות?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת צוקר, שאילו הייתי משוכנע שאתה מוכן להסכים על גדה אחת שלמה, היינו אולי מסתדרים. אבל נדמה לי שגם לזה אינך מסכים, ולכן הוויכוח איננו האם יש שתי גדות או שלוש. האם יש אחת או שתיים — על זה יש לנו ויכוח, וזה נושא בפני עצמו. אבל זה יעלה בהצעות אחרות שעדיין עומדות על סדר-היום של ישיבה זו. הנושא יגיע לדיון מאוחר יותר.

מכל מקום, יש בעיה, ובסופו של דבר זו היום בעיה מדינית אקטואלית. הבעיה היא: כיצד להתקדם לקראת פתרון של שלום במזרח התיכון? ובבעיה הזאת יש נושא אחר, שאני רוצה להציע לכולנו להקדיש לו תשומת-לב ומחשבה. אילו קיבלנו את התזה — הוכונה עובדתית, גם אם אפשר לחלוק עליה מתוך השקפות עולם שונות — שהגבולות ההיסטוריים של ארץ-ישראל, או של פלשתיין — קראו לה כפי שתקראו — הם הגבולות הכוללים את שתי גדות הירדן — הרי ייתכן מאוד שניתן היה להסביר היום לרבים, שהגדה המזרחית של הירדן, שהיום יש בה מדינה פלשתינית, היא זו שצריכה להיות גם כעתיד המדינה הפלשתינית, ולא צריך להקים מדינה נוספת בגדה המערבית, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

יש בנושא הזה, לדעתי, פוטנציאל לא קטן מבחינת ההסברה הישראלית. כי אני מסכים עם אלה שיבואו ויגידו: לא קל להתמודד עם הטענה, שיש עם שאין לו מדינה ואין לו מולדת. זו טענה שצריך להתמודד איתה. אבל אם אתה בא ואומר היום, שארץ-ישראל ההיסטורית היא בשתי גדות הירדן, כפי שאומר חבר הכנסת שילנסקי, ואתה בא ואומר ברימנית, שבגדה המזרחית של הירדן יש כבר היום מדינה פלשתינית ולכן לא צריך להקים עוד אחת בפלשתיין, בארץ-ישראל — אני חושב שלא כדאי לבטל את הפוטנציאל ההסברתי שיש כתזה הזאת.

לכן אני רוצה להציע לכל החברים, שנסכים על כך שהנושא הזה יעבור לדיון באחת ממועדות הכנסת. זו יכולה להיות ועדת החוץ והביטחון, זו יכולה להיות ועדת החינוך והתרבות, זו יכולה להיות ועדת הפנים — כל ועדה שהבית ימצא לנכון לדון בה בנושא זה.

עדנה סולודר (המערך):

אתה רוצה לבכות את ועדות הכנסת?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

חברת הכנסת עדנה סולודר, אני חושב שהשקפות עולם אינן צריכות לבכות איש, לא משמאל ולא מימין. אינני רוצה

לארץ הסבירו לי מה זה "שתי גדות לירדן" וכן הלאה, ותמיד תמהתי: איך אנשים שמרוכזים כולם בשתי גדות לירקון מדברים כל כך הרבה על שתי גדות לירדן? ואני לא מתכוון לתנועה שלי, התנועה שלי יושבה עד הגדה. לא צריך להפריז. אתה מספק, אולי ללא כוונה, לאויבים הקשים ביותר שלנו נימוקים שאחיה לא רוצה לספקם להם. כל סיוור שלך בהרהובית, כל "סירח" שלך, הם נשק שמדק למדיניות שלנו.

יש צד הומוריסטי, כמובן, אם רוצים, אבל העניין הוא רציני. חבר הכנסת דב שילנסקי מייצג היום זרם לאומי שלם בארץ, שמתחייבם ברצינות להצעות האלה. לאן אתם מובילים אותנו? זה לא קיר הברזל, זה עם הראש לקיר ברזל. בשביל מה זה נחוץ? על כן, אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לועדה?

דב שילנסקי (הליכוד):
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דב שילנסקי לועדת הפנים של הכנסת? מי בעד הסרת הצעתו מסדר-היום של הכנסת?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת הפנים — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת דב שילנסקי הוסרה מעל סדר-היום.

יא. הצעה לסדר-היום

החלת הריבונות על בקעת-הירדן

מי שקורא את מצע המערך מבין שזוהי תוכנית המינימום שעליה המערך מוכן היה להתחייב ולקבל את אמון הציבור. אבל, על סמך התוכנית המדינית שהציג שמעון פרס לפני מפלגת העבודה, מתברר שערפל מכסה את כוונות ראשי המערך עד כדי כך, שחבר הכנסת שלמה הלל, יושב-ראש הכנסת, הזדעק והשמיע דברי ביקורת נוקבים נגד הניסיון להשמיט את מחויבות המערך להחלת הריבונות על בקעת-הירדן.

צדק היושב-ראש שלמה הלל, שהוא גם ראש המתנה האקטיביסטית-הלאומי במפלגתו, כאשר השמיע את הביקורת הנוקבת שלו על הנתעלמות מהבקעה. לצורך ליבון הסוגיה נפגשו פרס והלל לשיחה שאת התרשומת שלה לא נמצא כנראה לעולם, כי יש מחיקון במחשב של ממלא-מקום ראש הממשלה וקשה יהיה למצוא בו את התרשומת, אבל הבעת פניו של שלמה הלל וההתבטאויות שלו, שהוא מאוכזב, מוכיחות שאין

דב שילנסקי (הליכוד):

מה הבושה להיות פטריוט?

שבח וייס (המערך):

אין זו בושה להיות פטריוט. במשמעות שאתה מעניק לפטריוטיות, לדעתי אתה לגמרי לא שונה בקונצפט מכהנא, זהה אתה לא רוצה להיות. אתה אומר פה דברים שבתוצאה שלהם הם יותר גרועים.

דב שילנסקי (הליכוד):

את השקפותי אתה יודע.

שבח וייס (המערך):

אני יודע, לכן אני אומר לך, שהיה לי כל כך מחר שאחיה עליית עם הצעה כזאת. הוא מדבר, למשל, על טרנספר לגדה השנייה. אתה מדבר על שעת כושר לשתי גדות.

אני רוצה לומר בקיצור נמרץ משהו על זכויות היסטוריות. אם משהו כאן, בבית הזה, פרלמנט העוסק בעניינים שוטפים של מדינות, רוצה לבנות את כל המערכת המדינית בעולם על זכויות היסטוריות, הרי כל מקום שאתה תבנה אותו רק עליהן יהפוך לפצצה. כל העולם יהיה כמרקחה. הרי יש גם דינמיקה להיסטוריה. מה זה זכויות היסטוריות? זה דבר ראשון.

דבר שני, כל הסיפור הזה, כל הוויכוח הזה על זכות הכוח וזכות הזכות, גם אם יש לך זכות לכאורה — אגב, זה כשלעצמו דבר העומד לוויכוח, כי יש דינמיקה בזכויות היסטוריות — הכעיה היא, האם יש לנו די כוח כדי להגן על כל הזכויות. זה בלתי אפשרי. גם הנוסחה הזאת, שלא באנו כאן אל המנוחה ואל הנחלה, אלא רק אל הנחלה, היא נוסחה שיש בה פוטנציאל

דב שילנסקי (הליכוד):

אם אין כוח אני צריך לוותר?

שבח וייס (המערך):

אתה לא צריך כלל לקום פה ולהצהיר ב-1988 על שתי גדות לירדן. כשתגיעתך כבר יתרה על הרעיון הזה.

אני רוצה לומר משפט אחד לסיום. כל העניין הזה, הגודל הזה, הנפיתות הזאת, השרירים האלה — אתה יודע, כשבאתי

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7400: החלת הריבונות על בקעת-הירדן. חבר הכנסת חיים קופמן, בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במצע המערך לכנסת האחת-עשרה יש סעיף חשוב והוא סעיף ה': עקרונות לפתרון קבע ביהודה, בשומרון ובעזה. סעיף-משנה א' מדבר על הפתרון המדיני שיזששת על פשרה טריטוריאלית. אולם סעיף-משנה ב', שבא לאחר הנכונות לפשרה הזאת, אומר: "ממשלת ישראל תעמוד על כך כי לעת השלום יוכטח" — אני תחור — יוכטח שהמערך הביטחוני של כוחות צה"ל ההתיישבות הכוללת את בקעת-הירדן, לרבות צפון-מערב ים-המלח, גוש-עציון, סביבות ירושלים ודרום רצועת-עזה יהיו כלולים בשטחה הריבתי של ישראל".

לפרס כוונה להיצמד למצע של מפלגת העבודה בכחירות לכנסת האחת-עשרה.

מנהיג מפלגת העבודה נמנע מלהתחייב שעקרונות מצע זה, שנוסח ביולי 1984, שרירים וקיימים. כסך-הכול, כפי שהצהיר כאן מעל דוכן הכנסת, אין זו תכונה חכמה להיות עקבי.

ולעצם הבעיה, בתקופה זו, כשפרס מצהיר על כוונותיו לוותרים מפליגים, על נכונותו להשתתף בוועידה בין-לאומית שאת סכנותיה הוא תיאר בצבעים עזים, או יותר נכון בצבעים שחורים, כאן מעל דוכן זה, חובה על אזרחי ישראל, ובתוכם רבבות חברים במפלגת העבודה, לקבל תשובה כרוזה בנושא זה, שהוא מהותי. עקרוני, חיוני וחשוב. האם המערך עדיין דבק בתוכנית המינימום שלו מ-1984? האם יש לו מחויבות כלפי היישובים, שהוא העלה אותם, בבקעת-הירדן, או שיש כאן נסיגה טוטלית?

כאדם המאמין שנצטרך להחיל את הריבונות על יהודה, שומרון וחבל-עזה אין כוונתי להסתפק בהחלת הריבונות על בקעת-הירדן. כשבילי זוהי רק התחלה. זהו בסיס ומנוף להחלת הריבונות על כל חלקי ארץ-ישראל.

לכן, כרצוני להציע שכנסת האחת-עשרה יתאחד כל המחנה הלאומי, בכלל זה האקטיביסטים במפלגת העבודה, ונחיל את הריבונות על בקעת-הירדן, לרבות צפון-מערב יס-המלח. לאחר שנעבור את מבחן הבחירות הגדולי העומד בשער, נחיל בכנסת השתיים-עשרה את הריבונות על כל חלקי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

ניסיון העבר הוכיח, שהחלת הריבונות על ירושלים וסביבותיה והחלת הריבונות על הגולן קיבלו לגיטימציה מלאה ביישוב כולו ובחלקים רבים של העולם המערבי.

יעקב גיל (המערך):

חיים קופמן (הליכוד):

חשוב להמשיך בתהליך זה. לכן אני פונה לחברי הכנסת האקטיביסטים של המערך להגשים את המצע שאתם חתומים עליו עוד בכנסת זו. אסור לכם להפקיר את עתיד הבקעה ויישוביה לתעלולי המהדורה השתיים-עשרה של מצע מפלגת העבודה, שיותר משהוא שומר על זיקתו הלאומית, הוא דומה לזיקית המחליפה את צבעיה חדשות לבקרים.

אני מציע שהכנסת תדון במליאתה בחשיבות החלת הריבונות על בקעת-הירדן תחילה, להבדיל אלפי הבדלות מהצעת שמעון פרס לפרוז את עזה תחילה, וכאשר יוכרז שחברים רבים במערך תומכים בהצעת חוק זו, נחלכר יחדיו ונגיש הצעת חוק להחלת הריבונות.

הדבר חשוב וחיוני. אני מאמין כי בכנסת זו יש רוב להחלת הריבונות על בקעת-הירדן. אלא שחברי הכנסת האקטיביסטים של מפלגת העבודה נמצאים במאסר-בית וחיים באשליה —

קריאה:

אני לא במאסר-בית.

חיים קופמן (הליכוד):

או שאתה לא אקטיביסט, או שאתה במאסר-בית.

יעקב גיל (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

חיים קופמן (הליכוד):
בבקשה.

יעקב גיל (המערך):

אם אתה כל כך טוב למה אתה לא מביא הצעה מעשית?

חיים קופמן (הליכוד):

תודה על השאלה. אני רוצה לבדוק את נכונות הצהרותיכם. בהנחה שעכשיו אתם נמצאים בפול, ואחס במצב די קשה, נחכה שהפול הזה ייגמר, ב-16 — 17 בחודש, ואז, כאשר תהיו משוחררים מאימת המרכז, תוכלו להיצמד —

עדנה סולודר (המערך):

או אתם תהיו בפול.

חיים קופמן (הליכוד):

לנו אין בעיה בנושא הזה. כל הבעיה היא הגיבוי שחלק מכם, אני מקווה, עשוי לתת לנו. זאת כל הבעיה.

שבח וייס (המערך):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

אני מציע שתפנה חלק מהשאלות שלך לשלמה הלל, כמי שעורר את הנושא כרוב זעם. יושב-ראש הכנסת שלמה הלל הוא אחד מגדולי המנהיגים של המפלגה שלכם. כל מה שאתם צריכים לעשות הוא להיצמד לנכונות שלו לעשות את זה.

יעקב גיל (המערך):

— — —

דוד ליבאי (המערך):

חבר הכנסת קופמן, מה התוכנית המדינית של הליכוד? האם הליכוד בעד סיפוח בהדרגה של הגדה או של רצועת-עזה, או שמא אתם בעד הסכמי קמפ-דייוויד, שמנחם בגין חתם עליהם — — —

חיים קופמן (הליכוד):

אני חושב שאין סתירה בין השניים.

חיים רמון (המערך):

קופמן אינו מומחה, הוא לא יודע מה אומרת תנועת החרות, הוא קורא רק את המצע של מפלגת העבודה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה לא סיפחתם כשהייתם לבד?

חיים רמון (המערך):

הייתם לבד, יכולתם לספח את הגדה ולא סיפחתם אותה. היה לכם רוב גדול, מסיבי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

אני רוצה להגיע אתכם לקונסנזוס על החלק שאתם תומכים בו.

חיים רמון (המערך):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

תחכה, תיכף תקבל כמה קומפלימנטים.

חזיר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מבקש את סליחתכם — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את השלום היחיד שעשה בגין, הוא עשה לפי התוכנית שלהם.

חיים קופמן (הליכוד):
עוד מעט תשמע קומפלימנטים שאני אתן לך. חכה קצת ותראה שלא תצא מפיסד מכל זה.

היו"ר א' נחמיאס:
אתם לא נוהגים בהגינות כלפי חבר הכנסת חיים קופמן, מפני שאין איש מהליכוד שיכול להגן עליו.

חיים קופמן (הליכוד):
אני לא מודאג, בכלל לא.

יאייר צבן (מפ"ם):
— — —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
תראה את ממשלת האחדות. ואני צריך לשבת פה ולייצג את האמצע.

חיים קופמן (הליכוד):
אם תימחק ההתחייבות מהמצע, מה יש לכם ולרכבות חברים אקטיביסטים לאומיים לעשות במערך. במפלגה שכזאת? אני פונה עכשיו אליך, חברת הכנסת עדנה סולודר: מה יש לכם לעשות במפלגה שכזאת? או שתצליחו לכופף את ידיו ואת עטו של שמעון פרס, או שתצאו לפחות למאבק פומבי. לחלופין, עליכם להזהיר, לאיים, שתפרשו ממפלגה אשר משנה ממצע למצע את משנתה בשם הפרגמטיזם הפוליטי. לצערי, משנה המערך חדשים לבקרים את מצעו הלאומי, והוא נאמן אך ורק לדגל האדום ולחג האנכרוניסטי של 1 במאי. לזה יש מקום בכל 12 המצעים.

חיים רמון (המערך):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
הוא צריך לסיים. אני מבקש את סליחתכם, אתם מאריכים לו את הנאום על לא עוול בכפו.

חיים קופמן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, הנאום שלי הוא שבע דקות נטו, כל היתר הוא הארכות.

חיים רמון (המערך):
הוא עשה עליו חזרות רבות.

חיים קופמן (הליכוד):
קומו, התנערו, האקטיביסטים הלאומיים של מפלגת העבודה, והוכיחו שיש לכם השפעה. אתם צריכים לצאת לאומה ולדבר אליה. אתם אסור לכם להשתמש במלה זו רק כגימיק של בחירות. חובתכם המוסרית לצאת אל העם בהצהרה תר-משמעות. אתם חייבים זאת לעם, אתם — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אלה המשפטים הכי חשובים: קומו, התנערו.

חיים קופמן (הליכוד):
יוסי יודע בדיוק מה הוא אומר. תיכף תשמעו.

אתם חייבים זאת לעם, אתם חייבים לזאת ליישובי הבקעה החיים באי-ודאות. הרי אתם הצהרתם שהבקעה הגולן הם "הקורים האדומים" לגביכם.

שבח וייס (המערך):
הוא מדבר על אינתיפאדה.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש, הוא צריך לסיים.

חיים קופמן (הליכוד):
אם שניתם את דעתכם, הצטרפו ליוסי שריד, הצטרפו לר"צ, תפסיקו את הזחילה — הוא עשה את זה בריצה — לאותו כיוון — — —

יאייר צבן (מפ"ם):
מה האפליה הזאת? למה לא למפ"ם?

חיים קופמן (הליכוד):
למפ"ם יש בעיה אלקטורלית, למה להיכנס לשוחפות כזאת? יש ר"צ, זה דבר מוצלח יותר. תצטרפו לר"צ. תפסיקו את הזחילה לכיוון שינוי שריד הקדים בו אתכם ואת מנהיגים.

אומנם לאחרונה, אולי בגלל סקרים שאינם מחמיאים למדיניותו, שומעים מפי מר פרס, בין היתר, ומירות חדשות. לדוגמה: "אנחנו לא חוזרים לגבולות 1967". אולי יסביר לעם — — —

עדנה סולודר (המערך):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת קופמן, אני מבקש ממך לסיים.

חיים קופמן (הליכוד):
הנאום שלי הוא שבע דקות נטו.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש ממך לסיים מיד.

חיים קופמן (הליכוד):
הם מפריעים לי.

היו"ר א' נחמיאס:
תואיל ברוך טובך. מה מפריעים? כבר עברת את זמןך בחמש דקות.

חיים קופמן (הליכוד):
זו לא אמת. אני מוכן לברר אתך, בוועדת האתיקה של הכנסת, אם זה נאום של שבע דקות או לא.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת קופמן, חסיים, ואחר כך נלך לכל ועדה שתצצה.

קריאות:
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש את סליחתכם, תפסיקו להפריע לו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת קופמן, תשלח את כותב הנאומים שלך אלי, אני אסביר לו שהטוריקה שלו לא בסדר: קומו, התנערו.

חיים קופמן (הליכוד):
בסדר, בסדר גמור, יוסי. אתה גדול בזה, מה אפשר לעשות? הלווא אתה יושב פה צמוד לספסלים שנים רבות. נכון, זה מזכיר קצת לאחרים את השיר, את הפזמון.

חיים קופמן (הליכוד):

אכל אמרתי שזו רק התחלה. אמרתי: התחלה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אם אינך מחיל את הריבונות אלא על בקעת-הירדן, עלול הדבר, בתור צעד מדיני, להתפרש כוויתור על השאיפה שלך להחיל את הריבונות על יהודה, שומרון וחבל-עזה.

חיים קופמן (הליכוד):

אם כן, מדוע החלטו אותה על ירושלים?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

לכן אני רוצה להציע לכולנו להמשיך לדבוק בהסכמי קמפ-דייוויד, שנקבעו גם בקווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית. אלה ההסכמים שהביאו להסכם השלום בין ישראל למצרים, הגדולה במדינות ערב, כתקופתו כהונתו של מנחם בגין כראש הממשלה; אלה ההסכמים שיכולים, לדעתי, לשמש גשר ברזל גם להתקדמות בתהליך השלום בעתיד. על-פי ההסכמים האלה נשמרת זכותה של ישראל לדרוש החלת ריבונות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה לאחר חמש שנות אוטונומיה. יש אוטונומיה שתאפשר לערביי יהודה ושומרון לנהל את ענייניהם בעצמם, על בסיס העיקרון של מינהל עצמי, ויש כוחות ישראליים ושלטיה מלאה בשטח, צבאית ומדינית, של ישראל ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה במהלך תקופת הסדר הביניים והאוטונומיה. על בסיס זה, לדעתי, ניתן להתקדם לקראת הסדר שלום, לקראת הסדר מדיני, ועל בסיס זה אני חושב שממשלת האחדות הלאומית קבעה את קווי היסוד שלה, על סמך ההסכמה בין הליכוד למערך בנושא זה.

אין ספק שאחרי הבחירות הבאות לכנסת, מטבע הדברים, על-פי הכרעת העם, תוכרע גם השאלה היסודית הזאת שבה יש מחלוקת מדינית יסודית בין המערך לליכוד, בין שתי המפלגות הגדולות, בין הגושים הגדולים, לגבי ההסדר מדיני, לגבי החלת הריבונות ולגבי עתיד ארץ-ישראל.

אני רוצה להציע לחברי, חבר הכנסת חיים קופמן, להסתפק בחשובה זו, מפני שלא מדובר בשלב זה בנושא שכדאי לעזור עליו ויכוח עקרוני. הנושא שהעלה חבר הכנסת שילנסקי קודם היה נושא אידיאולוגי בסיסי. הנושא שהעלה חבר הכנסת קופמן, מדובר בו בעצם על תוכנית שהיא תוכנית המערך להחלת הריבונות בבקעת-הירדן. מדובר על הסכם קואליציוני של ממשלת האחדות בנושא פרקטי-מעשי, של ממשלה שהשחיתה את קיומה על בסיס של הסכם מסוים, ולכן אני מציע לחבר הכנסת קופמן להסתפק בחשובתי ובכך לנעול את הדיון בנושא זה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן השר רוני מילוא.

חיים קופמן (הליכוד):

אולי יסכים סגן השר להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת קופמן, עמוד דעתך, אל תוותר, אל תהיה תבוסתן.

חיים קופמן (הליכוד):

אתם מתנגדים להעברת הנושא לוועדה? הרי מדובר פה על מצע המערך.

אנחנו רוצים לשמוע, וכל חברי מפלגת העבודה ראוי שישמעו בדיוק מפי מנהיג מפלגתכם — כי הוא הקובע את מצע המפלגה שלכם — אם יפקיר את בקעת-הירדן, אם יפקיר את הגולן, אם לאו. ואל תסתתרו, זה לא יעזור לכם. גם הוויכוח הזה, ההופך אתכם לספורמרקט של דעות, לא ישנה את הדעה שהתבוסתנות היא היום החלק המרכזי במצעה של מפלגת העבודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת חיים קופמן. אני מזמין את סגן השר רוני מילוא. בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

קופמן, איפה החברים שלך מהליכוד?

חיים קופמן (הליכוד):

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית מדברים על כך, שההתקדמות לשלום תהיה על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד, שהם אחד היסודות של מדיניות ממשלת האחדות. כל צעד מדיני היום, אם החלת הריבונות על כל יהודה ושומרון ואם החלת ריבונות על בקעת-הירדן בלבד, עומד בסתירה לבסיס ההסכם על הקמת ממשלת האחדות ולבסיס התפיסה העומדת ביסודם של הסכמי קמפ-דייוויד.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת קופמן, נראה שגם סגן השר רוני מילוא הוא תבוסתן. יש מחנה תבוסתנים.

חיים קופמן (הליכוד):

יש לו בעיה. הוא לא נהנה מזה שהוא שר, והוא גם לא יכול ליהנות מזה שהוא חבר כנסת.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

הסכמי קמפ-דייוויד שומרים — — —

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת קופמן הוא מקמפ-דייוויד — מקמפ דייוויד לו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רוני, אתה יודע שחברי הכנסת קופמן ושילנסקי עוד יהפכו אותך למדינאי?

דב שילנסקי (הליכוד):

הוא כבר מדינאי, לא צריך להפוך אותו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

הסכמי קמפ-דייוויד לא מאפשרים למעשה, על-פי תוכן ההסכמים עצמם, על-פי הקבוע בהם, להחיל את הריבונות במהלך חמש שנים, שנות הסדר הביניים של האוטונומיה. הם לא מאפשרים להחיל את הריבונות על יהודה ושומרון ועל חבל-עזה ולא מאפשרים להחיל את הריבונות על בקעת-הירדן.

מעבר לזה, מאחר שחבר הכנסת קופמן הציע ואמר כאן, שיש, לדעתי, להחיל את הריבונות על יהודה, שומרון וחבל-עזה, הרי אין ספק בכך שהחלת הריבונות על בקעת-הירדן בלבד מערערת את הכוונה, שהוא הביע אותה כאן, להחיל את הריבונות על כל יהודה ושומרון; מפני שמכלל הלאו אתה למד את ההן, ומכלל ההן אתה למד את הלאו.

הוא לא נכתב לפני עשרות בשנים. זה מצע שאושר בוועידה —

חיים קופמן (הליכוד):

אני מדבר על פרסום בתשלום עלי-ידי המערך.

עדנה סולודר (המערך):

זה מצע שאושר בוועידת המפלגה. ייתכן שיש חברים כמערך שהיו רוצים לשנות משהו בשוליים, אבל זה מצע שהוסכם על דעת הכול.

במצע שאתה קראת רציטטת ממנו נאמרו דברים מאוד ברורים לגבי הירדן כגבול ביטחון ולגבי בקעת-הירדן, שלעת שלום תהיה בריבונות ישראל. כידוע, אנחנו לא מפלגה של מלל ושל רהב אלא מפלגה של הגשמה. לא במקרה היו בקעת-הירדן ורמת-הגולן אזורים שאנחנו מראשית, לאחר מלחמת ששת-הימים, יישבנו אותם.

לכן, כל ניסיון להביא לסכסוך פנימי הוא מיותר. הביאו את העניינים האלה לדיון בפורום מפלגתי, לגיטימי. הביאו הצעה לגבי משא-ומתן, וזה לא היה ציטוט מדויק ממצע המערך.

חיים קופמן (הליכוד):

יושב-ראש מפלגתך ביקר ביישובים, וכאשר ביקשו ממנו תמיכה בבקעה, הוא לא היה מוכן לחתום.

חיים רמון (המערך):

אתם הרסתם הכול, אפילו את היישובים האלה בבקעה הרסתם.

עדנה סולודר (המערך):

הואיל ואני הייתי באותה ישיבה, ואפילו השתתפתי בה — דיברתי אחרי יושב-ראש הכנסת — אני יודעת מה היה בה, ואני יודעת גם אילו רעיונות הבעתי. אני הייתי מצפה — אם אתה מעריך כל כך את חיוניותן של בקעת-הירדן ושל רמת-הגולן — שלפחות תהיה אתה בין התומכים. בין העוזרים והמסייעים, לא כמלל אלא במעשה. כחברה אתך בוועדה —

חיים קופמן (הליכוד):

אני עוזר ומסייע, אבל, העדיפות שלכם היא להעביר כספים לקיבוצים שכשלו ולא לבקעת-הירדן. את יודעת את האמת. חלק מאותם קיבוצים אפילו גולו את מה שהגיע לבקעת-הירדן. הם הסתכסכו בגלל ארגוני הקניות שלכם.

עדנה סולודר (המערך):

חבר הכנסת קופמן, כחברה אתך בוועדה אני יודעת אילו מוקשים שמת כאשר היה ניסיון לסייע. אני חושבת, שכאשר צריך לתת עדיפויות בנושאים שונים של מס ובנושאים אחרים, אתה תהיה בין הראשונים שתיתן עדיפות לאזורים המרוחקים, לבקעת-הירדן ולרמת-הגולן.

חיים קופמן (הליכוד):

אני בין התומכים. מי שסיבך אותם זה ארגוני הקניות שלכם.

עדנה סולודר (המערך):

בסוף דברי, הואיל והזמן קצר, אני רוצה להציע לחבר הכנסת חיים קופמן עסקה. הרי אנחנו מרברים על עת שלום. אני מקווה שאתה, יחד אתנו, תעשה כל מאמץ כדי להגיע למשא-ומתן ישיר לשלום.

חיים קופמן (הליכוד):

ישיר, לא באמצעות ועידה בין-לאומית.

יחי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין לך אופי, חבר הכנסת קופמן. אין לך אופי. אם אתה מוותר, אין לך אופי.

חיים רמון (המערך):

אל תהיה תבוסתן.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, אתה מסכים לפנייתו של סגן השר רוני מילוא?

חיים קופמן (הליכוד):

אני מבקש להעביר לוועדה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

לחבר הכנסת קופמן אין אופי, כל אחד משפיע עליו.

יחי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת קופמן, אין לך אופי. כל אחד משפיע עלך, שמים לך פח ואתה נופל.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי רשות להציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

מסרתי את רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר.

גרשון שפט (התחיה):

נראה מה היא תציע, אולי היא תציע להסיר מסדר-היום?

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני חייבת לומר מה אני עומדת להציע.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבין כסגן השר רוני מילוא מציע להעביר את הנושא לוועדה, לאחר שחבר הכנסת קופמן לא הסכים להסתפק בדברי תשובתו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

כן.

עדנה סולודר (המערך):

אני עומדת להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום, אף שאני מקבלת את דבריו של סגן השר רוני מילוא בנושא זה, שאי-אפשר להחיל את הריבונות. והרי זו היתה כוונתו של המציע, מעבר לניסיון לסכסך פנימית.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת קופמן, שאני מתפעלת כל הזמן מתכונתו המיוחדת לבחון כליות ולב ולרדת דרך דפי העיתונות מה נאמר בדיוק ומה הוסבר בכל מיני פורומים שהוא אינו משתתף בהם. לשאוב עדויות רק דרך העיתונות, שאינה תמיד מדויקת — זו דרך מאוד מעניינת.

דב שילנסקי (הליכוד):

נראה שגם קיימים אנשי מערך שמרליפים לו.

עדנה סולודר (המערך):

לגופו של ענין, המערך מעולם לא הסתלק מהמצע שלו.

דב שילנסקי (הליכוד):

היא אמרה ישיר — כמו אחני שמעתי.

עדנה סולודר (המערך):

אולי תאפשר לי לסיים? אני רוצה להזכיר לך שמפלגת העבודה אומרת כל הזמן —

מיכאל חריש (המערך):

משא-ומתן ישיר, שיתחיל באמצעות ועידה בין-לאומית. זוהי הצעה של שולץ.

דב שילנסקי (הליכוד):

אל תשים כפיה רברים שהיא לא אמרה.

עדנה סולודר (המערך):

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת קופמן ולחבר הכנסת שילנסקי, שמפלגת העבודה אומרת כל הזמן, בקול ברור, שהיא בעד משא-ומתן ישיר, ואם יש צורך להתחיל אותו באמצעות כלי זה או אחר, נעשה זאת. אבל, המשא-ומתן יהיה ישיר. ואז יחד, לעת שלום, אנחנו נדאג שהירדן יהיה גבול ביטחון והבקעה תהיה בריבונות ישראל.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת חיים קופמן, האם אתה מסכים להצעת סגן השר, שהצעתך תועבר לוועדה?

חיים קופמן (הליכוד):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אם כך, לפנינו שתי הצעות לגבי הנושא שהעלה חבר הכנסת חיים קופמן — החלת הריבונות על בקעת-הירדן.

דב שילנסקי (הליכוד):
לפחות.

היו"ר א' נחמיאס:

מי להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה — ירים ידו מי להצעה להסיר את הנושא מסדר-היום?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

שבח וייס (המערך):

היום יום חלש לימין.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חברי הליכוד לא באים — — —

יב. הצעות לסדר-היום

משאית הברום בערבה

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה, דבר.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, ברצוני לומר לגבי הפרשה עצמה, שיש לצפות להשלמת החקירה. דוח המשטרה שהועבר לידיעתנו עדיין איננו שלם לדעתי. אני מקווה שהגורמים השונים לא ייתנו יד לשום טשטוש של החקירה בפרשה הזאת. התעוררו כבר כמה סימני שאלה קשים גם לגבי הכדיקות שנעשו עד עכשיו.

אשר לתחום הכללי יותר של השינוע של הובלת חומרים מסוכנים, כבר נתקלנו בהעדר תקנות מפורטות. לדעתי, אדוני סגן השר מילוא, יש מחדל חמור בהנפקת תקנות ברורות ומפורשות המתייחסות לעניין ספציפי זה, למרות ההתקדמות בנדון.

מחדל נוסף, גדול יותר מתעורר בנוגע לאכיפה. יש בעיה קשה מאוד לגבי הנהגים, בעניין הכשרה רצינית שלהם לנושא, ובמיוחד בהקפדה על שעות העבודה ושעות המנוחה שלהם כאשר הם מובילים חומרים מסוכנים.

והדבר השלישי, בתחום הכללי של אסונות המוניים — האסונות ההמוניים נמצאים בפתח. אנחנו כל הזמן כמעט על סף אסון. המערכת פועלת, אבל פועלת לאט לאט. מאז הוקמה אותה ועדת-היכל ועד היום יש שינויים, אבל לא די בהם. מבקר המדינה אמר בדוח שלו דברים חמורים מאוד בעניין זה.

מה שאני מבקש ממך, אדוני סגן השר, זה להשיב לנו תשובות מאוד ברורות: מה בכוונת הממשלה לעשות, ראשית

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 7360, 7363, 7364, 7376, 7377, 7379, 7381, 7384 ו-7388 בנושא: משאית הברום בערבה.

רשות הדיבור לראשון הרוברים, חבר הכנסת יאיר צבן. אתה התחייבת לומר ממקומך מלה או שתיים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, לא התחייבתי. הצעתי, שכדי לקצר את ההחליף ידבר כל אחד ממקומו ויצג את העניין במשך שתי דקות.

היו"ר א' נחמיאס:

אצלי כחוב דקה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אם יתעקשו על זה, פשוט נעלה לכמה ונדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

בתנאי זה אושר הדבר בוועדת הכנסת.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא, לא, אני מצטער.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

לא, זו במפורש היתה משאלה ולא יותר.

יאיר צבן (מפ"ם):

זו היתה משאלה, ואם תהיה התעקשות, נעלה לדון. ונדבר.

עצם העובדה שנשיאות הכנסת לא הכירה בדחיפות העניין והיינו צריכים ללכת ולעצור בוועדת הכנסת — עובדה זו מוכיחה שאין די תשומת לב. מה שקרה בעברה עורר מחדש כמה שאלות. אנתנו ערוכים — כך אני מקווה — למלחמה נגד גזים, אבל איננו ערוכים במידה מספקת למלחמה נגד הגזים או נגד הרעלים שאנחנו מייצרים באזורים שיש בהם ריכוז של תעשיות.

באירוע שקרה בחצבה והסתיים, ברוך השם, באסון לא גדול, התגלו כמה תקלות. האירוע הסתיים, לצערי, בקרבן אחד ובכמה פצועים, אך, כפי שאמר אחד המומחים, אילו קרה הדבר הזה בבאר-שבע, הוא היה בבחינת אסון לאומי. התברר, למשל, שאין לנו ציוד. הציוד שבו השתמשו התפורר, ריכוז להיות שעובדה זו גרמה במידה מסוימת לכך שהיו פצועים. אין לנו חליפות גומי. התקשורת בין המשטרה לבין משרד הבריאות לא פעלה כהלכה, ולכן משרד הבריאות לא התערב כמובן. אין די בקורות ופיקוח כטיחותי על המפעלים.

אציין דבר קטן לדוגמה. 100,000 טונות חומר רעיל עוברות במשך שנה אחת דרך מרכז באר-שבע. יש צורך בכביש עוקף. דנים על כך במשך שנים. הכוונה לכביש עוקף שיגיע עד לרמת-החובב, והדבר הזה לא נעשה. ובכן, הגיעה השעה שסגן שר הפנים ייקח את הדברים לידיים, יושיב לכמה ימים את כל הגורמים, גם האזרחיים וגם הצבאיים, עד אשר יסוכמו כל הנושאים התקציביים, כל הנושאים הארגוניים, כל הנושאים התיאומיים וכל הנושאים המנהליים, כדי שתהיה תשובה על העניין הזה, קודם כול מבחינה ארגונית, ובמקביל גם מבחינה תקציבית. איננו צריכים אסון לאומי כדי להקריש אותם תקציבים שאנחנו צריכים להקדישם.

הא ראה, שכאשר התעוררה הבעיה של מלחמת הגזים במישור צבאי נמצאו האמצעים, ואני יודע ממקור ראשון שאכן אנחנו ערוכים. הבה נעשה את כל הדרוש כדי להיערך אחת ולתמיד גם בתחום הזה, והיריד כאן נועד להועיק ולעורר את המודעות בקרב הקהל וגם בתוככי הממשלה. תודה רבה.

ה"ד"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. חבר הכנסת מתחיהו פלד, בבקשה.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כפי שכבר צוין, עוצמת הסכנה הנשקפת מתקלות אקולוגיות הולכת וגדלה בהתמדה, ואם יימשכו הדברים כך, חוששני כי בסופו של דבר יכזב האסון הגדול. פעם אחת אנחנו שומעים על עננת רעל המתרכזת מעל הרצלייה, ורק רוח טובה שפזרה אותה לתוך הים מנעה את הצורך בפנינו האוכלוסייה: פעם אחרת מתהפכת מכונית גז בכניסה לחיפה, על כביש החוף, וגם שם, רק בגלל רוח מקרית טובה, שבאה ממזרח, התפור הגז אל עבר הים ולא נכנס אל תוך האזורים המאוכלסים; והפעם מכונית הברום התהפכה בערבה, שבה האוכלוסייה דלילה, ולכן הנוק לסביבה הצטמצם, כנראה, רק בפגיעה ביבולים, וכמובן, במותו הטרגי של הנהג.

עד מתי נחכה כדי להיווכח שאסונות כאלה עלולים באמת להלוך קשה וחזק באוכלוסייה?

בעניין הפגיעה ביבולים איננו מבקש לציין נקודה מסוימת, שלדעתי היא חשובה מאוד. ייתכן שהציבור היה מאמין יותר להודעות המרגיעות שהברום לא פגע ביבולים ואפשר לצרוך אותם אלמלא הוליקה הקממלה שולל את הציבור אחרי האסון של צ'ינוביל. כוזר, העלימו אז מן הציבור את האמת על רמת הקרינה, זאת הסיבה לכך שהיום לא מתקבלות באמון ההודעות המרגיעות על תוצאות פיזור הברום בערבה.

כדי שכל משרד בתחום שלו יעשה את כל המוטל עליו באותה פגישה משרדית של המעורבים בעניין? שנית, איך משפרים את טיפולה של המשטרה, שהיא האחראית בשעת אסון, וכיצד דואגים לכך שהמשטרה תרכיז בידה באופן ממש את הזרמת המידע ואת התיאום של הטיפול בין המשדרים השונים? שלישית, כיצד דואגים שיתורמו התקציבים המתאימים — לא גדולים, בין 5 ל-10 מיליוני דולר בשלב הנוכחי — כדי לתת תנופה לעניין? מה חששו כדי להחזיר את התודעה של ההיערכות הזאת לרצף הקהל בארץ?

ה"ד"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר צבן. באותו נושא, בבקשה, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חלק גדול מהדברים נאמרו על-ידי חבר הכנסת יאיר צבן, אבל אני רוצה לציין שאנחנו חיים מכמעט אסון לכמעט אסון. עוד לא נרגענו — נרגענו בקושי — מהמכעט-אסון שיכול היה לקרות בחוות-הגז באזור חיפה, והנה קרתה לנו התקלה הזאת עם מכונית הברום בדרום הארץ.

אבל, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בעיית הרעלים, בעיית הטיפול ברעלים, החסנתם והשימוש בהם, ולא רק הובלתם, היא בעיה בלתי פתורה במדינת ישראל, ולא מפני שלא יודעים שהיא קיימת ולא מפני שאין תקנות — אם כי צריך אולי לחוק פה ושם את התקנות בעניין זה — אלא מפני שכאשר משרד הממשלה צריכים לתאם את הפעילות ביניהם, הם אינם יכולים להגיע לשום הסדר, בין שמדובר באיכות הסביבה, בין שמדובר בנושאים אחרים ובין שמדובר ברעלים. השתתפותי בכמה דיונים שבהם היה נדמה לי, שכל משרד מוכן להאכיל את המשרד האחר רעל, אבל לא לטפל ברעלים בצורה מסודרת.

אני רוצה לציין דבר נוסף דווקא באזורי סגן השר רוני מילוא, שכאשר הוא היה בשעתו מתאם הפעולות כמשרד הפנים, הוא היה ער לבעיה של אי-החסנות רעלים בצורה נאותה כמפעלי התעשייה באזור פתח-תקווה — לא הובלתם, אלא השימוש בהם במקום — וקיבלתי ממנו מכתבים שהיתה בהם עירנות לכך שמפעלים אינם מקיימים את התקנות וצריך לדרוש להפעלתן.

נושא זה מחנח ולא מטופל. לא חסרות תקנות, לא חסרים חוקים. חסר הרצון להתמודד עם הבעיה הזאת, ויש התעלמות מהנושאים האלה. לכן אני מציע שהכנסת הזאת, עוד לפני שתתפרק הלכה למעשה, ולא רק למעשה, חקיקים ריון מאיר יסודי או במליאה או בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת על הפיקוח על איכות החיים במדינת ישראל בכל התחומים. יש חוקים ולא פועלים עליהם, ויום אחד יקרה אסון נורא — אני חרד מפני היום הזה — ואחר-כך יעסקו בהאשמת איש את רעהו, אבל אז יהיה מאוחר מדי. אני מציע שנפעל לפני שיהיה מאוחר מדי.

ה"ד"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, יש לי הרושם שבנושאים האלה אנחנו חיים מאירוע לאירוע, ואין תוזה ואין תשומת לב לנושאים קיימים מדרגה ראשונה אם לא קורה משהו. הפעם, לשמחת כלנו, לא קרה אסון אלא "אסונציק", והייתי רוצה למנוע את ירידת המחץ כתוצאה מכך.

נכתב, כי אתר הגז היה מזוהה, לא היו בו אמצעים מתאימים למניעת שרפות, והתאונה נגרמה עקב הזנחה וחוסר פיקוח.

התאונה בערכה היתה בבחינת תמרור נוסף. מדי שנה משנעים בכבישי הארץ מאות אלפי טונות של כימיקלים רעילים ומסוכנים. אומנם חלה התקדמות-מה בהכשרת הנהגים וסימון המכליות, אך התקנות שהוצאו על-ידי משרד התחבורה בתחום זה אינן נאכפות, ואין כל ביטחון כי הסימון המופיע על גבי המכלית אכן מתאים לחומר שהמכלית מובילה. גם נושא אריזת הכימיקלים בהובלה אינו מוסדר. אנו קוראים שעתה, לאחר התאונה, החליטה חברת הברזים לברוק מחדש את נושא האריזה של החומרים.

לפני שבוע, ביום עיון של ארגון והנדסה סביבתית, נמסר כי איכות מי השתייה שלנו נמצאת במצב קריטי. מהנדסי משרד הבריאות וחברת "מקורות" התריעו על כך, שהסיכוי של חושבי ישראל לחלות כתוצאה משתיית מים מזוהמים גדול פי 18 מזה של חושבי ארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, בשנים האחרונות היה קידום בכמה נושאי סביבה בארץ. הוקמו מכונים לטיהור שפכים, נפתחו אתרים לסילוק פסולת, הוצאו צווים נגד מפעלים מזוהמים, חוקק ונאכף חוק שמירת הניקיון, אך נושא אחד נשאר לא מוסדר: אכיפת החוק.

רבותי חברי הכנסת, הגיע הזמן להקים רשות להגנת האדם בסביבה העירונית שבה הוא חי. עלינו לנהוג כמתקנות שבמדינות, אשר הקימו ארגונים ממלכתיים מיוחדים בעלי יכולת פעולה ועשייה כשטח ואכיפת החוק. יש להפוך את השירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים לרשות לאיכות הסביבה. השירות הוכיח את יכולתו הארגונית והמקצועית במשך 15 שנות קיומו, אך הוא אינו יכול לתפקד כרשות מפקחת ולהפעיל אנשים בשטח.

על כן אני מציע, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כי לנוכח הבעיות ההולכות ומתריפות בתחום איכות הסביבה יוחלט לאלתר על הקמת רשות לאיכות הסביבה במשרד הפנים. הרשות תפעל לאכיפת החוק בשטחים העירוניים במקביל לרשות שמורות הטבע, הפועלת בשטחים הפתוחים.

אם רוצים אנו להמשיך ולחיות בארץ בעלת איכות חיים, תוך המשך הפיתוח הכלכלי וכלי שנגרם לפגיעות חמורות בבריאות האדם וברוחות, עלינו לעשות כל מאמץ כדי שעוד ככנסת הזאת נעביר את חוק הרשות לאיכות הסביבה.

אני קורא לבית להתאחד סביב הנושא הזה הנוגע לכלולנו, לכל האוכלוסייה, ולהניח בקרוב על שולחן הכנסת הצעה זו. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. חבר הכנסת חיים קופמן, בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה שהדברים שלי לא יחספו את הדברים החשובים של קודמי, כי כולם שואפים בעצם לאותה מטרה, הלוואי שנצליל להשיג אותה.

האסון הטראומטי שקרה בדרך לאילת צריך להדליק לפנינו אורות ונורות אדומים על מה שעלול לקרות לנו אם לא נביא לחקיקה הדרושה, נכון יותר — אם לא נבצע איזה מהפך בכל התפיסה שלנו.

אבל, בעניין המשאית עצמה מתעוררת שאלה שלא הייתי מעלה על דעתי שהיא יכולה להתעורר בעניין זה: האם היה בכלל הנהג כשיר לנהוג אותו יום במשאית הזאת? דובר ארגון הנהגים סיפר ברדיו, שנהגים העוסקים בהובלת כרום מחריבים לעתים לנהוג 100 שעות בשבוע, וזה בניגוד לחוק. מנכ"ל החברה מכחיש זאת ואומר: לא, שומרים על התקן. ברור שהאמת היא אי שם באמצע, בין זה לבין זה. האם אפשר להשלים עם כך שנתון חיוני כזה הוא בדיוק, בוויכוח? אין רישום ברור שיגיד אם הנהג לא עבר על המכסה המותרת לנהיגה כאשר קיבל על עצמו לנהוג במשאית הזאת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יש תשובה כתוך דוח החקירה.

מתתיהו פלד (הרשימה המחקדמת לשלום):

כינתיים אני מדבר על כך שיש פער בין עדויות המנכ"ל בדובר הנהגים. נראה מה יגיד דוח החקירה בעניין זה.

אי-בהירות קיימת גם בכל נושא ההגנה על האקולוגיה. מי בכלל אחראי במדינה לשמירה על האקולוגיה? אנחנו שומעים כל פעם על 11 גופים ממלכתיים אשר רבים על סמכויות ומונעים את הקמת הרשות המרכזית לנושא הזה. הדבר הוצע במליאת הכנסת והועלה בוועדה פעמים מספר, אבל אין כנראה כוח שיכול לרסן את האמביציות של ביוורקטים ולכפות עליהם הסדר שיבטיח את הציבור מסכנות כאלה.

אני חושב שהגיע הזמן להזהיר אותם גורמים. כאשר יבוא האסון הגדול, ואין ספק שהוא יגיע אם לא יתוקן המצב, יהיו כולם אחראים ועל כולם יהיה לתת את הדין. אף לא אחד לא יוכל להתחמק ולהטיל את האחריות על האחר. אולי המחשבה הזאת תניע אותם להתגבר על השאיפות הביוורקטיות הקטנות והקטנוניות ותאפשר את הקמת אותה רשות מרכזית בעלת סמכויות, שתוכל להבטיח כי השטח הקטן של מדינת ישראל יהיה מוגן מפני אסונות מעשי ידי אדם מן הסוג שתיארתו בראשית דברי.

אני מציע שהכנסת תקריש דיון מיוחד לבעיה החמורה והתשובה הזאת.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התאונה הקטלנית בערכה — כאשר משאית עמוסה כרום התהפכה והנהג קיפח את חייו ורק בנס נמנע אסון גדול יותר — צריכה להדאיג את הגורמים האחראים ולא לצלם לחפש מוצא למניעת מקרים כאלה.

זה שנים אנשי איכות הסביבה מתריעים על כך שאין אנו ערוכים לטפל כראוי בבעיית החומרים הרעילים. מי שמרדף בדוחות השנתיים, המוגשים לממשלה מדי שנה על-ידי השירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים, בראשותו של ד"ר אורי מרינוב, ראש היחידה לאיכות הסביבה, יכול למצוא ולהיווכח כי הטיפול בחומרים רעילים ומסוכנים מפותל בין חשעה משרדי ממשלה שונים ורשויות מקומיות, קיימות בעיות רבות, אין חקיקה מתאימה והנושא מתנה.

בעבר קרו מקרים של כמעט אסון. היתה שרפה במחסן כימיקלים בהוצליה. משאיות שהובילו חומרים כימיים התהפכו בכבישים, ורק לפני שבועות מספר כמעט קרה אסון בקריית-אטא. בדוח ועדת החקירה בראשותו של אלוף לפירות

החקיקה ויסלק את הביורוקרטיה בתוך הממשלה, בין 25 השרים שישנם, כדי שהעניין הזה יבוא על פתורו, כן ייטב. כי אם, חס ושלום, חס ושלום, יקרה בעתיד משהו דומה, הוא משרד הפנים, יהיה האחראי לאסון, והוא שוב לא יוכל להפנות אותנו לא למשרד המשטרה, לא למשרד האנונייה, לא למשרד התחבורה ולא לשום גוף אחר. לכן מוטב לעשות צעד אחד קודם לכן. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. באותו נושא יעלה את הצעתו חבר הכנסת ז'אק אמיר, בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שהתחולל בכביש הערכה הוא אסון לאומי שלא פגע כאומה. הוא פגע בתושב דימונה, ישראל טייב ז"ל, שמצא שם את מותו, השאיר אחריו אלמנה וילדים יתומים, והעם ממשיך בדרכו כאילו דבר לא התרחש.

לפני כמה שנים, בשמשי ראש העיר דימונה, הייתי חדר למה שעלול לקרות לאזור כולו וגם לדימונה מהמתקן המתוחכם שנמצא ליד דימונה. ביקשתי פגישה עם ראש הממשלה דאז, מר מנחם בגין — ואני באמת מאחל לו בריאות. הפגישה התקיימה בלשכתו בהשתתפות אנשי מרע רציניים ביותר, אנשים מלומדים, ואת כל החששות שהבעתי בפניהם הם שמעו, והרגיעו אותי. צאתי משם שקט יותר לאחר הדברים ששמעתי מפי המומחים וגם מפי ראש הממשלה דאז.

אבל, הפעם, כתושב הנגב היודע את הסכנות הטמנות ברעלים ובמתקנים המצויים באזור, אני קורא לשר הפנים, שהוא היום חס ושלום, להשאיר את האחריות פרלמנטרית ולהתפטר. מה שקרה בכביש הערכה הוא סימן לאפסחה, לאי-אכפתיות, לאטימות תורשים.

כידוע לכם, חברים יקרים, יש הגירה שלילית גדולה מאוד בנגב לא בגלל תנאי האקולוגיה או הסכנות מפני רעלים. אילו ידעו התושבים איזו סכנה טמונה במרחבים האלה, מבחינת הרעלים המצויים באזור, הם היו בוודאי "עושים חושבים", ואיני רוצה להיות נביא זעם.

לפני ארבעה חודשים זעקתי בכנסת הזאת וביקשתי להתחיל לסלול את כביש עוקף לכאן-שם, 4.5 קילומטרים בסך-הכול. כיום עוכרות בתוך כירת הנגב עשויות משאיות מלאות רעלים, ושופכות את הרעלים האלה באתר ברמת-חובב. זו סכנה איומה לתושבים, למדינה כולה. לא נמצא חקציב לסלילת כביש עוקף באורך 4.5 קילומטרים. למרות ההבטחות של שר הבינוי והשיכון להתחיל מייד בסלילה, אין סלילה. המשאיות הענקיות המפחידות, הקוראות למות בטוח, ממשיכות לנוע בתוך העיר, ולאיש לא אכפת, כשם שלאיש לא אכפת מהנגב על תושביו. רחוק מן העין רחוק מן הלב.

נשאלת השאלה: האם כנסת זו, גם אם היא נמצאת בסוף הקדנציה שלה, יכולה לישון בשקט לנוכח הסכנות האיומות האלה.

האמינו לי, איני רוצה לדבר על מתקנים אטומיים ועל הסכנה שבהם. זה לא מעניין היום. אני מדבר על דברים יסודיים, בסיסיים, כמו כביש עוקף, ולזה אין תקציב. האמינו לי, שממוכן גם להשאיר את כביש הערכה, כביש המות הבטוח, כפי שהוא סלול היום, עם שוליים מאוד מסוכנים. בגלל שוליים אלה התהפכה המכונית וגרמה למה שגרמה. וכך זה לאורך 220 קילומטרים. אבל, כביש אלטרנטיבי לא נמצא.

לפני 25 שנה חקקה הכנסת חוק שמורות הטבע וגנים לאומיים והקימה רשות כזאת להגנה על חיות הבר, חוק חשוב וחיוני. אבל בצד חיות הבר צריך — כפי שאמר גם הרב חבר הכנסת אברהם ורדיגו — להגן גם על בני אדם. גם הם זקוקים להגנה מפני זיהום אוויר, מפני חומרים מזהמים מסוכנים. מפני שחית מים בעלי איכות ירודה ומפני כיוב מתפרץ.

רק הקמת רשות מרכזית, שתאחד בתוכה את כל הפעילויות האפשריות, יכולה להביא לקידום הנושא. הכעיה היא לא רק הטיפול בחומרים רעילים, אלא גם איכות מי השתייה הנמצאת במצב כמעט קריטי, מערכות הביוב המצטלבות עם מערכות מי השתייה, אתרי פסולת בלתי מסודרים, זיהום אוויר בחיפה ובאשדוד, רעש מסביב לשדה התעופה כן-גוריון — כל אלה ועוד מחייבים שהפעולה תצא מהמשרדים ותדר לשטח.

לו קרה מה שקרה בערכה בשמורת טבע, היתה הפעילות שלהם מהירה פי כמה. מדוע? — יש להם פקחים, יש להם גיפים, יש להם מכשירי קשר, הם מגיעים לכל מקום במהירות וביעילות. אפילו המעט הזה אין לשירות לשמירת איכות הסביבה.

אני מציע שאנחנו נתמודד עם הנושא, ובהקדם. גם הכנסת הזאת, שכבר גומרת את ימיה, עדיין יכולה לעשות את השינוי המבוקש.

אני רוצה רק לתאר לכם, או תחשבו על כך ולא אתאר ולא אכביר מלים, מה היה קורה לו התהפכה המשאית הזאת באילת, בעיר שהשקיעו בה 1.5 מיליארד דולר בחירות — אסונות בנפש וכתם בל יימחה על אילת כאחר חירות. כל ההשקעות האדירות, הכול היה נחנק. לא אפליג פה במלים על מה שיכול היה לקרות, כי זה לא בריא, אבל זאת אולי הסיבה, יחד עם כל הסיבות האחרות — אובדן נפשות ופגיעות כל כך חמורות — לכך שאנחנו צריכים לדרוש מהממשלה שתנקוט צעדים כדי להקים רשות כזאת ולהעביר הצעת חוק מתאימה.

אני יודע שראש הממשלה נפגש לפני שבועות מספר עם צוות גדול של מומחים בנושא הזה. אני מקווה שראש הממשלה — כשר הפנים — ונציגו עלי אדמות סגן השר רוני מילוא יענו לבקשה של הבית ודיוקא עכשיו, בשלהי פעילותה של הממשלה, יגישו הצעת חוק ויפעילו רשות מרכזית אחת שתמודד עם כל הכעיות. כרגע נדמה לי שהפרציה הזאת של משרדי ממשלה קצת חלשה, שטופה בקנאה ובצרות עין. את כל זה אפשר למחוק עליידי מהלך רציני ותחוש, אם נעשה זאת — גם על פעילותנו זאת בכנסת הזאת תגיע לנו תודת העם.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים קופמן. חבר הכנסת יובל נאמן, בבקשה. במקומו — חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

מאחר שאני מצטרף לכל הדברים שנאמרו עליידי קודמי, אני יכול לקצר. רק אומר מה שאמר חבר הכנסת קופמן: אילו קרה הדבר חס ושלום במרכז באר-שבע או במרכז אילת, היו כל חברי הכנסת וכל השרים מודעעים ועושים מהיום למחר דברים שהם אינם עושים היום. וחבל שנחכה לכך.

אני רוצה לקבוע חר'משמעות: האחריות בעניין הזה נופלת על משרד הפנים, והוא אינו יכול לפטור עצמו ממנה עליידי כשיגיד שיש 10 משרדים, ויש רשויות ואין איחוד בעניין, ויש ביורוקרטיה. יש לדבר רק אחראי אחד. האחריות מוטלת על משרד הפנים. וכלל שיהיה ריבוי לנו את

הבחירות בחודש. יהיה בריא יותר, כי אז נדע שיש בתוכנו מודעות לאחריות מיניסטריאלית.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, איני בא לגרוע מדברי חברי. איני רוצה להישמע כמאשים שר זה או אחר — כפי שנהג חבר הכנסת ז'אק אמיר, שרצה להאשים אישיות זו או אחרת, ובפרט את ראש הממשלה. האשמה היא כוודאי בכלל הגורמים השייכים לנושא הזה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יש אחריות מיניסטריאלית.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אנחנו עדים שוב ושוב ליחס תמוה במקצת, ואיני רוצה לומר: יחס מזלזל. כבר הזכרתי חוות הגז בחיפה, יש גם בעיות בטיחות בבניינים רביי-קומות, ועתה התעורר לפתע הנושא של העברת הברוס.

אני מציע, כפי שהציעו פה החברים, להקים ועדה קבועה שתעסוק בכל הקשור לנושאים אלה, שיש בהם משום פיקוח נפש. וכיוון שהוחלט שנמק את הצעותינו בקצרה, אני בא להביע מחאה על הזלזול החמור שאנו נתקלים בו. ומעבר לנושא הספציפי של העברת הברוס, חייבים ליצור קריטריונים קבועים להערכת חומרים מסוכנים. הרי גם מזהיבט רחב יותר אנו חייבים לכוון גוף אחד ויחיד, שיקדיש את פעילותו לנושא של מפגעים מסוכנים בכל התחומים. תודה רבה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת ז'אק אמיר, אם אתה כבר קורא לאחריות מיניסטריאלית, אני מבין שזה קרה כתוצאה מתאונת דרכים, ולכן שר התחבורה הוא זה שצריך להתפטר, לא שר הפנים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה כוודאי לא שמעת את דברי.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אדוני סגן השר רוני מילוא, בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה להודות לחברי הכנסת שהעלו כאן היום את הנושא החשוב, הנוגע באופן כללי לבעיית החומרים הרעילים, לזיהום האוויר ולפסולת הרעילה — שלוש בעיות הקשורות זו לזו ויש להן השפעה רבה מאוד על איכות החיים, ואולי יותר מזה, מבחינת שמירת החיים של אזרחי מדינת ישראל.

אני רוצה להביע הערכה לכל חברי הכנסת שהעלו את הנושא, חברי הכנסת יאיר צבן, מרדכי וירשובסקי, יצחק ארצי, מתתיהו פלד, אברהם ורדיגר, חיים קופמן, גרשון שפט, יעקב ז'אק אמיר ושמעון בן-שלמה. אני רוצה להביע הערכה לכולם על דרך הצגת הדברים ועל הנקודות החשובות שהועלו בדבריהם.

עם זאת, אני רוצה לציין במידה מסוימת של צער, שהיום יש חידוש בעבודת הכנסת: לא זו בלבד שלא כל חברי הכנסת נמצאים כאן כאולם, לא נמצאים כאן אפילו כל מגישי ההצעות. חלק מהם פשוט דיברו והלכו בלי לשמוע את תשובת הממשלה.

בסיני יכולנו לסלול אלפי קילומטרים של כבישים. בנגב — שום דבר.

אברהם ורדיגר (מודעה-פא"י):

האמריקנים נתנו כסף.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

האמריקנים נותנים גם היום כסף. נחשוב רק לאן הוא הולך. הבעיה איננה כספית. הבעיה היא של המודעות הלאומית, של האחריות הממשלתית.

כמה זעקנו ודרשנו להמשיך לסלול ולתקן לפחות את כביש מצפה-הירמון — אילת, אבל דבר לא נעשה. — — —
תהיה סגורה לכמה שעות, ליממה או שתיים בסכנה כזו, באסון כזה, אבל יכול להיות גם יותר מזה, ובכל זאת אין כביש אלטרנטיבי.

אדוני היושב-ראש, נושא האקולוגיה רחוק מהמודעות. מה שקורה בחיפה רבתי, ממות האטי של התושבים עקב מצב האקולוגיה שם — זה גם דבר מראיג מאוד. אבל, לאיש לא אכפת. עושים טלאים על גבי טלאים, עד שרואים רשת אחת גדולה שממנה הכול יורד ודולף.

לכן, אני מציע לכנסת לקיים קודם כול דיון בנושא זה במליאת הכנסת, עוד לפני פיזור. חשוב מאוד שהנושא הזה יידון בפומבי, ושכלי התקשורת יגיעו לכאן לדיון הזה. שלא יגיעו רק לשערוריות. שיגיעו לכאן לליבון נושאים המעסיקים את האומה, דברים המסכנים את העם היושב בציון.

במרוצת הנגב חשבונו לקרוא לכל התושבים להשבית את התחבורה ל-24 שעות, מתוך מחשבה שאולי על-ידי צעד דרסטי כזה נצליח להגיע לכך שהאחראים יכירו בסכנה של האסון והיו מודעים לה. מה שמתרחש היום זו פשוט סכנת נפשות לכל התושבים בארץ, ובראש ובראשונה לתושבי הנגב. באנו לנגב גם בשביל איכות חיים, לא כדי לעמוד בסכנת נפשות.

אני קורא לממשלה להתייחס ברצינות למצב, ולהקציב משאבים על-מנת שנשתחרר מהמועקה הזאת, המלווה אותנו בחלומותינו בלילות ובקומנו בבוקר.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חכה, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני כבר לא יכול לחכות. יש החלטה של ועדת הכנסת, שכל נואם ידבר במסגרת של שתי דקות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

עזרנו על החלטה זו. די בכך שהסכמנו לדבר מהמקום במקום מהדוכן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, הדרשה לקבל משאבים היא הזדמנות טובה לסיים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לפחות תאפשר לי לסיים את דברי בהצעת החלטה.

לנוכח האסון שקרה בנגב ולאור רצוני שתהיה אחריות מיניסטריאלית, אני קורא לשר הפנים, שהוא ראש הממשלה, להתפטר, לפזר את הכנסת וללכת לבחירות. גם אם יוקדמו

— והוועדה דנה בכך והתייחסה לזה. התפקיד הוטל על משטרת ישראל. אני מוכרח לומר, שבוועדת השרים לא שש שר המשטרה לקבל על עצמו את האחריות הזו, אבל בסופו של דבר הוחלט — כמובן, גם על דעתו — שמשטרת ישראל תטפל בזה. אם יהיה, חס וחלילה, אירוע בקנה מידה גדול, שייחייב כוחות גדולים יותר מאלה שהמשטרה יכולה להעמיד, התחייב משרד הביטחון — שבמקרה של אסון המוני יתארגן צה"ל לאפשרות של קבלת הפיקוד על האירועים.

בשנים האחרונות הוקמו ברשויות המקומיות 16 יחידות לאיכות הסביבה. יחידות אלה מגישות חוות דעת מקצועיות לגבי הרשויות שיש להטיל על מפעלים מסוכנים במסגרת החוק לרישוי עסקים. יש צורך בהקמת יחידות-סביבה נוספות. כן פועלים יועצים סביבתיים במסגרת הוועדות המחוזיות לחינוך ולבנייה, בכל הנוגע להקמתם של מפעלים מסוכנים. ההשלכות הסביבתיות והרשויות של איכות הסביבה לגבי היזמים מפורטות. בכל מקום ובכל ועדה שעוסקת בנושא יש התייחסות דווקנית וקפדנית, כדי שהדברים יבואו לידי ביטוי מעשי כעבודה הישומית.

השירות לאיכות הסביבה במשרד הפנים מנחה מקצועית את היחידות הסביבתיות ומטפל בנושא של סילוק הפסולת הרעילה. הכבאות המוניציפליים טרם צוינו במערכות מגן מספקות, כדי לאפשר סיוע במקרים של תקלות או אסונות כימיים, וקיים מחסור בכוח אדם ובאמצעים לצורך זה.

גם על כך דיברו חברי הכנסת. חבר הכנסת נקב בסכום של 10 מיליון דולר. אני אינני רוצה לנקוב בסכומים, אבל אני חושב בהחלט שצריך להקדיש אמצעים כספיים ותקני כוח אדם כדי שאפשר יהיה לטפל באסונות מסוג זה.

חייבת להיות התארגנות מקומית למקרה אסון במפעלים המייצרים ומחסינים חומרים מסוכנים. חבר הכנסת וירשובסקי התייחס לנושא של חומרים רעילים בפתח-תקווה. זה נושא שטיפלתי בו בעת היותי במשרד הפנים. כבר אז דובר על כך שהנושא הזה איננו ייחודי לפתח-תקווה ולאזור. זה נושא כללי, וגם אתה התייחסת אליו כדברך. יש בהחלט מקום לנקוט צעדים הכרחיים, לא רק דרושים, בנושא זה.

בכל מפעל יש להכין תיק חירום אשר בו יפורטו ההכנות למצבי חירום וכן תרחיש הסיכונים לאוכלוסיית הסביבה. על הרשות המקומית, המשטרה, שירותי הכבאות ומגן-דוד-אדום להיערך בהתאם לתרחישים אלה. תיקי חירום קיימים ברוב המפעלים, אך ההתארגנות הכללית טרם נעשתה ברוב המקומות.

ועדת השרים לעניין ההיערכות לטיפול בחומרים רעילים ומסוכנים, בישיבתה מיום ט"ז באייר התשמ"ח, 26 באפריל 1988, הטילה על ועדת ההיגוי הבין-משרדית, ועדת-היכל לחומרים מסוכנים, להגיש לוועדת השרים תוך חודשיים הצעה להחלטה בעניין הטיפול בתחום החומרים המסוכנים.

אני רוצה לחזור ולומר, שעל-פי הערכתי, הנושא הזה הוא נושא בעל חשיבות ראשונה במעלה. לא במקרה דאגתי וטרחתי לקרוא מלה במלה את הדברים שאמרת, כדי שלא תהיה טעות, כי באתי ויכלו לבוא אלינו, אל חברי הכנסת, אל הממשלה ואל האחראים ולדרוש מאתנו דין-וחשבון, אם יקרה חסד-וחלילה אסון. הסכנות הן רבות מאוד והאחריות היא גדולה מאוד במקרים אלה.

גרשון שפט (התחיה):
זה בדיוק מה שיקרה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
ומי נשאר?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
הטובים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אכלתי משהו בחופזה וחזרתי כדי לשמוע אותך.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבין שאינך יכול לשמוע את סגן שר על קיבה ריקה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
אני מבקש להעיר הערות מספר על הדברים שהושמעו כאן על-ידי חברי הכנסת. ראשית, לנושא החומרים הרעילים — אני חייב לומר, שהקמת המועצה המקומית המיוחדת ברמת-חובב, שחבר הכנסת ז'אק אמיר התייחס אליה וגם לדרכי הגישה אליה, נועדה במיוחד לטפל בריכוז הנושא של חומרים רעילים, ובעיקר של פסולת רעילה במקום. עצם העובדה שהיתה אחדות דעים בנושא הקמת המועצה המקומית המיוחדת הראשונה בישראל, שכל תפקידה לטפל בפסולת הרעילה — אני חושב שזה לפחות מצביע על מודעות מסוימת הקיימת במשרד הפנים וכממשלה לנושא חשוב זה. הייתי אומר שזה גם ציון דרך לגבי העתיד.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
לצער, היו שם שיקולים פוליטיים — בריאים וגם חולים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
אינני חושב כך.

יאיר צבן (מ"ם):
האם יש מפלגות הרוצות להודעה עם חומרים רעילים?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
אני חושב שהיו שם בעיקר שיקולים לעניין, כיצד לטפל בפסולת הרעילה.

ב-28 בדצמבר 1984, בעת כהונתו של הרב יצחק פרץ כשר הפנים, יום משרד הפנים ועדת שרים לענייני חומרים רעילים ומסוכנים, והיא הוקמה מטעם ראש הממשלה ובראשות שרת הבריאות. כמטה ליד ועדת השרים הוקמה ועדת היגוי והיאום בין-משרדית, שכמה משתתפים נציגי כל המשרדים הנוגעים בדבר. זוהי הוועדה שאחד מהדוברים כאן התייחס אליה, ועדת-היכל; נדמה לי שאחרי, חבר הכנסת צבן, התייחסת אליה.

בהתאם להחלטת ועדת השרים, שקיימה דיונים אחדים בנושא, הוקם בסוף פברואר 1988 מרכז מידע לחומרים רעילים ומסוכנים, שיעודו אספקת מידע לכל דורש על סוגי החומרים הרעילים והמסוכנים, על הסיכונים שיש בהם לאדם ולסביבה ועל דרכי הטיפול באירועים חריגים — אמצעי הכיבוי הדרושים, הטיפול הרפואי הדרוש, שיטת נטרול החומר המסוכן ועוד כהנה וכהנה.

משרד הפנים הוציא מדרך לפעולות חירום לגבי תקריות שמעורבים בהן חומרים מסוכנים, והוא הופץ בכל תחנות הכבאות ותחנות המשטרה והועבר גם לגורמים אחרים.

ועדת השרים הטילה את האחריות לפיקוד על אירועים שמעורבים בהם חומרים מסוכנים על משטרת ישראל. גם כאן אני מתייחס לדברים שאמר חבר הכנסת צבן, שצריך להטיל על גורם אחד את האחריות לטיפול מיידי בכל אירוע. אם לא יהיה כן, בגלל מצב של "בין הכיסאות", יכול, חלילה, להיגרם אסון

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

לכן אני רוצה להציע, כרשות היושב-ראש, להעביר את הנושא לדיון יסודי בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ושהיא תטפל בו על-פי המלצה בהקדם. אינני חושב שהצעתו של חבר הכנסת ז'אק אמיר לקיים דיון במליאה היא במקומה, מפני שאין פה צורך בדיון כללי ובהפגנת עמדות ואין פה צורך בהצעות הפגנתיות.

אם חבר הכנסת ז'אק אמיר מציע ברצינות להקדים בחירות, אני מוכן כבר עכשיו לומר לו מעל כמה זו, שהיום אנחנו מוכנים לשבת ולקבוע תאריך מוקדם ככל האפשר, אפשר גם כאוגוסט, לבחירות לכנסת.

יארצ' צבן (מפ"ם):

הן יכולות להיגמר באסון המוני.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אנחנו יכולים כבר היום לגמור את זה, וכן לא נעסוק עכשיו בהצעות שהן לא רלבנטיות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

רציתי לתת מוצא לראש הממשלה, להגיש את התפטרותו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אתה השלכת כבר פת, חבר הכנסת ז'אק אמיר. אני לא אומר את זה פה כנציג הממשלה, אני אומר את זה כאיש סיעת הליכוד: אנחנו מוכנים היום לשבת ולסכם מועד מוקדם ככל האפשר לקיום בחירות, אם בזה אתה רוצה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. כן, חבר הכנסת צבן.

יארצ' צבן (מפ"ם):

אני רוצה לדעת אם אתה יכול להבטיח שבמלחמת הבחירות שאתה מדבר עליה לא יהיה שימוש בחומרים רעילים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לחברי הכנסת שהעלו את הנושא החשוב הזה, ולבקש להעבירו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה ולקיים בהקדם דיון, כדי לעקוב אחרי ההתפתחויות ולהקפיד על כך שאכן יינקטו האמצעים הדרושים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני סגן השר, קודם כול אני רוצה לציין, שלמרות הביקורת שלך, שבעה מתוך השבע מציעי ההצעות יושבים פה, למרות השעה המאוחרת של יום רביעי, צריך לציין את זה לשבח. לא רציתי שתזקוף את זה לזכותו של חבר הכנסת שבת ייט.

יש הצעה של סגן השר להעביר את כל ההצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. חבר הכנסת יאיר צבן, האם אתה מסכים?

יארצ' צבן (מפ"ם):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, האם אתה מסכים?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מתתיהו פלד, האם אתה מסכים?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת אברהם ורדיגר, האם אתה מסכים?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת קופמן, האם אתה מסכים?

חיים קופמן (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת גרשון שפט, האם אתה מסכים?

גרשון שפט (התחיה):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, האם אתה מסכים?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, האם אתה מסכים?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

גם חבר הכנסת יצחק ארצי הדוע לי שהוא מסכים. אם כן, מי בעד העברת ההצעות הללו כולן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה — ידים את ידו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע בזאת שכל ההצעות תבואנה לטיפול באותה ועדה.

יג. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון) (סיעות שהתמזגו או הצטרפו), התשמ"ח — 1988*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות המלצתו של מבקר המדינה, שהופנתה ליושב-ראש הכנסת, הכינו היועצים המשפטיים שלנו, מר ענבר ומר דמביץ, את נוסח הצעת החוק שלפניכם, הוא חוק מימון מפלגות (תיקון) (סיעות שהתמזגו או הצטרפו), התשמ"ח — 1988.

היו"ר ד' בן-מאיר:

נמשך בהצעת חוק תרפ"ד. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם ורדיגר להציע הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון) (סיעות שהתמזגו או הצטרפו), מטעם קבוצת חברי כנסת. בבקשה.

מוצע אפוא לקבוע בחוק, שהשינוי במימון ההוצאות השוטפות של שתי הסיעות שהתמזגו יחול בחדש שלאחר שוועדת הכנסת אישרה את השינוי בהרכב הסיעתי של הכנסת.

למקרה שסיעות הצטרפו והן רצות לשמור על ייחודן בדומה למצב שסעיף 12 לחוק העיקר דן בו, יהיו הן רשאיות למסור ליושב-ראש הכנסת הודעה שלפיה יוסיפו להיחשב כסיעות נפרדות.

הי"ד ד' בן-מאיר:
תודה רבה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה להעברת ההצעה לוועדה שחקבע ועדת הכנסת, כי אינני יודע אם הנושא שיין לוועדת הכספים או לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שבח רייס (המערך):
לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ד ד' בן-מאיר:
אם כן, מי להעברת הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון) (סיעות שהתמזגו או הצטרפו),
החש"מ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

הי"ד ד' בן-מאיר:
הצעת החוק מועברת ללא התנגדות לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

יד. הצעות לסדר-היום

עליית מדר חדש אפריל

שנית, עובדה, אדוני היושב-ראש, שהמדר הזה יוצר ציפיות ולחצים לפיחות. מכאן גם הסכנה שמפניה אני רוצה להזהיר, ולכן עליתי לכאן. הסכנה של עוד מדר אחד כזה היא, שהוא יכול בהחלט להוביל לחידוש התהליך האינפלציוני, שממנו צריך להיזהר בחברה הישראלית, הייתי אוסר כמו מאש.

שלישית, קיימים כמה ענפים, ידקות בעיקר, שמצויים בפיקוח או בהכסחת מחיר. נכון שאוצר המדינה חסך אומנם סכום פעוט יחסית בגין העובדה שהעגבניות, לדוגמה, אינן בתחום של הירקות בפיקוח. אבל, שימו לב בבקשה לכך, שבחודש אפריל האחרון בלבד גדל החוב הפנימי — הוא בשיעור של כ-60 מיליארד שקל. נאמר את השפעת הירקות ל-1.4% מתוך ה-2.7% — החוב הפנימי גדל בכ-800 מיליון שקל בחודש אחד, בגלל חוסר הנכונות להעמיד גם את העגבניות וגם ירקות ופירות אחרים בתוך תחומי הפיקוח והשליטה. נרמה לי ששר החקלאות ביקש זאת מאד.

אני רוצה להוסיף עוד דבר, אדוני היושב-ראש. לעומת 800 מיליון השקלים האלה, שחלקם הגדול ככל זאת מתורם, בחלק השוטף שבהם ולא בצבירות, לירי העשירים, זה בתודש אחד, מיהר האוצר להרגיע אותנו, שמעוטי הכנסה יקבלו פיצוי על הסובסידיות ועל מה שקורה בשכונות האחרות, פיצוי של 6 שקלים. אני רוצה לומר, שכבידור שרכימי מצאתי, שהפיצוי

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי הסיעות?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אני אקרא את שמות המציעים: שפירא אברהם יוסף, אבוהצירא אהרן. ברשלמה שמעון, דינו דוד, ורדיגר אברהם, צבן יאיר, צוקר דוד, רמון חיים, שפט גרשון.

ובכן, אני מניח שלא תהיה כאן התנגדות להצעה זו. שהיא למעשה רק מתקנת איזה דבר טכני, ואני מבקש שהכנסת תעביר אותה לוועדת הכספים להכנה לקריאה ראשונה. תודה.

הי"ד ד' בן-מאיר:
מה היא הצעת החוק?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

הצעת חוק זו נובעת מהערת של מבקר המדינה, הכוללת במכתבו אל יושב-ראש הכנסת, אנב הגשת דוח על ביקורת החשבונות של סיעות "יחד" ו"מצ"ד".

ואלה דבריו של מבקר המדינה: "סעיפים 13 ו-13(א) לחוק המימון מסדירים את השינויים החלים במימון של ההוצאות השוטפות של הסיעות ומועדי תחולתם, כאשר חלים שינויים בהרכב הסיעות. אין בסעיפים האמורים התייחסות למקרה שבו סיעה חדלה להתקיים כתוצאה ממזיגה במסגרת סיעה קיימת, וממילא אין התייחסות למועד השינוי במימון השוטף של שתי הסיעות כתוצאה ממזיגה זו. בהעדר קביעה כזו התייחסתי כאמור לסיעות 'יחד' ו'מצ"ד' כסיעות לעניין חוק המימון, כל עוד קיבלו מימון ממלכתי מאוצר המדינה. נראה לי שמן הראוי שהכנסת תיתן את דעתה לצורך בתיקון חוק המימון, כך שיוסדר נושא השינויים במימון השוטף ומועד תחולתם גם במקרים של התמזגות סיעות".

הי"ד ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 7370, 7371, 7373, 7375, 7380, 7385
בנושא: עליית מדר חדש אפריל. בבקשה, חבר הכנסת כן כהן, ואחריו — חבר הכנסת גדי ציב.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברות וחברי הכנסת, גם אם לא מצאתי טעם להפריז בגישה בלתי שקולה ביחס לסכנת האינפלציה, אני מודה על האמת, שנוכח דברי ההרגעה שאני קורא ושומע בימים האחרונים, שהנה המדר בשיעור של 2.7% בתודש אפריל האחרון לא צריך להדאיג יתר על המידה, אני מתחיל להיות מודאג מדברי ההרגעה, שהם רבים יותר מן האזהרות.

ראשית, אדוני היושב-ראש, הרי מדר חדש אפריל האחרון הוכיח ששער חליפין יציב, על כל השלכותיו על התעשייה, על הייצוא, ותקציב מאוזן שמקסימ ומדכא את השכר, מקפיא את הצמיחה הכלכלית — אלה אינם מספיקים לייצוב המחירים. הא ראייה — המדר האחרון, המצביע על העלאת המחירים בתודש אפריל. ודאי ודאי ששני המרכיבים הללו, שער חליפין יציב ותקציב מאוזן, לא מצליחים להוריד את המחירים, וזה היה, כך נרמה לי, חלק מהפרטנזיות של האוצר.

האי-נוחות שלי מהמספר הקטן של חברי הכנסת הנוכחים בדיון כזה. אני מבין שיש חברי כנסת וחוקים שהתרגלו לזה, ראיתי איך חבר הכנסת רן כהן, שנאם לפני, נואם כאילו היה אולם המליאה מלא. יכול להיות שגם אני אתרגל לכך בעתיד, אבל אני מוכרח להביע עכשיו את תחושותי.

הי"ר ר' כן-מאיר:
אנחנו גם נתרגל להיעדרותן מאולם המליאה כשהיו לך עיסוקים אחרים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני התייחסתי למדד.

גדי יציב (מפ"ס):
אני מאשים אותך: אני מביע את תחושת האי-נוחות שבה אני מוכרח לפתוח בדברי, ובהכרח, אני חושב שגם אצלך, אדוני היושב-ראש, הוא קיים — כשאחזה עומד לפני אולם ריק אתה מוכרח לדבר בפחות להט וכפחות פירוט מכפי שהיית מדבר אילו ישבו לפניך רבים.

לכן אסתפק בהערות הקצרות הבאות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אחרי הדברים האלה לא נעים לי ללכת לאכול ארוחת צהריים.

גדי יציב (מפ"ס):
עשיתי זאת במיוחד כדי לגרום לך את האי-נועמות הזאת.

על-אף הצהרות ההרגעה ששמענו לאחר פרסום המדד, אני רוצה לקבוע שהמדד הזה הוא מדד גבוה משהי בחינות יסודיות, שלא התייחסו אליהן, לצער, בתגובות האוצר, ולתהמתני גם לא בתגובות בעיתונות.

ראשית, המדד הזה גבוה כשלעצמו, גם כאינדקסציה לאינפלציה השנתית בישראל. בעקבות העובדה שהצלחנו בשנים האחרונות לרדת מאינפלציה מטורפת לאינפלציה שהיא בעצם גבוהה מאוד בהשוואה לכל הארצות שאנו רוצים להשוות את עצמנו אליהן, נוצרה איוו אורירה, שיכול להיות שיש מי שרואה טעם לספח אותה. נוצרה איוו אקסיומה. כאילו מדד בשיעורים כאלה הוא מדד סביר, מדד של איוו מציאות נורמלית.

משרד אוצר אחראי צריך לחזור ולקבוע, שהמדד הזה הוא עדיין מדד גבוה ומסוכן מאוד. נכון הדבר, שבציבור יש איוו תחושה, שקל מאוד לעודד אותה על רקע העבר, שאנו משלימים עם המדד הזה, ולא רק משלימים אתו, אלא יוצאים איוו נורמה, שמין אינפלציה דרסטרית כזאת — ועכשיו היא אולי בדרך מ-14% ל-20% — היא דבר שניתן להשלים אתו. זה מסוכן מאוד, כי לא צריך לומר לאילו משברים יכול מדד כזה להביא.

המדד הזה גבוה מאוד ביחס לכל מה שנאלצנו להקריב בשבילו — זה המצב גם אילו היה המדד נמוך ככמה עשריות האחוז. מה לא נדרשנו לעשות בשביל המדד הזה, שהוא בעצם האינדיקציה הכמותית למה שקרי היום יציבות המחירים, או קדושת יציבות המחירים? — לפעור פערים חברתיים אימים בתורה הישראלית, להרוס את מערכת הבריאות, להרוס את מערכת החינוך, לפגוע באנשים המייצרים בארץ הזאת על-ידי ריבית נשך. ואם זה — מדד גבוה זה — הוא כל מה חושב אליו לאחר כל המאמצים האלה ולאחר שלוש שנים, אני חושב שזה כישלון חרוץ.

איננו בסכום של 6 שקלים, אלא של 9 שקלים, זאת אומרת, הוא גדל ב-50%, זה הרכה. גם זה, אגב, בוי מ-5 שקלים פיזור על עליית מחירי המטבוסדים 4 שקלים ערכן שוטף של ההערכה על עליית המדד. אדוני סגן השר, מעוטי הכנסה המקבילים את הפיזור מקבילים רק חלק מעליית המחירים, וגם זאת באחוז. לדוגמה, כאשר בדקתם מה קורה עם השכר — הממצאים שיש היום מתייחסים לחודש פברואר האחרון, ומובן שהם אינם עדכניים.

ועוד, לגבי נושא השכר. במדד הזה הוכח, שהקפאת השכר וקיצוץ תוספת היוקר — כי רק 70% מעליית המדד משולמים כתוספת יוקר — אינם עוצרים את האינפלציה, ואינם עוצרים את עליית המחירים. אתה זוכר, אדוני סגן השר, שלפני למעלה משנה נלקחו מהשכירים 2.7%, שהם החצי מ-5.4%, שהם 70% מה-7%, לתשלום תוספת היוקר, ועד היום הם לא הוחזרו. למרות הכול, עובדה שאנחנו עומדים לפני עליית מחירים כאלה בחודש אחד.

אני זוכר היטב עוד דבר. ידידו של שר האוצר הנוכחי, שר האוצר לשעבר, חבר הכנסת ארידור, היה נלחם בהסתדרות כדי שישלמו 100% תוספת יוקר. עד לגבולות הרמגוניה הזאת אף אחד אינו מגיע היום, אפילו לא ההסתדרות. העובדה היא שהיום מנסים למצוא את האשם בשכר ובמכשיר תוספת היוקר, של כצדק.

עובדה שהיום הגורם היחיד שמקבל פיצוי חלקי על מה שמגיע לו כדין ובצדק הם העובדים והשכר, ואף-על-פי-כן יש מדד גבוה.

לכן, אני מבקש: א. לא לפגוע במכשיר תוספת היוקר; ב. להעניק פיצוי גדול יותר ומגוון פחות למעוטי ההכנסה, לא אותם שקלים ספורים ועלובים; ג. להרחיב את הפיקוח על המחירים — אם הדבר תוסף הקטנה של החוב הפנימי, זה שווה. ואם יהיה מזה מעט ממשוטי העם, שאוכלים ושוחים בעיקר את הדברים שאחם היום ומיבאים לו, לעניות דעתי זה שווה; ד. לפעול בדחיפות למניעת חידוש התהליך האינפלציוני. לרעתי לא נכון יהיה לומר שסכנה כזו אינה קיימת.

לעניות דעתי סכנה כזו קיימת, ראשית, משום שהסידור מוקדם מדי את הפיקוח על המחירים, לפחות לגבי חלק מהמוצרים; שנית, עדיין אנחנו מצוים, ולעניות דעתי זה ההסבר היחיד למדד הגבוה הזה, במצב שבו לעשירי העלייה החרום הן עתק במסגרת המדיניות הכלכלית של שר האוצר הנוכחי. ועכשיו עוד באים אלינו עם שתי הצרות החדשות — אחת שכבר אירעה — העלאה דרסטרית של מחירי המטבוסדים; והשנייה — באים ומבאים לנו, שדעת מחירי המוצרים יטילו גם את עלות הכשרות. אלוהים אודים, כמה המוצר הישראלי צריך לשאת על גבו נוסף על הריבית, נוסף על כל העלויות, נוסף על כל המסים? על כל אלה יבואו עכשיו ויוסיפו גם את עליות המחירים של הממשלה על המוצרים המטבוסדים, וגם את עליות הכשרות שרוצים היום להעמיס על הצרכנים.

הי"ר ר' כן-מאיר:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גדי יציב, ואחרי — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

גדי יציב (מפ"ס):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני יכול, אולי מפני שאני חבר כנסת חדש, שלא להביע את תחושת

שהאינפלציה בארץ גבוהה מדי. השקפת עולמי היא, שישיראל חייבת להתחרות במערב ככול — בחפוקה, בהכנסה, בשיעור הריבית, בתשואה על ההון וגם ברמת החיים. אני מוכן לתת דיסקונט מיוחד להוצאות הביטחון שלנו, אבל אין חלקי עם אלה הסבורים שישיראל חייבת לתבוע מאזרחיה משהו שאין צורך שיתרמו. הם מוכשרים, הם בעלי חינוך טכנולוגי וכללי גבוה ביותר, כנסיכות הנכונות הם גם יעילים מאוד. עובדה היא, שיש מפעלים ישראליים שהערך המוסף לעובד בהם הוא גבוה. יש לנו בעיות מבניות במשק. לדאבוני הרב, בבית הזה לא תמיד מבנים את הבעיות המבניות, וחלק גדול מחברי הבית מוסיפים למדרות האינפלציה על-ידי חוקים שכל תכליתם היא "הכיבה" מקופה שאין בה כסף. לא אחת אנחנו שומעים תביעות להטלת מסים גוססים, וזו הערובה הטובה ביותר לירידה בצמיחה ולא-ישגשוג.

מה עושים? קודם כול צריך לדעת, שהפעם אין לנו טענה אל הקציב הממשלה, אל הקציב המדינה, בתורם לאינפלציה. התקציב מאוזן. אני רוצה לברך את סגן שר האוצר, חבר הכנסת עדי אמוראי, ואת שר האוצר משה נסים על ההישג הגדול הזה. זה אינו עניין פשוט. במשך שנים לא הורגלנו בכך. אני חושב שבעניין זה יש לממשלה הישג גדול. לכן, אם התקציב אינו הגורם התורם לאינפלציה, צריך לבדוק מה קורה במשק הישראלי, המזין מכוח עצמו אינפלציה ומחירים שהם, כפי שקראתי להם בהודמנות אחרת, מחירים מעולם אחר. הם אינם דומים כלל למחירים בחברות תעשייתיות במערב. במקרים רבים משלם הישראלי תמורת מוצרי חקלאות הגדלים מרחק כמה מילין מביתו יותר ממה שמשלמות עקרות-הבית בלונדון ובפריס. על מוצרים חשמליים משלם האזרח הישראלי פי תשעה מבחינת כוח הקנייה, ובשיעורים נומינליים פי שלושה יותר מעמיתו האמריקני. במחירים כאלה לא נוכל לקיים כאן חברה תעשייתית מערבית מודרנית, קולטת עלייה דוחה ירדה.

אני רוצה להתרכז בקיצור בכמה דברים, כדי להפנות את תשומת לבנו, את תשומת לבו של סגן שר האוצר — אם כי אני חושב שהוא מסכים לרוב הדברים האלה — לדרך המלחמה באינפלציה. קודם כול, יש לנו בעיה עם האשראי, יש לנו אתו בעיה כפולה. יש, לדעתי, הרחבה מנוטרית שיש לבדוק מחדש אותה ואת השפעתה על המחירים. אבל יש לנו גם בעיה ספציפית בשוק הצרכנים של אשראי ברשתות השיווק. אני לא מתכוון לאסור על רשתות השיווק לתת אשראי כרצונן. אני אינני מאמין בפיקוחים. אני חושב שפיקוחים מועילים רק לתקופות זמן קצרות. הם כולמים באופן ארעי כוחות שוק, ואז הם מתפרצים בצורה חריפה מאוד. אני אינני חושב שזה עסקנו, כחברי הכנסת, לפקח על האשראי שנותנות רשתות השיווק לצרכנים. אבל מתפקידנו למנוע מצב שבו מעוות האשראי הזה את המחיר. ואך ראה מעוות את המחיר? רשת השיווק מביאה בחשבון, במחיר שהיא קובעת לעגבניה או לקמח או לכל מוצר שהיא מוכרת, את העובדה שהיא צריכה לממן חלק מהצרכנים שלה באשראי לזמן ארוך — לחודשים, לשלושה חודשים, כלומר, היא קובעת מראש מחיר גבוה כדי לכסות את הוצאות האשראי שלה. גם כזה אין פסול אילולא היא היתה קובעת אותו מחיר למי משלם כמוזמן ולמי שלוקח אשראי. בכך אני רואה פסול גדול.

כבר הצעתי, כשהייתי חבר ועדת שרים לענייני חקיקה, לפסול במפורש הסכמים בין חברות כרטיסי האשראי ובין הספקים ורשתות השיווק, האוסרים על מתן מחיר מיוחד למשלם במוזמנים. הרי כאן יש העלאה סיוטית של מחירים. בחזית הכי כואבת, של עקרת הבית ושל הצרכן.

מלכתחילה לא הסכמתי לכל המחיר שנדרשנו לשלם בעבור ההישג הזה, ומלכתחילה חשבתי שהקורכן שנדרש כדי להשיג את המדד הזה, אסור היה לקבל אותו כדבר מובן מאליו. אבל עכשיו, בדעיכה, לאחר שנעשו כל הדברים האלה ולאחר שנגרם כל ההרס הזה — גם ההרס החברתי, ההרס בשיירותי החברה — להגיע בתחום הכלכלה להישג שהוא מדד כזה? הרי זו פשיטת רגל.

הערה שלישית. המדד הזה מודד דבר אחד, ואין לי ספק כנונותו מבחינה טכנית ומקצועית ומבחינת דרכי חישובו: את עוצמת הלחצים האינפלציוניים, או את הרמה הממוצעת של המחירים. את אלה הוא אכן מודד. אבל אני רוצה להזכיר לסגן שר האוצר, ואולי גם לגורמים אחרים, שאנחנו יודעים — ואין צורך להיות תלמיד רבי-שנים כסטטיסטיקה כדי לדעת זאת, מלמדים זאת בשיעורים ראשונים במבוא לסטטיסטיקה — שכאשר השונות גדולה, לא מאפיינים סדרות כמותיות רק בעזרת ממוצע. או, במלים יותר פשוטות: אין הרבה משמעות לאפיון עלייה כמערכת מחירים כאשר אנחנו יודעים שהשוני בין עליית ה"מחירים לעניים" — נאמר, העלייה במחירי מוצרי היסוד — לבין עליית המחירים של מוצרי מותרות הוא גדול מדי. אם לתרגם זאת ללשון פשוטה עוד יותר: מה אכפת בעצם לעשיר אם עלו מחירי העגבניות? הרי העגבניות הן אחת קטן מאוד בסך כל המוצרים שהוא קונה. ואילו שביעות רצון יכול כבר העני להפיק מהעובדה שמחירי החזקת הדירות עלו רק ב-0.3%, אם אינני טועה, או מכך שמחירי הנסיעות לחוץ-לארץ עלו במעט מאוד? הרי גם המחיר היציב הזה, ואנחנו יכולים להתבונן בכך שהוא לא עלה בהרבה, הוא מעבר להישג ידו של העני.

אני טוען כאן, שלצד המדד הממוצע, שיש לו פונקציות אחרות שלא ריברתי עליהן ואותן הוא ממלא כהלכה, צריך לשאוף — וראשונים צריכים לשאוף לכך אנשים בעלי מודעות חברתית, היודעים אילו פערים נפערו בחברה הישראלית בשנים האחרונות, אבל צריכים לשאוף לכך גם כל האנשים המעוניינים באינפורמציה שיש במדד הזה לא רק כאינדיקטור לכללי אלא גם כמדד לתופעה חברתית — צריך לשאוף שיתפרסמו גם המדדים הדיפרנציאליים לקבוצות אוכלוסייה שונות ברמות הכנסה שונות, ואני יודע שיש ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה נתונים על כך. אין מדובר בתרגיל סטטיסטי. אני מדבר על כך שבמקרים מסוימים — והחודש הנוכחי היה קלסי בכך — עליית המחירים היא מועקה ומעמסה אמיתית על כתפיו של העני — בוודאי על העשיריון התחתון, אבל גם על שניים-שלושה העשירונים התחתונים — זאת יותר מאשר על העשירים. היא מועקה על העני יותר מאשר על העשירים. ומהבחינה החברתית הזאת, של מועקה ההתייקריות על שכבות אוכלוסייה שונות, המדד הקיים הוא כאמת ממוצע חסר משמעות.

כל מי שרוצה — עיתונאים וחברי כנסת, ולדעתי גם שרים בממשלה — לשאוב אינפורמציה כלשהי על מצב החברה הישראלית ועל המועקות שיוק המדיה: גורם לשכבות אוכלוסייה שונות, צריך לדאוג לכך שלצד המדד הממוצע יתפרסמו גם מדדים דיפרנציאליים לשכבות אוכלוסייה שונות.

היורד ר' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד; ובהיעדרו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני הישכיראש, כנסת נכבדה, לא אכביר מלים על כך

באמת גדולה מן הצפור, והייתי רוצה לשאול, האם יש דיונים לגבי הפירות והירקות העונתיים, שחלקם מקפץ את המדד מדי פעם, גם לפני שנה, גם לפני כמה חודשים? מפני שיתכן שתכנון והבטחת מחיר מינימום לחלק מהתקופה, שהיא תקופה קשה לחקלאי, ייצרו לנו מספיק פירות, מספיק ירקות, בתקופה שיש מחסור, וייתכן מאוד שהמחיר שישולם על כך יהיה נמוך הרבה יותר מעליית המדד, כפי שאנחנו רואים אותה עכשיו. הייתי מציע שידונו בכך בכובד הראש הראוי, כדי למנוע, מצד אחד, הפסד לחקלאי; ומצד שני — למנוע את קפיצת המדד בגלל תופעה זו, החוזרת על עצמה מדי שנה. זה לא דבר חדש.

דבר שני — כבר דיברו על הרחבת אמצעי החשולם, וחוקא לצריכה. עמדתי על כך אתמול בוועדת הכספים, כשנניד בנק ישראל נכח בה, ואמרתי לו: מבחינה מונטרית, אינני יודע אם אתם מתגברים על כך או לא, אם יש דיפרנציאציה באשראי שבנק ישראל נוטה בטעות לכלול בסל אחד, אין אצלו הבדלים, או שהוא נוטה לכך שלא היו הבדלים. אבל, הרחבת אמצעי החשולם לצריכה, וכפי שאמר בצדק חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, מוכן שזו מביאה לקנייה ולצריכה, וכמובן — לאותה הדירה אינפלציונית.

בעניין התקציב, אני רואה תחילה של פריצה בכך שבאים לוועדת הכספים חודשים אחרי אישור התקציב בבקשה לקחת מהרזרבה לצרכים מסוימים. אני פונה לאוצר ומבקש שלא לפרוץ את המסגרת הזאת.

האמצעים שהשתמשו בהם להורדת האינפלציה ביולי 1985 ולאחר מכן — אלה אומנם הורידו את האינפלציה, אבל גרמו גם לעיוותים ולפגיעה בתשתית הכלכלית שלנו, במיוחד בסקטור היצירי, התעשייתי והחקלאי כאחד. אני מזהיר את הממשלה מהליכה בדרך שהלכה בה ביולי 1985, כשניסתה להוריד את האינפלציה. מפני שאי אפשר לבוא ולומר: יש סקטור עסקי, ואז להפריד בינו לבין סקטור יצירי. אני אומר במפורש: אם זו תעשייה, אם זו חידות, אם זו חקלאות, יש סקטור כזה שסובל, שסבל אז, ושלם את הריבית המפורזת. אמרו אז שזה תנאי הכרחי לירידת האינפלציה. עד היום הסקטור הזה סובל. אנחנו רואים מה המצב בחקלאות. אנחנו רואים מה המצב בחלק גדול מהמגזר התעשייתי. היום אנחנו משלמים את המחיר על כך. אני מזהיר את הממשלה מהליכה בדרך שהלכו בה אז בעניין הריבית. שגה אז בנק ישראל, ואני מקווה שהאוצר יהיה מספיק חזק כדי למנוע שגיאות כאלה היום, מפני שיכול להיות שדיונים כאלה יוצרו פה ושם.

אני רוצה לומר דבר נוסף, השייך אולי לתקופה הקרובה, אינני יודע אם זה יהיה — הדיונים על הפרייבטיזציה ועל אפשרות של גיוס כסף על-ידי מכירה של חברות ממשלתיות. הדוגמה של "פז" איננה דוגמה טובה, מפני ששם הקרטל של חברות הדלק וההבטחות שיש לקניין לא משמשים דוגמה טובה למכירה של חברה ממשלתית, כפי שזו צריכה להיות. רק עכשיו קראנו את הדוח של "פרייבטיזציה" המציא לנו, ויש מקום למכירה, יש אפשרות לעשות זאת ולקלוט כסף מן הציבור על-ידי מכירה. לכן אני חושב שצריך לשים את הדגש כהליכה הרבה יותר מהירה והרבה יותר יסודית וכלי הבטחות שניתנות פה ושם לגבי קרטלים.

אני רוצה לומר עוד מלה לגבי עניין כלכלי כללי: קראנו על הסקר שנעשה לאחרונה בקשר למחשבות הירידה של הניער. מן הסקר עולה, שהגורם העיקרי לירידה, בין שאר הגורמים, הוא הגורם הכלכלי. אני חושב שאם נערכים דיונים בממשלה, מוטב, עוד לפני שתוציא את ימיה, לתת את הדעת על פתרונות לנער המסיים את שירותו הצבאי — מה יעשה, היכן יעבוד,

אני פונה בעניין זה לאוצר, שיווס במהירות אישור על אישור הנחות במזומן. אנחנו לא יכולים להספיק לעשות זאת בכנסת בזמן שנותר, וזה עניין בעל חשיבות עצומה. אם אני משלם בעד מצרך שאני קונה בסופרמרקט אותו מחיר שמשלם מי שמקבל אשראי לשלושה חודשים, אני משלם ב-10% עד 20% יותר — תלוי בשיעור האינפלציה באותה תקופה. למה? למה לייקר לי את המצרכים? בכל זאת, חלק גדול מהציבור קונה במזומן והמדד מורד את זה. זה צעד בדוק ומיידי להורדת שיעור המחירים והמדד.

שנית, רבותי, עדיין יש לנו משק רווי מונופולים וקרטלים. ככל מקום שמנסים לפרק את הקרטלים האלה, מיד קמה זעקה הקווק הנגול. כך, למשל, חברות הדלק, שהן הקרטל המופלא ביותר בעולם — רובו מורכב מחברות ציבוריות והוא מנהל כאן מערכה, כאילו מדובר בשלוחה כלשהי של איזו חברה רב-לאומית פרטית, על כל ניסיון לקעקע את המונופול ההרסני הזה, העובר בשיטת ה"קוסט-פלוס".

אבל, אתמול הובא לבית הזה סיפור חדש — קרטל השמן הסכים להחפרק. כתוצאה מכך מטילים היטל על יבוא שמן סויה — מצרך עממי — בשיעור של 41%. מה זה אם לא העלאת יוקר המחיה וייקור החיים לצורך, מפני שיש כמה מפעלים שאינם מצליחים להתיעל? חלקם כן יעילים וחלקם אינם זקוקים לזה כלל.

זה מביא אותי לעניין השלישי והאחרון — רבותי, אם לא נמשיך במדיניות הליברליזציה נסתכל לא רק עם ארצות השוק המשותף, אלא עם אזור הסחר החופשי. אני חוזר ומוהיר, מי שחושב שאפשר להמשיך ב"פילע שטיק" האלה הרבה זמן, טועה ומטעה את עצמו ואת הציבור.

אמר לי בזמנו נציג בכיר של השוק המשותף: אל תחשוב שאנחנו לא יודעים את כל מה שעושים לנו מאחורי הגב. אנחנו יודעים כל דבר. לא הקמנו קול זעקה וצעקה מכיוון שישראל היא שוק קטן, ומכיוון שיש סימפתיה לישראל — זה היה עוד כשהייתה סימפתיה לישראל — אבל, יום יבוא ואתם תגדשו את הסאה; ואנחנו מגדישים את הסאה. מי שמכיר את האמת יודע שאנחנו מגדישים את הסאה, יורד שאין שום מדינה מהצד הזה של מסך הברזל שעושה דברים כאלה. נכון שלכל מדינה יש הגנות לא מסכיות, כפי שהן נקראות, אבל דברים כהיקף כזה כפי שאנחנו עושים, איש אינו עושה.

חוצץ מזה, זה לא עניין של הסכמים בין-לאומיים. את מי אנחנו מענישים? את מי אנחנו מענישים בכך שאנחנו אוסרים יבוא זול ומחייבים ביבוא יקר? — את עצמנו.

לבסוף, אני רוצה לומר דבר אחד, עם כל הכאב שבכך. יש ציבור שכירים של סקטורים רבים ששכרם הוא בושה ותורפה. אבל, אם נפרוץ את חזית השכר ולא נצמיד שכר לתפוקה, עוד נתגעגע למרד הזה. העלאת שכר — אני בעדה.

אדוני היושב-ראש, בזמני הקמתי את רשות הדואר, בין השאר כדי להביא לכך שעובדי הדואר יקבלו 40% תוספת שכר, כפי שהם קיבלו כעת, ואני מתגאה בזה ושמת בזה. אבל שום תוספת שכר שאין בצדה גידול תפוקה לא תמנע את ההירדדות במדרון האינפלציוני. תודה רבה.

היו"ר ד' כ"מאיר:

תודה. חבר הכנסת פלו איננו. ובכן, רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת שבת רייס.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, העלייה במדד היתה

רני מילוא (הליכוד):

למה אתם — אני אומר זאת עכשיו כאיש מפלגה יריבה, עדי כבר לא צריך, האמן לי, לא את המחמאות שלי ולא את העלבויות שלי — נותנים לאדם כזה, שבאמת תרם תרומה כל כך גדולה, ללכת?

שבת רייס (המערך):

אני לא חושב שאני הכתובת לשאלה זו. לו היה הדבר תלוי בי, הוא לא היה הולך. לו היה הדבר תלוי בי, גם לא היו משתמשים בשיטות שבגינן אנשים נוספים הולכים, ונתתי לכך ביטוי בפומבי.

רני מילוא (הליכוד):

אני מקווה שלא הוקתי לו לגבי העתיד.

שבת רייס (המערך):

לא, לא הזקתי לו, הוא איש עצמאי.

עדי אמוראי, לך צריך להיות גם עניין אישי לסיים את אחד הפרקים הנפלאים בחייו הציבוריים, באמת עתיר הישגים ממדרגה ראשונה, לסיים אישית את תקופת הנהגה הזאת שלך בהחזרת האינדקס הסביר, סביב 1%, או 0.8% לחודש, למסלול.

אני רוצה לסיים עוד בהערה אחת: אינני יודע מי ירכיב את הממשלה הבאה. אני מקווה מאוד שאנחנו נרכיב את הממשלה הבאה, נעמוד במרכזה. כשאני אומר "אנחנו", אני מתכוון לתנועת העבודה על גווניה, על זרמיה, פיצוליה וכן הלאה. אני יודע שלנו — אני אומר פה דבר שהוא קונטרברסלי — יהיה קושי מיוחד לשמור על מצב של ריסון אינפלציוני, כי לנו יש יותר עדינות ללחצים של קבוצות אוכלוסייה גדולות ומגוונות. אני לא אומר זאת כציניקן, ואינני מתאר את מצב מתוך עוינות. על כן חשוב עוד יותר לסגל את החברה הישראלית לרעיון שאסור שאינפלציה תחזור. יש לדבר חיוניות פסיכולוגית. תעשו כל מה שניתן כאן, תפעילו את התכונה, ואל תגרמו לכך שבגלל כך וכך עגבניות תהיה פה השתללות. גם אם כרוך הדבר בקצת מניפולציות מקדימות — לא נורא, אפשר לעשות כמה צעדים מניפולטיביים, אם המטרה היא מטרה חיובית. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

צריך אולי להכניס את האינפלציה כחוקיסוד שאי-אפשר לשנות אותו.

שבת רייס (המערך):

כן. אני מציע שאחרי חוק שתי גדות לידן נכניס גם את החוק הזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה, בבקשה, ארני סגן השר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, תודה על כל דברי ההערכה שהושמעו כאן. אינני יודע אם קטונתי מהם או לא. ככל אופן, לגופו של עניין: לפלא הוא בעיני, ואינני מתכוון לדוברים אלא לרבים וטובים אחרים, שאמורים היו להיות אנשי מחקר ואנשי נתונים, שנכשלו במתן ההערכות ובעריכת תחזיות במקום שבדיקה שטחית של נתונים היתה מונעת מהם טעויות כה גסות.

המדד המלא, שכלל את מדד הירקות והפירות, רשם בשליש הראשון של 1988 התייקרות בגובה של 6.9% — בעשירית האחוז יותר מזו של התקופה המקבילה אשחקד.

היכן יגור, היכן ילמד, מה ילמד. אם לא ניתן את הדעת על דברים אלה בהקשר הכלכלי הכללי, נוכל למצוא את עצמנו במצב קשה ביותר לגבי הנוער ותעסוקות.

אני פונה לסגן שר האוצר, שהעניינים הללו נהירים לו ביותר, עד כמה שאני יודע, שיתן את הדעת, לפחות בדיונים שיהיו בממשלה בזמן הקרוב, גם לנושא זה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבת רייס, בבקשה.

שבת רייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, המאבק באינפלציה, במידה שהצליח, הוא הצליח, הוא אחד ההישגים הגדולים ביותר של הממשלה הזאת, ממשלה שנכנסו לחופתה לא בתוויה, מתוך תחושה שהאלטרנטיבות גרועות יותר, ובשנה וחצי או בשנתיים האחרונות, בעיקר, יש לנו כוודאי מספיק סיבות כדי שלא להיות מאושרים מפעילותה או מאי-פעילותה, ומשיתוקה עליי ראש הממשלה. אם היתה בה נקודת אור — אולי היו בה כמה נקודות אור, כמו פינוי צה"ל מלבנון — אולי הדבר הכולט ביותר בין הישגיה היה הנושא של המערכה הנכונה, בדרך כלל, נגד האינפלציה, שהיא כמובן חלק ממערכה כלכלית רחבה יותר, וגם בה היו לממשלה הישגים. אולי הכולט שבהישגי הממשלה היה ריסון, או שימת מחסום בדרך, באוטוסטודה לסחרור אינפלציוני נורא יותר. משום כך הריגשות הציבוריות לעלייה בשיעור של 2.7% כל כך מוכנת, ואני חושב שהיא צריכה להחניף, במידה מסוימת, למי שתרמו תרומה כה חשובה לריסון האינפלציה, משום שבעבר הלא-רחוק, כאשר רובר על אינפלציה בשיעור של 6%, 7%, 8% בתודות, לעיתים זה נחשב להישג.

חבר הכנסת ד"ר גדי יצחק העלה כאן שאלות נוקבות מאוד, לדעתי, לגבי המשמעות של המדד בפועל, בשדה החיים. והייתי רוצה להוסיף אולי עוד גורם שכדאי יהיה בעתיד הקרוב להביא אותו בחשבון. באופן קונקרטי, כאשר אינפלציה עולה בגלל עגבניות, נניח, או בשל עוד כמה מוצרים שהם פחות או יותר מוצרי יסוד, פחות או יותר מקובלים על רוב האוכלוסייה, פחות או יותר מקובלים גם על משפחות ברוכות ילדים, נפגעים אנשים אלה פגיעה ממשית, משום שהעלייה הזאת, בהשתקפות יחסית בסל הקניות שלהם, היא הרבה יותר גדולה מ-2.7%. על כל פנים היא גדולה, לעומתם, ציבור גדול של אנשים מסודרים — לא רק עשירים, מסודרים, אמידים, אפילו שכירים בשכר גבוה, שיש להם חסכוניות צמודים — לא זו בלבד שהם לא נפגעים אותה פגיעה, אלא שהם גם נהנים מכך שערך נכסיהם עולה במידה מסוימת. הווי אומר, באינפלציה קורה לא אחת, ששכבה מסוימת — בעיקר על רקע הקיפאון המלאכותי של הדולר ועל רקע העובדה שחלק גדול מתוכניות החיסכון צמודות לזה או לזה — נהנית פעמיים.

אני לא צריך לשכנע את סגן שר האוצר בחשיבות האדירה של המשך ריסון האינפלציה. לעדי אמוראי היה חלק מרכזי בכל המערכה הזאת. עדי אמוראי, שהיה סגן שר ממדרגה ראשונה, לא אחת נקלע גם לסכסוך, לייריבות עם זומים מסוימים בתוך מפלגתו, אשר ביקשו אולי שהוא ישיר שירות של מטרות קצובות, צרות וחלקיות, ולא תמיד היתה להם —

רני מילוא (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

שבת רייס (המערך):

כן. זה לא הספר, זו ברכה לעדי אמוראי.

כשהוא מנוכה ירקות ופירות. מדר זה עמד בשליש הראשון של השנה, חבר הכנסת שבח רייס, על 4.8%, לעומת 7.3% אשתדק — 60% בערך מההתייקרות של השנה שעברה. אם נתבונן במדר המחירים הסיטוניים, המשקף בעיקר את מחיר מצרי התעשייה, נראה שבשליש הראשון של השנה הוא עמד על 5.2%, לעומת 8.3%.

שבח רייס (המערך):

לא כל שכן שצריכים הייתם לעשות מאמץ עליון "להתחכס" עם העגבניות.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כן, אלמלא העגבניות, היינו השנה בירידה ניכרת.

שבח רייס (המערך):

אז איך אפשר — — —

גרשון שפט (התחיה):

זו הטעות, אדוני.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אכל אני טוען, שהמקסימום שיכול לקרות הוא, שצריכה הייתה להיות עלייה גדולה — אבל היא לא תהיה, כי הרי עכשיו תבוא ירידה גדולה במחירי הירקות והפירות.

גם אם נשווה את המדרים האלה למדדי שנה שלמה, חודש לעומת חודש בשנה שעברה, נקבל דבר מענין: המדר ללא פירות וירקות היה בין ינואר לינואר 17.5%; בין פברואר לפברואר — 16.6%; בין מרס למרס — 16.2%; בין אפריל לאפריל — 15.5%. המצב הזה כולט עוד יותר במחירים הסיטוניים: בין ינואר לינואר — 20.4%, ובין אפריל לאפריל — 17.3%.

אשר למחירי הירקות והפירות עצמם, חשוב להדגיש שבמהלך 1987 הם ירדו נומינלית בכ-13%, ולכן יש לראות חלק מעליית מחיריהם כחזרה לרמה ריאלית מסוימת.

מי שרוצה לבחון את מדר מחירי ההלבשה וההנעלה, המצטיין גם הוא בתגודות עונתיות מובהקות אבל אינו נתון לחסדי שמים, ייווכח שבשליש הראשון של השנה הזאת הוא נמוך מהתקופה המקבילה בכל ארבע השנים האחרונות. המדר ללא כל הגורמים העונתיים — פירות וירקות, הלבשה והנעלה — היה גם הוא הנמוך ביותר בכל ארבע השנים האחרונות.

לכן, בהתחשב בירידה העונתית הצפויה לנו, במיוחד מיוני הקרוב — במאי אני עוד לא בטוח, כי במחציתו היו עדיין מחירי הפירות והירקות גבוהים, יכול הייתי להתברך בהסתמנות מגמה בסיסית, בירידה ביותר, של נסיגה נוספת באינפלציה. מה שמפריע לי להגיע למסקנה זו היא העובדה, שבשנה שעברה התבצע בינואר פיתוח של 10%, בעוד הירידה במדר מנוכה הגורמים העונתיים התרחשה השנה בתנאים אחרים, ולא התבצע פיתוח כבאשתדק.

בכל מה שאמרתי עד כה אין כדי להפחית מחומרת העובדה, שעל-אף ההישג המרשים של הורדת האינפלציה, ציין זאת חבר הכנסת שבח רייס, מרמה של 450% לרמה של 15% במרוצת שלוש השנים, אין האינפלציה ממחרת לסגת מרמה זו. הואיל וכפי שהדגיש חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, שוב אין הממשלה מספקת נזילות למשק והיא אינה הגורם המזין צפיית — לפיחותים, למשל, או לעליות שכר בגין הרפסה הכאה לאזן את התקציב — שכן זה שלוש שנים היא מנהלת תקציב מאוזן, אין זאת אלא שלחצי הביקוש מחוץ

הכול יודעים, גם אם לא בדקו זאת במדויק, שהשנה חלה עלייה תלולה במחירי הירקות והפירות. בשליש הראשון של שנה זו חלה התייקרות של 40% במחירי הירקות והפירות — בשנה שעברה היא לא הגיעה לכדי 1%, ולפני שנתיים, שגם אז הייתה התייקרות ניכרת, עלה מדר זה ב-28% בלבד.

בשנה שעברה היה לי חלק כלשהו בעניין הזה. בשלב מוקדם פניתי אל השר נסים וכיקשתי שיזמן את שר החקלאות ויחד יקבעו מכניסם שיבטיח אי-התייקרות מסוג זה שהייתה ב-1986. איך עשיתי זאת? כידוע, בגן החורף-האביב יש גידולים תחת פלסטיק וגידולים ללא פלסטיק. האזור המגדל את העגבניות והמלפפונים הוא בעיקר האזור שבסביבות פתח-דפוס — כרמי-שלום וצפונה לו, המושבים באזור זה. המקום הזה סבל במשך שנתיים רצופות ממחלה הנקראת, נדמה לי, "קמחון צהוב" — אינני זוכר את שמה בדיוק. לפני שנה הצעתי, וכך נעשה, שיגדלו יותר ירקות. אבל, כדי למנוע מקים למגדלים למקרה של עודפים, הוחלט שיפנו אותם לשוק המשני, הטוב פחות, של מרסיי, שבו יש לפעמים מחירים ירודים. כדי שהחקלאי לא יהיה ניוזק, הוחלט שהוא יפנה את הסחורה העודפת שלו לייצוא. אם יקבל מחיר גבוה — מה טוב, ולא, יקצה האוצר רשת ביטחון של 1.5 מיליון דולר ורפצה אותו במחירי מתימום. וכך היה. אפילו לא נוקקנו לסכום הזה, כי גם בשוק במרסיי היו מחירים טובים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה היה ב-1987.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כן, זה היה ב-1987. השנה, משום מה, חשבו שהעסק עובד ולכן לא צריך להתארגן.

גרשון שפט (התחיה):

מי זה "חשכו"?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אינני רוצה להגיד, הרי זה צריך לבוא מהמגדלים, ממועצת הירקות, בכקשה לאוצר, ואולי להתגלגל. אבל זה לא זו, זה אפילו לא הגיע לדיון. לא שזה נענה בשלילה, זה אפילו לא הגיע לדיון. אילו הגיע העניין לשולחני, הייתי תומך בכך שזה יחזור, כי זה גם לא עולה הרכה כסף, אם בכלל.

אגב, התגודות הן כאלה: השנה — 40% בשליש שנה, בשנה שעברה — 1% בשליש שנה, ולפני שנתיים זה היה 28% בשליש שנה. אבל, גם אחרי ההתייקרות של 40%, היה המדר 6.9% לעומת 6.8%. אם כן, ללא הירקות והפירות היו מתקבלות תוצאות טובות הרבה יותר, ותיכף אגיע לזה.

הכול יודעים, שלפי רישום העונתיות הרגילה בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, החדשים ינואר-מאי הם חודשי עליית מחירי הירקות והפירות, בעוד יוני-ספטמבר הם חודשי ירידת המחירים בסעיפים האלה. הואיל והשנה הייתה התייקרות גבוהה כל כך, שענינה, כפי שהסברתי, בצד ההיצע, צפויה ירידה מקבילה תלולה, שתחול בתחודשים המועדפים לכן. שהרי ברגע שכל מה שנורע כאביב וכקיץ יגיע, אם זה היה גבוה מאוד והם יימכרו במחירים נורמליים, תהיה ירידה תלולה במחירים שלהם. לכן החדשים יוני-ספטמבר עשויים להיות חודשי מדר כולל נמוכים, כי מדר הפירות והירקות ירדו אותו מדר.

אולם, כדי שלא לדרוש מהמבכרים ומהמתגבאים, מהמקתנים ומבעלי התחזיות את שאולי אין לצפות מהם, די אם נתבונן במדר המחירים לצרכן בשליש הראשון של השנה,

עליירי הגידול המרשים שהיה, לצערי, באשראי לציבור
במרצות 1987 — ועל כך מקונן הנביא.

אבקש להעביר את ההצעות לדיון בוועדת הכספים של
הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסכים להעביר את
הצעתך לוועדת הכספים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בהחלט.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת גדי יציב, האם אתה מסכים?

גדי יציב (מפ"ס):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין איננו. חבר הכנסת שפט,
האם אתה מסכים?

גרשון שפט (התחיה):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שבח רייס, האם אתה מסכים?

שבח רייס (המערך):

אני מסתפק בתשובת השר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. ובכן, מי כעת העברת כל ההצעות הללו לוועדת
הכספים — יריס ידו. מי נגד?

ה צ כ ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, אנחנו קובעים שכל ההצעות הללו עוברות לוועדת
הכספים.

חברי הכנסת, בזאת מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה
שלנו תיערך ביום שני הבא עלינו לטובה, בשעה 16:00. ישיבה
זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:10.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות תל"ב — תל"ד

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות וחשובות.
- ג. הצעות חברי הכנסת י' צבן וא' רובינשטיין לבטל את אישור ועדת הכספים: 1. בצו תעריף המכס והפטורים (תיקון מס' 22), התשמ"ח — 1988; 2. בצו שעת-חירום (שיעור חשלוס חובה) (תיקון מס' 9), התשמ"ח — 1988.
- ד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ח — 1988 (קראה שנייה וקראה שלישית).
- ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש רשות וסגניו וכהותם) (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קראה שנייה וקראה שלישית).
- ו. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי החקציב) (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קראה ראשונה).
- ז. המצב במפעלי "אליאנס" ו"מנועי בית-שמש" — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
- ח. סקירת שר המשטרה על פעולות משרדו.
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- יא. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קראה ראשונה).
- יב. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קראה ראשונה).
- יג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קראה ראשונה).
- יד. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- טו. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קראה ראשונה).
- טז. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קראה ראשונה).
- יז. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קראה ראשונה).
- יח. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינינו, ד' מגן ור' איתן.
- יט. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- כ. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קראה ראשונה).
- כא. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קראה ראשונה).
- כב. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קראה ראשונה).
- כג. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קראה ראשונה).
- כד. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קראה ראשונה).
- כה. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קראה ראשונה).
- כו. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- כז. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- כח. נאום חוסיין ומשמעיותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי ור' נאמן.
- כט. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- ל. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לא. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לב. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- לג. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לד. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- לה. לימודי מדעים מדויקים בבתי-הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן ור' ארצי.
- לו. שיעורים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- לז. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
- לח. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי ור' שריד.
- לט. עשור לביקורו של אנאור סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ור' נאמן.
- מ. הצתת כנסיית "סנט-פאל" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני ות' טובי.

- מא. ביטול החוזה עם המרכז המורמתי — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- מב. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- מג. הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- מד. גידול מדהים בשימוש בסמים — הצעת חבר הכנסת א' ולרמן.
- מה. יוזמת השלום האמריקנית — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- מו. היחידה לפיקוח על שעות עבודה ומנוחה במשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.
- מז. דין וחשבון צה"ל על האירוע בכפר ביטא — הצעות חברי הכנסת ג' יציב, ר' כהן ור' קורפו.
- מח. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות תל"ב ותל"ד

- 15 — 21. מערכת הבריאות — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, ג' שפט, ר' דינו, י' צבן, ת' זיאר, ש' בן-שלמה ומ' גלור-תעסה.
22. איגרת למורים מטעם אגף החינוך הדתי במשרד החינוך והתכנות — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
23. חמיכת "עליית הנוער" בקליטת נערים דתיים — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.
24. אופן קבלת ההחלטה על הפשיטה האחרונה ללבנון — הצעת חבר הכנסת מ' פלד.
25. שתי גדות לירדן — הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי.
26. החלת הריכוזות על בקעת-הירדן — הצעת חבר הכנסת ח' קופמן.
- 27 — 35. משאית הכרוס בערבה — הצעות חברי הכנסת י' צבן, מ' וירשובסקי, י' ארצי, מ' פלד, א' ורדיגר, ח' קופמן, ג' שפט, י"ז אמיר וש' בן-שלמה.
- 36 — 40. עליית מדר חודש אפריל — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, ג' יציב, א' רובינשטיין, ג' שפט וש' וייס.

ג. הצעת חוק להקמת קרן לטיפול בחולים בחוץ-לארץ, התשמ"ח — 1988

(הצעת חבר הכנסת י' פרץ)

1. הגדרות
בחוק זה —
- "ועדה רפואית" — ועדה של שלושה רופאים בראשותו של ראש שירותי האשפוז במשרד הבריאות.
- "חולה חריג" — חולה הנוקל לטיפול רפואי, שלא ניתן לתת בישראל להצלת חיים.
- "הנהלת הקרן" — ועדה של שלושה בהרכב כדלקמן:
- (1) שופט בדימוס של בית-המשפט העליון או בית-משפט מתחתי, שישמש יושב-ראש הוועדה;
- (2) פקיד בכיר בגמלאות של משרד ממשלתי או תאגיד ממשלתי;
- (3) פקיד בכיר בגמלאות של משרד הבריאות.
2. קרן למימון טיפולים רפואיים בחוץ-לארץ
- (א) מוקמת בזה קרן למימון טיפולים רפואיים בחוץ-לארץ. (להלן הקרן).
- (ב) מטרת הקרן תהיה לרכז אמצעים כספיים למימון טיפולים רפואיים של חולים חריגים בחוץ-לארץ.
- (ג) שר הבריאות יתקין תקנות בדבר סדרי הפעלת הקרן.
- (ד) כספי הקרן יבואו מהמקורות הבאים:
- (1). היטל בריאות כשיעורו של 0.1 אחוז
3. הנהלת הקרן
- הקרן תנוהל על-ידי הנהלת הקרן ותדווח לשר הבריאות על פעולותיה.
4. פעולות הקרן
- הקרן תפעל בהתאם להמלצות של הוועדה הרפואית, ותממן את נסיעתו של חולה חריג בלבד ואת הטיפול הרפואי בו.
5. ביצוע ותקנות
- שר הבריאות ממונה על ביצוע חוק זה, והוא ראשי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.
6. שמירת דינים
- הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.

דברי הסבר

בשנת 1986 אושרו כ-130 בקשות לניתוחים בחוץ-לארץ ובשנת 1987 אושרו כ-210 בקשות. רבים אחרים לא פנו בבקשות למשרד הבריאות בשל העדר אמצעים למימון ההוצאות, ולכן נותרו בלא טיפול מתאים. החוק אשר אני מציע מבקש להבטיח לכל אדם הזקוק

לטיפול בחוץ-לארץ לקבל את העזרה במימון ההוצאות, בהתאם למצבו הכלכלי.

לא ייתכן כי רק בעלי האמצעים, או אלה המסוגלים לגייס לעצמם את הכספים, יזכו לקבל את הטיפול הדרוש.

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (ביטוח רפואי — טיפול בחוץ-לארץ) (תיקון), התשמ"ז — 1987

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. הוספת פרק ו"א.
אחרי סעיף 127 פג לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968¹, (להלן — החוק העיקרי) יבוא:
פרק ו"א: ביטוח רפואי לקבלת טיפול רפואי בחוץ-לארץ
"127. המבוטחים היקף ותנאים
(1) כל תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים מבוטח לפי פרק זה.
(2) שר הבריאות, בהתייעצות עם שר העבודה ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, יקבע בתקנות הוראות, כללים ותנאים
 2. תיקון סעיף 157.
בסעיף 157 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:
"ו" (6) כל מבוטח לפי פרק ו"א ישתלמו בעדו דמי ביטוח טיפול רפואי".
 3. תיקון לוח י'
בלוח י' לחוק העיקרי — אחרי פרט 12 יבוא:
<p>הניכוי משכר העובד
לענין סעיף 161(ג) באחרים</p> <p style="text-align: center;">0.05</p> | <p>אחרים מהשכר
או מהכנסה</p> <p style="text-align: center;">0.1</p> | <p>פרט</p> <p style="text-align: center;">13. "ביטוח רפואי —
טיפול בחוץ-לארץ"</p> |
|---|---|---|

4. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

דברי הסבר

לאחרונה נסערה הארץ מהניגוד המשווע שבין מצוקתן של משפחות שאחד מבניהן נזקק לטיפול רפואי חירגי בחוץ-לארץ לבין הסדרי טיפול רפואי חירגים בחוץ-לארץ, הניתנים ל"כבירים" שונים במערכות הממלכתיות. יש רק דרך ראויה אחת להעניק פתרון ממשי למצוקה הנ"ל ולהתגבר על אותו ניגוד, והיא — להבטיח כיסוי מירב ההוצאות של טיפול רפואי בחוץ-לארץ לכל אזרח ישראלי שיבטח עצמו, בכל מקרה שחציה רפואית מוסמכת חקבע, על-פי הנהלים, שאין כל אפשרות להעניק את הטיפול בארץ.

מצע הצעת חוק זו, שכל מרעס יפריש מהכנסתו 0.1 אחוז (פרומיל) לצורך ביטוח רפואי בחוץ-לארץ. משכרו של

עובד ינוכה 0.05 אחוז (פרומיל), וסכום מקביל יפריש המעביד עבור העובד. ההכנסה הצפויה — 7 — 8 מיליוני דולר בשנה. סכום זה יכסה את ההוצאה הכרוכה בתחום זה, במיוחד אם תובטח השתתפות קופת-חולים (בשיעור שהיו מממנים אילו בוצע הטיפול בארץ) ואם יקבל החולה פטור מהמסים הכרוכים בהוצאה זאת.

התפיסה העקרונית המונחת ביסוד מדינת הרווחה כוללת את האחיות החברתיות לבריאותם של כל האזרחים, שעה שהמערכת הבריאותית המופקדת על תחום זה מבוססת, כדרך כלל, על עיקרון של ביטוח חברתי כולל ומחייב.

ה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — גיל קצבת זיקנה), התשמ"ח — 1987
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

12. גיל קצבת זיקנה

הגיל לקיצבת זיקנה הוא 65 לגבר ו-60 לאשה."

1. החלפת סעיף 12

במקום סעיף 12 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב]
התשכ"ח — 1968 יבוא:

דברי הסבר

הצעת התיקון לא חכבד במידה משמעותית על אורז המדינה. היא אך עשויה להביא לחיסכון על-ידי ביטול מנגנונים מיותרים במוסד לביטוח לאומי.

תיקון החוק יתרום לצדק חברתי ולרווחת הקשישים המקופחים היום מסיבות פרוצדורליות וטכניות בלבד.

בציבור רווח רושם מוטעה, כי קצבת הזיקנה משולמת לזקנים בגיל 65 ולזקנות בגיל 60 (לפי הצעת התיקון). הטעות הרווחת גורמת אכזבה גדולה לנוקדים לקצבה בהגיעם לגיל הנ"ל. אמנם רב הקשישים בישראל מקבלים קצבה כבר בגיל 65, אך זאת רק לאחר שהם עוברים מסלול ביורוקרטי מסורבל ומורט עצבים.

ו. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון — סיעות שהתמזגו או הצטרפו), התשמ"ח — 1988
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 12

אחת מהן אותה שעה מימון הרצאות שוטפות, והתשלומים למימון ההוצאות השוטפות ישולמו בהתאם לכך."

2. תיקון סעיף 13

בסוף סעיף 13 לחוק העיקרי יבוא:

"(ו) חזלה סיעה להתקיים עקב מיזוג במסגרת סיעות חדשה, ישתנה מימון ההוצאות השוטפות של שתי הסיעות החל בחודש שלאחר שזועדת הכנסת אישרה את השינוי בהרכב הסיעות של הכנסת."

בחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973¹ (להלן — החוק העיקרי), בסוף סעיף 12 יבוא:

"(ג) הצטרפה סיעה לסיעה אחרת, או החליטו שתי סיעות או יותר להיות לסיעה אחת, רשאיות הן למסור לידי-שכיראש הכנסת הודעה, שלפיה הן מבקשות כי בכל הנוגע למימון ההוצאות שוטפות יראו אותן כסיעות נפרדות; בהודעה כאמור יציין הסיעות את מספר החברים שבעדם מקבלת כל

¹ ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התשמ"ב, עמ' 84.

דברי הסבר

המדינה — — — נראה לי, שמן הראוי, שהכנסת תיתן את רעתה לצורך בתיקון חוק המימון, כך שיוסדר נושא השינויים במימון השוטף ומועד תחולתם גם במקרים של התמזגות סיעות."

מוצע אפוא לקבוע בחוק, שהשינוי במימון ההוצאות השוטפות של שתי הסיעות שהתמזגו יחול בחודש שלאחר שזועדת הכנסת אישרה את השינוי בהרכב הסיעות של הכנסת.

למקרה שסיעות הצטרפו והן רוצות לשמור על ייחודן בדומה למצב שסעיף 12 לחוק העיקרי דן בו, יהיו הן רשאיות למסור לידי-שכיראש הכנסת הודעה שלפיה יסיפו להיחשב לסיעות נפרדות.

הצעת חוק זו נובעת מהעדרת של מבקר המדינה הכללות במכתבו אל יושב-ראש הכנסת אנכ הגשת דוח על ביקורת החשבוניות של סיעות "חד" ו"מצ"ד, ואלה דבריו:

"סעיפים 13 ו-13א לחוק המימון מסדירים את השינויים החלים במימון ההוצאות השוטפות של הסיעות ומועדי תחולתם, כאשר חלים שינויים בהרכבי הסיעות. אין בסעיפים האמורים התייחסות למקרה שבו סיעה חדשה להתקיים כתוצאה ממזיגה במסגרת סיעה קיימת, וממילא אין התייחסות למועד השינוי במימון השוטף של שתי הסיעות כתוצאה ממזיגה כזו. בעודר קביעה כזו, התייחסתי, כאמור, לסיעות "חד" ו"מצ"ד" כסיעות לעניין חוק המימון, כל עוד קיבלו מימון ממלכתי מאוצר

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: הפסקת עבודתם של עובדי החפירות הארכיאולוגיות בבית-

שאן

הועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, לאחרונה ביום 21 במרץ 1988, וכן במסגרת דיוניה על מצב התעסוקה בבית-שאן ובמסגרת דיוניה על נושא מעמדם של ערי הפיתוח.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום 29 ביולי 1987, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר ושרה ורדין בנושא "הפסקת עבודתם של עובדי החפירות הארכיאולוגיות בבית-שאן".

הארכיאולוגיות הודעות פיטורים, וחזרו למעגל מקבלי דמי אבטלה. בהמלצת הוועדה נדחו הפיטורים עד לאחר חג הפסח. בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

- (1) הוועדה ממליצה בפני שר החירות לפעול יחד עם שר האוצר ושר החינוך והתכנון למציאת התקציב המיוחד הנדרש להמשך פיתוח האתרים הארכיאולוגיים ואחרי התיירות בבית-שאן. הוועדה רשמה לפניה, כי האוצר הביע בעבר הסכמתו להעמיד כספים למטרה זו, בתנאי שמשרד החינוך והתרבות ומשרד החירות יעמידו סכומים מקבילים מתקציבי משרדיהם. הוועדה פונה לשר החירות לפעול למימוש הצעה זו. עד אז קוראת הוועדה לשר החירות לפעול ביחד עם השרים הנוגעים בדבר למניעת פיטוריהם של עובדי החפירות, שפיטוריהם נדחו עד לאחר הפסח.
- (2) הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול באמצעות מרכז ההשקעות ולבדוק אפשרויות של משכת משקיעים ופיתוח מפעלים נוספים בבית-שאן. שיאפשרו מגוון תעסוקתי בעיקר לצעירים ולמשכילים.
- (3) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול במסגרת האגף להכשרה מקצועית לפתיחת קורסים להכשרה מקצועית, המבוססים על צורכי התעסוקה החוזרים לבית-שאן, בשיתוף עם משרד התעשייה והמסחר.
- (4) הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה, משר התעשייה והמסחר ומשר החירות לדווח לה על ההתקדמות בנושא כעבור שלושה חודשים.

ה. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: עצמאות המוסד לביטוח לאומי

ביום 21 בדצמבר 1987 הוגשה בשם כל חברי ועדת העבודה והרווחה הצעת חוק פרטית, המבטלת את הפחתת שיעורי הביטוח הלאומי משמלמים העצמאים והמעסיקים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

- (1) הוועדה רואה במוסד לביטוח לאומי מכשיר ראשון במעלה לביצוע מדיניות חברתית עצמאית ובלתי תלויה, וחשיבות עליונה כשמירה על איזון נאות בין מרכיביו. הוועדה סבורה, כי עיקר חשיבותו של המוסד לביטוח לאומי — בעצמאותו ובאי-תלותו באוצר המדינה ובתכתיביו. הוועדה מתנגדת לכל שינוי חד-צדדי בעקרונות הביטוח הלאומי, כפי שהנחו את מייסדיו וכפי שנקבעו בחוק הביטוח הלאומי משנת 1973.
 - (2) הוועדה תומכת בניסיון להפחית את עלות העבודה של המגזר היצרני, כדי לאפשר לו להתבסס ולעמוד בתחרות בשוקי העולם, וכדי להילחם באבטלה ולהבטיח מקומות תעסוקה ורמת שכר נאותה לעובדים רבים ככל האפשר.
 - (3) הוועדה סבורה, שהדרך של הקלות גורפות בדמי הביטוח הלאומי לכל העצמאים והמעסיקים, ללא אבחנה, מחטיאה מטרה זו, וגורמת לגידול רווחים בלתי מוצדק למגזרים הלא-יצרניים. העברת חלקם של המעסיקים בדמי הגבייה של הביטוח הלאומי לאוצר פוגעת בעצמאות המוסד והופכת אותו למעשה לסניף של האוצר.
- הוועדה דוחה כל הצעה לפתור בעיות בתקציב המדינה באמצעות הביטוח הלאומי — אם בדרך של שינוי כרמת

הוועדה שמעה על מצבה הקשה של בית-שאן בתחום התעסוקה. כמה מפעלים נקלעו לקשיים, והעבודה בהם צומצמה בחודשים האחרונים — כמו מפעל הזיתים, מפעל "רבינטקס", מפעל "ראדא" (עם ביטול פרויקט ה"לביא"), המפעלים האזוריים ועוד.

הוועדה שמעה, כי עתידה הכלכלי והתעסוקתי של בית-שאן טמון בפיתוחה כאחד תירות ייחודי, הבנוי על עתיקותיה הנדירות כמו התיאטרון הרומי, האמפיתיאטרון, תל בית-שאן, הקארדו, הפורום הרומי ועוד. פיתוחם של אחרי התיירות אמור לתת תעסוקה למספר רב של עובדים הן בשלב של עבודות הפיתוח והן לאחר שייפתחו האתרים לתיירים.

הוועדה שמעה, כי במטרה להקל על מצוקת האבטלה בבית-שאן הועסקו בחודשים האחרונים כ-100 מובטלים בפיתוח אתרי החפירות הארכיאולוגיות, בהקצבה מיוחדת של כחצי מיליון ש"ח, שהעמידו למטרה זו משרד החינוך והתרבות, משרד האוצר ומשרד החירות. משאול הכסף פוטרו רוב המועסקים ועברו למעגל מקבלי הבטחת הכנסה. בחודש ינואר 1988 הועסקו בחפירות כ-70 מקבלי הבטחת הכנסה מבין תושבי בית-שאן, ועוד כ-80 עובדים מהסביבה. באותו חודש נרשמו בבית-שאן כ-300 דורשי עבודה, מהם כ-150 קיבלו דמי אבטלה ו-21 קיבלו הבטחת הכנסה. הוועדה שמעה כי עד כה לא מומשו התחזיות של השקעות בפיתוח מפעלי כלכלה אחרים בעיר, שיינתנו תעסוקה לדורשי העבודה, בעיקר לצעירים משותרי צה"ל ובעלי אבטלה. כ-400 תושבים עזבו את בית-שאן בחודשים האחרונים.

בראשית חודש מרס 1988 קיבלו כל 130 עובדי החפירות

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ה' בחשוון התשמ"ח (28 באוקטובר 1987) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא "עצמאות המוסד לביטוח לאומי".

הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, ושללה את הדיון בהצעת חברת הכנסת ח' גרוסמן בנושא "הורדת שיעורי הביטוח הלאומי שמשלמים על-ידי המעסיקים ופגיעה-נוספת בקצבאות".

במהלך הדיון שמעה הוועדה בין היתר את שר העבודה והרווחה, את מזכ"ל ההסתדרות, את מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ואת נציגי האוצר והתאחדות התעשיינים.

הנושא הועלה על רקע ההחלטה להוריד את עלות העבודה למעסיקים על-ידי הפחתת של 1.2 מיליארדי ש"ח בתשלומי המעסיקים לביטוח הלאומי, ושיפוי המוסד על-ידי האוצר בסכום המופחת. הוועדה שמעה, כי חלקו של האוצר בתקבולי הביטוח הלאומי גדל והולך בהתמדה לעומת חלקם של המבוטחים, וכבר היום עומד על 63%. חלקם של המעסיקים בגביית דמי הביטוח הלאומי ירד ב-8%, ועומד כיום על 3.2% כלבר, לעומת דמי הביטוח של השכירים, שלא הופחתו כלל ותשארו בשיעור של 5.3% משכרם. הוועדה שמעה כי הפחתה אחידה של עלות דמי העבודה לכלל המעסיקים, בלא אבחנה בין המגזר היצרני למגזר העצמאי-המסחרי, מבטלת למעשה את הכוונה שמאחורי ההפחתה הזו: להפחית את עלויות הייצור של המגזר היצרני כדי לאפשר לו לעמוד בתחרות. מי 70% מן ההפחתה נהנים מגזרים שלא היתה כל כוונה להוסיף על רווחיהם בדרך זו.

התקבולים של המוסד וביחס שבין תקבולי העובדים והמעסיקים, ואם בדרך של מיסוי הקצבאות בענפי הביטוח השונים. הוועדה מתנגדת לכל ניסיון להפוך את הביטוח הלאומי למס הכנסה ב'. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה לעמוד על המשמר ולפעול בהתמדה נגד הצעות מסוג זה.

(4) הוועדה רוחה כל הצעה שתפגע בדרך כלשהי בקצבה זו או אחרת מקצבאות הביטוח הלאומי. הוועדה מברכת על המלצות ועדת ששינסקי, שפורסמו לאחרונה, בדבר

החזרת קצבת הילד הראשון וכיטול מיסוי קצבת הילד השני והשלישי. הוועדה קוראת לשר האוצר לאמץ המלצות אלו ולפעול להעברת החקיקה הנדרשת בנושא. הוועדה חוזרת על מסקנותיה כפי שהנחתה על שולחן הכנסת ביום 16 בדצמבר 1987 בנושא "הורדת שיעורי הביטוח הלאומי המשתלמים על-ידי המעסיקים ופגיעה נוספת בקצבאות".

(6) הוועדה מבקשת משר האוצר ומשר העבודה והרווחה לדרוש על ביצוע המסקנות כעבור 3 חודשים.

ט. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מצבם של ילדים בפנימיות

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

(1) הוועדה מביעה דאגה חמורה נוכח העדריות שפורסמו על-ידי ד"ר קדמן, בדבר מצבם של ילדים בפנימיות, עדויות המאששות גם היום את דוח רחנפלד משנת 1981 על הפנימיות. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה להעניק לטיפול בנושא הפנימיות עדיפות מתאימה בתקציב המשרד ובחשומת-הלב.

(2) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול לקביעת קריטריונים אחידים לקבלת ילדים לפנימיות, כדי להימנע ממצב שבו יישלחו לפנימיות ילדים שאינם צריכים להימצא בפנימיה. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול בדחיפות לחיסול התופעה של "ציד ילדים" לפנימיות, המבוצע על-ידי נציגים של פנימיות חרדיות שונות, הסובבים ביישובים ו"צדים" תמורת תשלום ילדים לפנימיות מסוימות.

(3) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לכדוק את התחשיבים של החזקת ילד בפנימיה, במטרה לעדכן את התעריפים בהתאם.

(4) הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה לערוך סקר של הפנימיות בארץ ושל הילדים המתחנכים בהן, כדי להגיע לידע מרוכז ומעודכן בדבר מספר הילדים בכל עת בכל פנימיה ומספרן הכללי של הפנימיות בארץ — מכל הסוגים.

(5) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה להגביר את אכיפת חוק הפיקוח על המעונות בכל הנוגע לרישוי פנימיות, וכן להגביר את הביקורת בפנימיות, לרבות הפנימיות החרדיות, גם באמצעות ביקורת בשעות בלתי שגרתיות וסגירת פנימיות שאינן עומדות בדרישות. זאת כדי למנוע הישנות מצבים כפי שמתוארים בדוחות ובעדויות על הפנימיות.

(6) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להידברות בין-משרדית לשם קביעת מדיניות אחידה בנושא הפנימיות, וכן לממש את החלטות הממשלה בדבר הקמת רשות ארצית משותפת ומתואמת לפנימיות.

(7) הממשלה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להעמקת הפיתוח וההכשרה של כוח-אדם מתאים ומיומן לפנימיות, ולהעלאת רמתם של המדריכים.

(8) הוועדה מביעה את הערכתה למועצה הלאומית למען הילד, המגלה עדינות ראויה לנעשה בפנימיות. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להגברת הפעילות ההתנדבותית בנושא הפנימיות; בין היתר, לשקלל הפעלת

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום י"ב בחשוון התשמ"ח — 4 בנובמבר 1987, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת א' סרטני, מ' רייסר, א"ח שאקי, ש' בן-שלמה, א' נמיר, ד' צוקר, ג' שפט ושי' וייס בנושא: מצבם של ילדים בפנימיות.

הנושא הועלה על רקע פרסום מחודש של הדוח של פרופסור יונה רחנפלד משנת 1981, בדבר ילדים במסודות פנימייתיים בישראל, ועל רקע פרסום מטעם ד"ר יצחק קדמן, יושב-ראש המועצה הלאומית לשלום הילד, של חוכרת עדויות בדבר מקרי התעללות רבים בילדים בפנימיות.

הוועדה דנה בנושא בשלוש ישיבות, ובמהלכן שמעה את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, את פרופ' יונה רחנפלד ואת ד"ר יצחק קדמן, וכן נציגים של גופים וארגונים המקיימים פנימיות, ומנהלים של כמה פנימיות לילדים.

הוועדה שמעה על חנאי העבודה בפנימיות השונות — על סוגי החניכים המתחנכים בהן ועל הקשיים להתמודד עם המצוקות ועם הרוקע הסביבתי, החברתי והמשפחתי של רבים מן החניכים.

לוועדה נמסר, כי הממצאים הקשים שפורסמו בדוחות מתייחסים ל-20 מבין 60 הפנימיות המטפלות בילדים עד גיל 12. הוועדה, שאין מדובר באירוע חריג בפנימיה זו או אחרת, אלא בתשתית של המערכת כולה. הוועדה שמעה כי הממצאים של הדוח משנת 1981 תקפים גם היום, והעדויות שנוספו וצורפו לו מעידים על התערעורת נוספת של המצב.

הוועדה שמעה הערכות שלפיהן, כי כ-5% מהילדים בארץ עד גיל 14 (כ-7,600 במספר), וכ-20% מהנערים מעל גיל 14 (כ-20,000), מתחנכים בפנימיות — מספר שיא לעומת מדינות מתקדמות אחרות. הוועדה שמעה על מצבן הקשה של הפנימיות בין היתר בגלל חוסר תקציב ובגלל השמתיית של ילדים בפנימיות. התקציב הכולל של משרד העבודה והרווחה להחזקת ילדים בפנימיות כ-1987 הגיע לכ-48 מיליון ש"ח, לפי תחשיב של 600 ש"ח לילד לחודש — מחצית מן העלות הריאלית המינימלית.

הוועדה שמעה על המצב החמור במיוחד השורר בתחום הפיקוח והביקורת על הפנימיות: 11 מפקחים בלבד מטעם המשרד ממונים על כ-200 פנימיות בארץ — ממוצע של מפקח אחד על 18 פנימיות.

הוועדה שמעה, כי איש אינו יודע למעשה כמה פנימיות יש כיום בארץ, וכמה ילדים מתחנכים בפנימיות. המצב חמור במיוחד בפנימיות החרדיות, המתעלמות מכל דרישה של דיווח וקבלת פיקוח וביקורת. לוועדה נמסר כי ידוע כיום על 24 פנימיות חרדיות בארץ הפועלות ללא רישיון.

קברות של נאמני ציבור ליד כל פנימייה, שיוכלו להיכנס לפנימייה בכל עת לצורך בדיקה וייעוץ. (9) הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לרווח לה על ההתקדמות בנושא בתוך שישה חודשים.

י. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: הסכנה הצפויה לקרנות הפנסיה

הקרנות יתרום לחיסכון בניהול כספי הקרנות ולשימוש יעיל יותר בכספיהן, לטובת המבוטחים.

(3) הוועדה מביעה את דאגתה נוכח התהליך המתמשך של שחיקת הפנסיות, הנובע בעיקרו משיטת העדכון והצמדת הפנסיות. הוועדה ממליצה בפני שר האוצר לפעול יחד עם הגופים העוסקים בביטוח פנסיוני לפתרון כעיית רכיבי הפנסיה ודרכי ההצמדה והעדכון השוטף של התשלומים הפנסיוניים.

(4) הוועדה ממליצה בפני שר האוצר להקים ועדה משותפת לממשלה ולגופים העוסקים בביטוח פנסיוני, לבדיקה ולהצעות פתרון בנושאים השנויים במחלוקת, בין היתר:

(א) בנושא של אחוזי הריבית שמשלם האוצר לקרנות הפנסיה על הפקדוניהן — בהתחשב בתנאי הריבית הנהוגים בשוק.

(ב) בנושא הכללת רכיבי שכר נוספים המשמשים כסיס לחישוב הפנסיה.

(ג) בנושא האפשרות של שינוי גיל הפרישה והשפעתו על זכויות הפנסיה של המבוטחים ועל מצבן של הקרנות.

(5) הוועדה ממליצה בפני שר האוצר לפעול לסיום מהיר של המשאיומת עם נציגי ההסתדרות והמעסיקים, בדבר הפרשת האחוז העשירי של תוספת השכר שהוסכם עליה, לביטוח הפנסיוני.

(6) הוועדה תומכת בחקיקת חוק פנסיה ממלכתית כדרך לפתרון בעיות הביטוח הפנסיוני ולמניעת התמוטטותן של קרנות הפנסיה. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה לפעול לזירוז הליכי החקיקה של חוק פנסיה ממלכתית — בחיאות עם נציגי העובדים והמעסיקים.

(7) הוועדה מבקשת משר האוצר ומשר העבודה והרווחה לרווח לה על הנושא כעבור שישה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום ג' בכסליו התשמ"ח, 24 בנובמבר 1987, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת י' ארצי בנושא: הסכנה הצפויה לקרנות הפנסיה.

הוועדה דנה בנושא בארבע ישיבות, ובמהלכן שמעה בין היתר את נציגי שוק ההון באוצר, את יושב-ראש האגף לביטחון סוציאלי בהסתדרות ואת מנהל "מבטחים", את נציגי המוסד לביטוח לאומי ונציגי המעסיקים, וכן כלכלן מומחה לביטוח פנסיוני.

הנושא הועלה בעקבות דוח של ועדה בין-משרדית, בראשות סגן הממונה על שוק ההון, וההחלטה שנתקבלה בדבר איחוד קרנות הפנסיה של ההסתדרות. ממצאי הדוח עודדו חילוקי דעות בין מומחים לגבי מצבן האמיתי של קרנות הפנסיה ויכולתן להחזיק מעמד לאורך ימים ולעמוד בעתיד בהתחייבויותיהן למבוטחים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

(1) ועדת העבודה והרווחה מביעה את דאגתה המוקה נוכח הנתונים שנמסרו בדבר מצבן החמור של קרנות הפנסיה. הוועדה סבורה כי לא ניתן עוד להתעלם מן הנושא, וכי בלא פתרון יסודי למצבן של הקרנות צפויה בתוך שנים ספורות התמוטטות של כל מערך הביטוח הפנסיוני במדינה. הוועדה פונה לשר האוצר ולאחראים על הביטוח הפנסיוני לפעול בדחיפות ומחוך תיאום, למציאת פתרונות הן לטווח מיידי והן לטווח ארוך לבעיות הביטוח הפנסיוני הכולל — הן פנסיות תקציביות והן קרנות הפנסיה, ביטוח מנהלים וכל ביטוח פנסיוני אחר, בין לגבי זכויות שנצברו בעבר ובין לגבי זכויות חדשות שייצברו בעתיד. זאת במטרה להבטיח את זכויותיהם של עובדים הפורשים לגמלאות, למנוע את שחיקת הפנסיות ולאפשר לגמלאים ליהנות בכבוד מפירות שצברו בזכות ולא בחסד כשנות עבודתם.

(2) הוועדה מברכת על החלטת ההסתדרות לאחד את כל קרנות הפנסיה ההסתדרותיות. הוועדה סבורה כי איחוד

יא. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: המצב במפעל "רום-כרמל"

ניכרת, על-ידי חברת "אורדן" שבבעלות קונצרן "כלל", הוועדה שמעה על פעולות ההתייעלות והסבת הייצור שעבר המפעל, תוך הבנה ושיתוף פעולה מלא מצד העובדים. הוועדה שמעה כי מדובר במפעל פעיל ובריא, הנהנה מהזמנות רבות, בעיקר מחוץ-לארץ, ולו צוות עובדים מקצועי ומיומן המסוגל ומעוניין לספק כל הזמנה ולעבוד כשיתוף פעולה מלא עם הנהלה.

הוועדה שמעה, כי הבעיה העיקרית במפעל היא: רנטביליות נמוכה בעקבות הקפאת שער הדולר והעובדה שצורך תוצרתו של המפעל מיועדת לייצוא לארצות הדרור. הנהלות "אורדן" ו"כלל" סיברו להיעתר לפניות הוועדה להימנע מסגירת המפעל עד שחיתוך בדיקה אובייקטיבית של נושא הרנטביליות על-ידי משרד התעשייה והמסחר, והם אתגים בדעתם לסגור את המפעל. ביום 17 באוגוסט 1987 נסגר המפעל סופית.

ועדת העבודה והרווחה החלה, ביום 3 באוגוסט 1987 לדון במצב במפעל "רום-כרמל", וקיימה שלוש ישיבות בנושא. ביום כ' באלול התשמ"ז (4 בספטמבר 1987) העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן בנושא: המצב במפעל "רום-כרמל". בישיבותיה שמעה הוועדה, בין היתר, את שר התעשייה והמסחר, את מנכ"ל "כלל-תעשיות", את מנכ"ל "אורדן", את נציגי משרד העבודה והרווחה ומשרד האוצר, ואת נציגי ההסתדרות, מועצות פועלי חיפה, טירה ונשר, ונציגי העובדים במפעל.

הנושא הועלה בעקבות החלטת הנהלות "כלל" ו"אורדן" לסגור את מפעל "רום-כרמל" בטירת-הכרמל ולפטר את 120 עובדיו.

הוועדה שמעה על מצבו של המפעל ועל השחלשות העניינים בו בעיקר מאז 1976, כשנרכש, בתמיכה ממשלתית

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

- (1) ועדת העבודה והרווחה מבצעת את מחאתה על דרך הטיפול של הנהלות "כלל" ו"אורדן", שהביאה לסגירת מפעל "רום-כרמל" ולפיטורי עובדיו, ועל סירובן להצעת העזרה שהציע שר התעשייה והמסחר, במטרה להבריאת את המפעל. הוועדה סבורה שמאחורי החלטת הסגירה עמדו שיקולים זרים של הנהלות "כלל" ו"אורדן", שאינם מתאימים לקונצנן שעיקר הונו כסף ציבורי, אשר נעזר בעת רכישתו על-ידי הממשלה וקיבל הקלות והטבות ניכרות כמפעל באזור פיתוח.
- (2) הוועדה מוצאת לנכון לציין במיוחד את יחסן הבלתי נסבל של הנהלות "אורדן" ו"כלל" כלפי העובדים — יחס שמקומו לא יינינו ביחסי העבודה במדינת ישראל.
- (3) הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול במסגרת סמכויותיו כדי למנוע בעתיד אפשרות לשנות ללא אישור של מרכז ההשקעות יעדם של מפעלים שנהנו מכספי

ציבור. במסגרת זו ממליצה הוועדה בפני שר התעשייה והמסחר לבדוק בין היתר אפשרות של חיקוני חקיקה בנדרן.

(4) הוועדה ממליצה על יוזמת חקיקה שתבטיח בחוק מימוש זכות קדימה של עובדים במפעל שנסגר, פורק או פשט רגל, לרכוש את המפעל או להמשיך להפעילו עד למציאת פתרון הולם.

(5) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לזיום בדחיפות בדיקה מחודשת של החוקים והתקנות הנוגעים לזכויותיהם של עובדים במקרה של סגירת מפעל, במטרה לוודא שזכויותיהם בכל מקרה לא ייפגעו, ושיקבלו את מלוא התמורה והזכויות המגיעות להם בשכר, תנאי פרישה, פיצויים וכדומה, כראוי לחברה מתוקנת.

(6) הוועדה מבקשת משר התעשייה והמסחר ומשר העבודה והרווחה לדרוש לה בתוך שלושה חודשים על התקדמות בנושא.

יב. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מפעל "שרון-טקסטיל" בפתח-תקווה

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

(1) הוועדה מבצעת גינוי חרף לבעלי המפעל "שרון-טקסטיל" בפתח-תקווה — בני משה קרסו — על הדרך שבה הנחיתו על העובדים החלטת החר-צדית לסגור מפעל יצרני, פעיל ובריא כדי להפוך את השטח למגרש מכוניות. במיוחד מוקיעה הוועדה את הבעלים על דרך הטיפול הבלתי אנושית ב־180 העובדים — רבים מהם הם עובדים ותיקים, שנתנו עשרות שנות עבודה מסורה למפעל, והיו ראויים להתחשבות רבה יותר ולתנאי פרישה נאותים יותר.

(2) הוועדה מפנה את תשומת לבו של שר התעשייה והמסחר לסעיף (1) לעיל, ופונה אליו בבקשה לפעול במסגרת סמכויותיו כדי למנוע בעתיד אפשרות לשנות ללא אישור של מרכז ההשקעות יעדם של מפעלים שנהנו מכספי ציבור. במסגרת זו ממליצה הוועדה בפני שר התעשייה והמסחר לבדוק, בין היתר, אפשרות של חיקוני חקיקה בנדרן.

(3) הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה, לזיום בדחיפות בדיקה מחודשת של החוקים והתקנות הנוגעים לזכויותיהם של עובדים במקרה של סגירת מפעל, במטרה להבטיח כי הפסקת עבודתם — אם היא בלתי נמנעת — תלווה כתנאי פרישה הוגנים וראויים לחברה מתוקנת.

(4) הוועדה מבקשת משר התעשייה והמסחר ומשר העבודה והרווחה לדרוש לה על הנושא כעבור שישה חודשים.

ועדת העבודה והרווחה החלה, ביום ג' כחשוון התשמ"ח, 26 באוקטובר 1987, לדרך בסגירת מפעל "שרון-טקסטיל" בפתח-תקווה. הוועדה קיימה שלוש ישיבות בנושא. ביום ד' בכסליו התשמ"ח, 25 בנובמבר 1987, העבירה הכנסת לוועדה הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ר' כהן, בנושא: מפעל "שרון-טקסטיל" בפתח-תקווה.

הנושא הועלה בעקבות החלטת בעלי המפעל — בני משה קרסו — לסגור את מפעל הטקסטיל, לפטר את 180 העובדים, ולהסב את השטח למוסך של מכוניות, שהבעלים הם סוכני היבוא שלהן.

במהלך דיוניה שמעה הוועדה את נציגי משרד התעשייה והמסחר, התאחדות התעשיינים, ההסתדרות, מועצת פועלי פתח-תקווה וחברי ועד העובדים של המפעל. נציגי הבעלים והנהלת המפעל סירבו להופיע בפני הוועדה.

הוועדה שמעה על החלטתם החר-צדית של בעלי המפעל לסגור אותו לאחר 35 שנות קיומו ולפטר את העובדים בלי שהוכרז על סכסוך עבודה, בלי לבוא עם העובדים בדברים, ותוך תנאי פרישה שאינם מתקבלים על הדעת בחברה מתוקנת.

הוועדה שמעה, כי מדובר במפעל שנהנה שנים רבות מצורות שונות של עזרה כספית מהמדינה, ועתה נזרקים לרחוב 180 עובדים, שרבים עבדו בו עשרות שנים בשכר נמוך מאוד, ועם הפיטורים יקבלו פנסיה או פיצויים כמעט אפסיים.

הוועדה שמעה על סירובם של הבעלים להידיבר עם העובדים או לבוא לקראתם הן בנוגע לעצם ההחלטה לסגור את המפעל והן בנוגע לתנאי הפרישה של העובדים.